
Περὶ Ἰσιδος καὶ Ὀσίριδος

Πλούταρχος

1778

IMPENSIS GOTTHELF THEOPHIL GEORGI

INTERNET ARCHIVE ONLINE EDITION

CC Αναφορά-Μη Εμπορική Χρήση 4.0

1. Πάντα μὲν, ὦ Κλέα,¹ δεῖ τάγαθὰ τοὺς νοῦν ἔχοντας αἰτεῖσθαι παρὰ τῶν θεῶν, μάλιστα δὲ τῆς περὶ αὐτῶν ἐπιστήμης, ὅσον ἐφικτόν ἐστιν ἀνθρώποις μετιόντες, εὐχόμεθα τυγχάνειν παρ' αὐτῶν ἐκείνων² · ὥς οὐθὲν ἀνθρώπῳ λαβεῖν μείζον, οὐ χαρίσασθαι θεῷ σεμνότερον³ ἀληθείας. τὰ ἄλλα μὲν γὰρ⁴ ἀνθρώποις ὁ θεὸς, ὧν δέονται, δίδωσιν, οἰκεῖα⁵ κεκτημένος ταῦτα καὶ χρώμενος.⁶ οὐ γὰρ ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ μακάριον τὸ θεῖον, οὐδὲ βρονταῖς καὶ κεραυνοῖς ἰσχυρόν, ἀλλ' ἐπιστήμη καὶ φρονήσῃ, καὶ τοῦτο κάλλιστα πάντων Ὅμηρος, ὧν εἶρηκε,⁷ περὶ θεῶν ἀναφθεγξάμενος ·

Ἦ μὰν ἀμφοτέροισιν ὁμὸν γένος ἢ δ' ἵνα πάτρῃ,
Ἀλλὰ Ζεὺς πρότερος γεγόνει, καὶ πλείονα ῥῆδει.

σεμνοτέραν ἀπέφηνε τὴν τοῦ Διὸς ἡγεμονίαν ἐπιστήμης καὶ σοφίας,⁸ πρεσβυτέραν οὖσαν. οἶμαι δὲ καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἣν ὁ θεὸς εἴληχεν, εὐδαιμον εἶναι τὸ τῇ γνώσει μὴ προαπολιπεῖν τὰ γινόμενα⁹ · τοῦ δὲ γινώσκειν τὰ ὄντα, καὶ φρονεῖν ἀφαιρεθέντος, οὐ βίον, ἀλλὰ χρόνον εἶναι τὴν ἀθανασίαν.

2. διὸ θειότητος ὄρεξις ἐστὶν ἡ τῆς ἀληθείας, μάλιστα δὲ τῆς περὶ θεῶν ἔφεσις, ὥσπερ ἀνάληψιν ἱερῶν τὴν μάθησιν ἔχουσα καὶ τὴν ζήτησιν. ἀγνείας τε πάσης καὶ νεωκορίας ἔργον ὀσιώτερον, οὐχ ἥκιστα δὲ τῇ θεῷ ταύτῃ κεχαρισμένον, ἣν σὺ θεραπεύεις ἐξαιρέτως σοφὴν καὶ φιλόσοφον οὖσαν, ὥς τοῦνομά τε¹⁰ φράζειν ἔοικε παντὸς μᾶλλον αὐτῇ τὸ εἰδέναι καὶ τὴν ἐπιστήμην προσήκουσαν. Ἑλληνικὸν γὰρ ἡ Ἰσίς ἐστὶ, καὶ ὁ Τυφὼν πολέμιος τῇ θεῷ,¹¹ καὶ δ' ἄγνοιαν καὶ ἀπάτην τετυφωμένος, καὶ διασπῶν καὶ ἀφανίζων τὸν ἱερὸν λόγον, ὃν ἡ θεὸς συνάγει καὶ συντίθησι, καὶ παραδίδωσι τοῖς τελουμένοις θειώσεως,¹² σώφρονι μὲν ἐνδελεχῶς διαίτῃ, καὶ βρωμάτων πολλῶν καὶ ἀφροδισίων ἀποχαῖς κωλυούσαις τὸ ἀκόλαστον καὶ φιλήδονον, ἀθρύπτους δὲ καὶ στεῆρράς ἐν ἱεροῖς λατρείας ἐθιζούσης ὑπομένειν, ὧν τέλος ἐστὶν ἡ τοῦ πρώτου καὶ κυρίου καὶ

¹ ὦ Κλέα] Quamuis nomen apud Plutarchum T. 1. Opp. philos. p. 432. ed. H. Stephani etiam occurrit, ubi eidem foeminae libellum de mulierum virtutibus dedicat; videtur tamen cum analogia Graecorum nominum foemininorum haud congruere. Κλεῖς est nomen masculinum pro Κλέανδρος, unde vocat. Κλεῖ pro Κλέανδρε. Foemininum ergo nequit esse Κλέα, sed est Κλεαρέτη, quod haud scio an Plutarchus dederit. *Reiske*.

² ἐκείνης. redit enim ad ἐπιστήμην. *Reiske*.

³ σεμνότερον ὢν ἀληθείας. *Reiske*.

⁴ τὰ μὲν γὰρ ἄλλα. *Reiske*.

⁵ οἰκεῖα κεκτ.] Videtur sensum absurdum gignere, legi autem, δίδωσιν οὐκ οἰκεῖα κεκτημένος. *Xylander*.

⁶ Salmasius κεκτημένοις et χρωμένοις emendavit. *Reiske*.

⁷ Comma post εἶρηκε delend. *omnium, quae de diis dixit. Reiske*.

⁸ Sic distingo et lego: ἡγεμονίαν, ὑπ' ἐπιστήμης καὶ, σοφίας πρεσβ. *Reiske*.

⁹ τῶν γινόμενων. *Reiske*.

¹⁰ f. ἧς τοῦνομά γε φράζειν. *Reiske*.

¹¹ Distinguo et lego: Τυφὼν, πολέμιος τῇ θεῷ ὢν. significat Typhonis quoque nomen Graecae originis esse. *Reiske*.

¹² διὰ θειώσεως. *per sanctificationem. Reiske*.

νοητοῦ γνῶσις, ὃν ἡ θεὸς παρακαλεῖ ζητεῖν παρ' αὐτῇ καὶ μετ' αὐτῆς ὄντα καὶ συνόντα.¹³ τοῦ δ' ἱεροῦ τοῦνομα καὶ σαφῶς ἐπαγγέλλεται καὶ γνῶσιν καὶ εἰδῆσιν τοῦ ὄντος. ὀνομάζεται γὰρ Ἰσειον ὡς εἰσόμενον¹⁴ τὸ ὄν, ἂν μετὰ λόγου καὶ ὁσίως εἰς τὰ ἱερὰ παρέλθωμεν τῆς θεοῦ.

3. ἔτι πολλοὶ μὲν Ἑρμοῦ, πολλοὶ δὲ Προμηθέως ἱστορήκασιν αὐτὴν θυγατέρα · ὦν¹⁵ τὸ μὲν ἕτερον, σοφίας καὶ προνοίας, Ἑρμῆν δὲ γραμματικῆς καὶ μουσικῆς εὐρετὴν νομίζοντες. Διὸ καὶ τῶν Ἑρμουπόλει Μουσῶν τὴν προτέραν Ἰσιν ἅμα καὶ δικαιοσύνην καλοῦσι σοφίαν, ὥσπερ εἴρηται, καὶ δεικνύουσιν¹⁶ τὰ θεῖα τοῖς ἀληθῶς καὶ δικαίως ἱεραφόροις¹⁷ καὶ ἱεροστόλοις προσαγορευομένοις · οὗτοι δὲ εἰσὶν οἱ τὸν ἱερὸν λόγον περὶ θεῶν πάσης καθαρεύοντα δεισιδαιμονίας καὶ περιεργίας ἐν τῇ ψυχῇ φέροντες, ὥσπερ ἐν κίστῃ, καὶ περιστέλλοντες · τὰ μὲν, μέλανα¹⁸ καὶ σκιώδη, τὰ δὲ, φανερά καὶ λαμπρά τῆς περὶ θεῶν ὑποδηλοῦντα¹⁹ οἰήσεως, οἷα καὶ περὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν ἱερὰν ἀποφαίνεται. διὸ καὶ τὸ κοσμεῖσθαι τούτοις τοὺς ἀποθανόντας Ἰσιακοὺς, σύμβολόν ἐστι τοῦ τε τὸν λόγον εἶναι μετ' αὐτῶν, καὶ τοῦτον ἔχοντας, ἄλλο δὲ μηδὲν, ἐκεῖ βαδίζειν. οὔτε γὰρ φιλοσόφους παγωνοτροφίαι, ὦ Κλέα, καὶ τριβωνοφορίαι ποιοῦσιν οὐτ' Ἰσιακοὺς αἱ λινοστολῖαι καὶ ξύρησις²⁰ · ἀλλὰ Ἰσιακὸς ἐστὶν ὡς ἀληθῶς ὁ τὰ δεικνύμενα καὶ δρώμενα περὶ τοὺς θεοὺς τούτους, ὅταν νόμῳ παραλάβῃ, λόγῳ ζητῶν, καὶ φιλοσοφῶν περὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἀληθείας.

4. ἐπεὶ τοὺς γε πολλοὺς καὶ τὸ κοινότατον τοῦτο καὶ σμικρότατον λέληθεν, ἐφ' ὅτῳ τὰς τρίχας οἱ ἱερεῖς ἀποτίθενται καὶ λινᾶς ἐσθῆτας φοροῦσιν, οἱ μὲν οὐδόλως²¹ φροντίζουσιν εἰδέναι περὶ τούτων · οἱ δὲ τῶν μὲν ἐρίων ὥσπερ τῶν κρεῶν, σεβομένους τὸ πρόβατον ἀπέχεσθαι λέγουσι, ξύρεσθαι δὲ τὰς κεφαλὰς διὰ τὸ πένθος, φορεῖν δὲ τὰ λινὰ διὰ τὴν χροάν, ἣν τὸ λῖνον ἀνθοῦν ἀνίησι τῇ περιεχούσῃ τὸν κόσμον αἰθερίῳ χαροπότῃ προσεοικυῖαν. ἡ δ' ἀληθὴς αἰτία μία πάντων ἐστὶ · καθαροῦ γὰρ (ἣ φησὶν ὁ Πλάτων) οὐ θεμιτὸν ἄπτεσθαι μὴ καθαροῦ. περίσσωμα δὲ τροφῆς καὶ σκύβαλον οὐδὲν ἄγνόν, οὐδὲ καθαρὸν ἐστὶν · ἐκ δὲ περιττωμάτων ἔρια καὶ λάχλαι, καὶ τρίχες καὶ ὄνυχες ἀναφύονται καὶ

¹³καὶ συνόντα videri queat redundare. sed respicit ad uxoris cum marito consuetudinem coniugalem. *Reiske.*

¹⁴ὡς εἰσόμενον] legi εἰσόμενοι. Voce *ens* utendum fuit, nisi obscuritati debui caliginem addere. *Xylander.* εἰσομένων ipse quoque coniecera, antequam Bentleyum, Baxterum, Marklandum idem sensisse intelligerem. subauditur ἡμῶν. *ac si cognituri essemus. Reiske.*

¹⁵Αὐτ' ὦν delendum, aut cum ὡς mutandum, aut deinceps legendum νομίζομεν. *Reiske.*

¹⁶f. εἴρηται, οὔσαν, καταδεικνύουσιν. *Reiske.*

¹⁷ἱεραφόροις rectum est. nam in talibus a pari iure locoque est atque o, ut βιβλιαφόρος et βιβλιοφόρος. *Reiske.*

¹⁸τὰ μὲν μέλανα.] Deest aliquid. Post aliquot versus in τούτους ὅταν νόμῳ si deleatur ὅταν, sensus constabit. *Xylander.* περιστέλλοντες μὲν τὰ μέλανα. *Reiske.*

¹⁹Nullus dubito, rectum eos vidisse, qui ὑποδηλοῦντες, id est προδηλοῦντες, προφαίνοντες, emendarunt. *ostendentes. Reiske.*

²⁰ξύρησεις in plurali. *Reiske.*

²¹f. οἱ μὲν γὰρ οὐδ' ὅλως. *Reiske.*

βλαστάνουσι. γελοῖον οὖν ἦν, τὰς μὲν αὐτῶν τριχας ἐν ταῖς ἀγνεύαις ἀποτίθεσθαι ξυρωμένους καὶ λειαινομένους πᾶν ὁμαλῶς τὸ σῶμα, τὰς δὲ τῶν θρεμμάτων ἀμπέχεσθαι καὶ φορεῖν. καὶ γὰρ τὸν Ἡσίοδον οἶεσθαι δεῖ, λέγοντα ·

Μηδ' ἀπὸ πεντόζοιο θεῶν ἐν δαιτὶ θαλεῖη
Αὔον ἀπὸ χλωροῦ τάμνειν αἴθωνι σιδήρῳ ·

διδάσκειν, ὅτι δεῖ καθαρὸς τῶν τοιούτων γενομένους ἐορτάζειν, οὐκ ἐν αὐταῖς ταῖς ἱερουργίαις χρῆσθαι καθάρσει καὶ ἀφαιρέσει τῶν περιπτωμάτων. τὸ δὲ λῖνον φύεται μὲν ἐξ ἀθανάτου τῆς γῆς, καὶ καρπὸν ἐδώδιμον ἀναδίδωσι, λιτὴν δὲ παρέχει καὶ καθαρὰν ἐσθῆτα, καὶ τῷ σκέποντι²² μὴ βαρύνουσιν, εὐάρμοστον δὲ πρὸς πᾶσαν ὥραν · ἥκιστα δὲ φθειροποιόν, ὥς λέγουσι · περὶ ὧν ἕτερος λόγος.

5. οἱ δὲ ἱερεῖς οὕτω δυσχεραίνουσι τὴν τῶν περιπτωμάτων φύσιν, ὥστε μὴ μόνον παραιτεῖσθαι τῶν ὀσπρίων τὰ πολλὰ, καὶ τῶν κρεῶν τὰ μῆλεια καὶ ὕεια, πολλὴν ποιοῦντα περίττωσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλας τῶν σιτίων ἐν ταῖς ἀγνεύαις ἀφαιρεῖν · ἄλλας τε πλείονας αἰτίας ἔχοντας, καὶ τὸ ποτικωτέρους καὶ βρωτικωτέρους ποιεῖν ἐπιθίγοντας τὴν ὀρεξιν. τὸ γὰρ (ὥς Ἀρισταγόρας ἔλεγε) διὰ τὸ πηγνυμένοις πολλὰ τῶν μικρῶν ζώων ἐναποθνήσκειν ἀλίσκόμενα μὴ καθαρὸς λογίζεσθαι τοὺς ἄλλας, εὐηθὲς ἐστὶ. λέγονται²³ δὲ καὶ τὸν Ἄπιν ἐκ φρέατος ἰδίου ποτίζειν, τοῦ δὲ Νείλου παντάπασιν ἀπείργειν, οὐ μισρὸν ἡγουμένους²⁴ τὸ ὕδωρ διὰ τὸν κροκόδειλον, ὥς ἔνιοι νομίζουσιν · (οὐδὲν γὰρ οὕτω τιμῇ²⁵ Αἰγυπτίοις, ὥς ὁ Νεῖλος) ἀλλὰ πιαίνειν δοκεῖ καὶ μάλιστα πολυσαρκίαν ποιεῖν τὸ Νεῖλῶν ὕδωρ πινόμενον. οὐ βούλονται δὲ τὸν Ἄπιν οὕτως ἔχειν, οὐδὲ ἑαυτοὺς, ἀλλὰ εὐσταλῇ καὶ κοῦφα ταῖς ψυχαῖς περικεῖσθαι τὰ σώματα, καὶ μὴ πιέζειν, μηδὲ καταθλίβειν ἰσχύοντι τῷ θνητῷ, καὶ βαρύνοντι τὸ θεῖον.

6. οἶνον δὲ οἱ μὲν ἐν Ἡλίου πόλει θεραπεύοντες τὸν θεὸν, οὐκ εἰσφέρουσι τοπαράπαν εἰς τὸ ἱερόν, ὥς οὐ προσῆκον ὑμέρας²⁶ πίνειν, τοῦ κυρίου καὶ βασιλέως ἐφορῶντος · οἱ δ' ἄλλοι χρῶνται μὲν, ὀλίγῳ δέ. πολλὰς δ' ἀοίνους ἀγνεύας ἔχουσιν, ἐν αἷς φιλοσοφοῦντες καὶ μανθάνοντες καὶ διδάσκοντες τὰ θεῖα διατελοῦσιν. οἱ δὲ βασιλεῖς καὶ μετρητὸν ἔπινον ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων (ὥς Ἐκαταῖος ἱστορήκεν) ἱερεῖς ὄντες · ἤρξαντο δὲ πίνειν ἀπὸ Ψαμμητίχου, πρότερον δ' οὐκ ἔπινον οἶνον, οὐδὲ ἔσπενδον, ὥς φίλιον θεοῖς, ἀλλ' ὥς αἶμα τῶν πολεμησάντων ποτὲ τοῖς θεοῖς, ἐξ ὧν οἶονται πεσόντων καὶ τῇ γῇ συμμιγέντων

²²Humanum aliquid hic loci passus est Cl. Marklandus. τῷ σκέποντι idem est, atque ἐν (vel ἅμα) τῷ σκέποντι. *quamvis tegat hominem, non tamen ideo gravat. Reiske.*

²³f. εὐηθὲς ἐστὶ λέγειν. λέγονται. *Reiske.*

²⁴Facio cum Marklando ἡγούμενοι suadente. *Reiske.*

²⁵οὕτω τίμιον, αὐτὸ οὕτως ἐν τιμῇ. *Reiske.*

²⁶Rectum esse ἡμέρας, et Squirrii coniectura nil opus esse sequentia euincunt, et de solis sacerdotibus sermonem hic esse monstrant praemissa; quapropter necesse non est sacerdotum nomen hic iterum inculcari. *Reiske.*

ἀμπέλους γενέσθαι. διὸ καὶ τὸ μεθύειν ἔκφρονας ποιεῖ καὶ παραπλήγας, ἅτε δὴ τῶν προγόνων τοῦ αἵματος ἐμπιπλαμένους. ταῦτα μὲν οὖν Εὐδόξος ἐν τῇ δευτέρᾳ τῆς περιόδου λέγεσθαι φησιν οὕτως ὑπὸ τῶν ἱερέων.

7. ἰχθύων δὲ θαλαττίων, πάντες μὲν οὐ πάντων, ἀλλ' ἐνίων ἀπέχονται. καθάπερ ὀξύρυγχιται τῶν ἀπ' ἀγκίστρου. σεβόμενοι γὰρ τὸν ὀξύρυγχον ἰχθύν, δεδίασι, μή ποτε τὸ ἀγκίστρον οὐ καθαρὸν ἔστιν ὀξύρυγχου περιπεσόντος αὐτῷ. Συνηνῖται δὲ φάγρου · δοκεῖ γὰρ ἐπιόντι τῷ Νείλῳ συνεπιφαίνεσθαι, καὶ τὴν αὐξήσιν ἀσμένους φράζειν αὐτάγγελος ὁρώμενος. οἱ δ' ἱερεῖς ἀπέχονται πάντων · πρώτου δὲ μηνὸς ἐνάτη τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων ἐκάστου πρὸ τῆς αὐλείου θύρας ὁππὶν ἰχθύν κατεσθίοντος, οἱ ἱερεῖς οὐ γεύονται μὲν, κατακαίουσι δὲ πρὸ τῶν θυρῶν τοὺς ἰχθύς · δύο λόγους ἔχοντες, ὧν τὸν μὲν ἱερὸν καὶ περιττὸν αὐθις ἀναλήψομαι, συνάδοντα τοῖς περὶ Ὀσίριδος καὶ Τυφῶνος ὁσίως φιλοσοφούμενοις · ὁ δ' ἐμφανὴς καὶ πρόχειρος, οὐκ ἀναγκαῖον, οὐδὲ περιεργον²⁷ ὄψον ἀποφαίνειν τὸν ἰχθύν, Ὀμήρῳ μαρτυρεῖ, μήτε Φαίακας τοὺς ἄβροβίους, μήτε τοὺς Ἰθακησίους ἀνθρώπους νησιώτας, ἰχθύσι χρωμένους ποιοῦντι, μήτε τοὺς Ὀδυσσέως ἐταίρους ἐν πλῶ τοσοῦτῳ καὶ ἐν θαλάττῃ, πρὶν εἰς ἐσχάτην ἐλθεῖν ἀπορίαν. ὅλως δὲ καὶ τὴν θάλατταν ἔκ πυρὸς ἡγοῦνται καὶ²⁸ παρωρισμένην, οὐδὲ μέρος, οὐδὲ στοιχεῖον, ἀλλὰ ἄλλοιον περίπτωμα διεφθορὸς καὶ νοσῶδες.

8. οὐδὲν γὰρ ἄλογον, οὐδὲ μυθῶδες · οὐδὲ ὑπὸ δεισιδαιμονίας (ὥσπερ ἔνιοι νομίζουσιν) ἐγκατεστοιχειοῦτο ἱερουργίαις, ἀλλὰ τὰ μὲν, ἠθικὰς ἔχοντα καὶ χρειώδεις αἰτίας, τὰ δὲ οὐκ ἄμοιρα κομψότητος ἱστορικῆς ἢ φυσικῆς ἔστιν, οἷον τὸ περὶ κρομμύου. τὸ γὰρ ἐμπεσεῖν εἰς τὸν ποταμὸν, καὶ ἀπολέσθαι τὸν τῆς Ἰσίδος τρόφιμον Δίκτυν τῶν κρομμύων²⁹ ἐπιδρασσόμενον, ἐσχάτως ἀπίθανον · οἱ δὲ ἱερεῖς ἀφοσιοῦνται καὶ δυσχεραίνουσι καὶ τὸ κρόμμυον παραφυλάττοντες, ὅτι τῆς σελήνης φθινούσης μόνον, εὐτροφεῖν τοῦτο καὶ τεθελέναι πέφυκεν. ἔστι δὲ πρόσφορον οὔτε ἀγνεύουσιν, οὔτε ἐορτάζουσι, τοῖς μὲν, ὅτι διψῇν, τοῖς δὲ, ὅτι δακρύειν ποιεῖ τοὺς προσφερομένους. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ὕν ἀνιέρον ζῶον ἡγοῦνται. ὥς μάλιστα γὰρ ὀχεύεσθαι δοκεῖ τῆς σελήνης φθινούσης · καὶ τῶν τὸ γάλα πινόντων ἐξανθεῖ τὰ σώματα λέπραν καὶ ψωρικὰς τραχύτητας. τὸν δὲ λόγον · ὃν θύοντες ἅπαξ ὕν ἐν πανσελήνῳ, κατεσθίοντες ἐπιλέγουσιν, ὥς ὁ Τυφὼν ὕν διώκων πρὸς τὴν πανσέληνον, εὔρε τὴν ξυλίνην σορὸν, ἐν ᾗ τὸ σῶμα τοῦ Ὀσίριδος ἔκειτο, καὶ διέρριπεν, οὐ πάντες ἀποδέχονται παρακ-

²⁷περιεργον] f. περισπούδαστον. Salmasius pro οὐδὲ emendat ἀλλὰ, quo admissio, poterit περιεργον stare. *Reiske*.

²⁸Post καὶ videtur ὕδατος excidisse. *ex igni et aqua coalitum*. παρωρισμένον est *eliminatum*, παρὰ τοὺς ὅρους ἐκβεβλημένον, *extra terminos eiectum*. *Reiske*.

²⁹Δίκτυν, οὐ κρομμύων] Videtur omnino particula negans esse expungenda, ut reiciat fabulam absurdam auctor, quae Dictyn cepe captantem in aquam incidisse perhiberet. *Xylander*.

ουσμμάτων³⁰ ὥσπερ ἄλλα πολλὰ νομίζοντες · ἀλλὰ τρυφήν γε καὶ πολυτέλειαν καὶ ἡδυπάθειαν οὕτω προβάλλεσθαι τοὺς παλαιοὺς λέγουσιν, ὥστε καὶ στήλην ἔφασαν ἐν Θήβαις ἐν τῷ ἱερῷ κεῖσθαι κατάρας ἐγγεγραμμένας ἔχουσιν κατὰ Μείνιος τοῦ βασιλέως, ὃς πρῶτος Αἰγυπτίους τῆς ἀπλότητος καὶ ἀχρημάτου καὶ λιτῆς ἀπήλλαξε διαίτης. λέγεται δὲ καὶ Τέχνατις, ὁ Βακχόρεως³¹ πατήρ, στρατεύων ἐπ' Ἀραβας, τῆς ἀποσκευῆς βραδυνούσης, ἡδέως τῷ προστυχόντι σιτίῳ χρησάμενος, εἴτα κοιμηθεὶς βαθὺν ὕπνον ἐπὶ σιβάδος, ἀσπάσασθαι τὴν εὐτέλειαν · ἐκ δὲ τούτου καταράσασθαι τῷ Μεινίῳ, καὶ τῶν ἱερέων ἐπαινεσάντων,³² στηλιτεῦσαι τὴν κατάραν.

9. οἱ δὲ βασιλεῖς ἀπεδείκνυντο μὲν ἐκ τῶν ἱερέων ἢ τῶν μαχίμων, τοῦ μὲν δι' ἀνδρίαν, τοῦ δὲ διὰ σοφίαν, γένους ἀξίωμα καὶ τιμὴν ἔχοντος. ὁ δὲ ἐκ μαχίμων ἀποδεδειγμένος, εὐθύς ἐγένετο τῶν ἱερέων, καὶ μετεῖχε τῆς φιλοσοφίας ἐπικεκρυμμένης τὰ πολλὰ μύθοις καὶ λόγοις ἀμυδρὰς ἐμφάσεις τῆς ἀληθείας καὶ διαφάσεις³³ ἔχουσιν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ παραδηλοῦσιν αὐτοὶ, πρὸ τῶν ἱερῶν τὰς σφίγγας ἐπιεικῶς³⁴ ἰστάντες, ὡς αἰνιγματώδη σοφίαν τῆς θεολογίας αὐτῶν ἐχούσης. τὸ δ' ἐν Σάει τῆς Ἀθηνᾶς, (ἦν καὶ Ἰσιν νομίζουσιν) ἕδος ἐπιγραφὴν εἶχε τοιαύτην, Ἐγὼ εἶμι πᾶν τὸ γεγονὸς, καὶ ὄν, καὶ ἐσόμενον · καὶ τὸν ἐμὸν πέπλον οὐδεὶς πω θνητὸς ἀπεκάλυψεν. ἔτι δὲ τῶν πολλῶν νομίζοντων ἴδιον παρ' Αἰγυπτίοις ὄνομα τοῦ Διὸς εἶναι τὸν Ἀμοῦν, (ὃ παράγοντες ἡμεῖς Ἀμμωνα λέγομεν) Μανθεῶς μὲν ὁ Σεβεννίτης τὸ κεκρυμμένον οἶεται καὶ τὴν κρύψιν ὑπὸ ταύτης δηλοῦσθαι τῆς φωνῆς · Ἐκαταῖος δὲ ὁ Ἀβδηρίτης³⁵ φησὶ τούτῳ καὶ πρὸς ἀλλήλους τῷ ῥήματι χρῆσθαι τοὺς Αἰγυπτίους, ὅταν τινὰ προσκαλῶνται. προσκλητικὴν γὰρ εἶναι τὴν φωνήν. διὸ τὸν πρῶτον θεὸν τῷ παντὶ τὸν αὐτὸν νομίζουσιν, ὡς ἀφανῆ καὶ κεκρυμμένον ὄντα, προσκαλούμενοι καὶ παρακαλοῦντες ἐμφανῆ γενέσθαι καὶ δῆλον αὐτοῖς Ἀμοῦν λέγουσιν.

10. ἡ μὲν οὖν εὐλάβεια τῆς περὶ τὰ θεῖα σοφίας Αἰγυπτίων, τοσαύτη ἦν. μαρτυροῦσι δὲ³⁶ καὶ τῶν Ἑλλήνων οἱ σοφώτατοι, Σόλων, Θαλῆς, Πλάτων, Εὐδόξος, Πυθαγόρας (ὡς δ' ἔνιοι φασὶ, καὶ Λυκοῦργος) εἰς Αἴγυπτον ἀφικόμενοι, καὶ συγγενόμενοι τοῖς ἱερεῦσιν. Εὐδόξον μὲν οὖν Χονούφεώς φησι³⁷ Μεμ-

³⁰ παρακουσμάτων si recte legitur, ἔλλειψις est particulae indefinitae. fortassis παρακουσμάτων. *Xylander.*

³¹ Βακχόρεως.] aliis βόκχορις scribitur, et ipsi nostro Plutarcho in vita Demetrii. *Xylander.*

³² ἐπαινεσάντων si bene habet, idem significat, atque συναινεσάντων, *consentientibus*. mallet tamen aut hoc, aut ἐπινευσάντων. *Reiske.*

³³ διαφάσεις idem est, atque διαφάσεις, *dimicationes*, velut lucis per spissas tenebras. *Reiske.*

³⁴ ἐπιεικῶς] *plerumque*. *Reiske.*

³⁵ Ἀβδηρίτης] *Abdera*, non *Audera*, Ἀβδηρα, non Αὐδηρα, scribendum constat. Antiqui autem litteram β sic pingebant, ut litterae u non esset absimilis, sicut etiam in pronuntiatione paulatim aberratum fuit. Sed haec alias. Fuisse Hecataeum Abderitam ex Strabone et aliis constat, sicque etiam ab Eusebio citatur lib. προπαρασκ. θ. et alibi. *Xylander.*

³⁶ μαρτυροῦσι δ' αὐτῇ καὶ τῶν — *Reiske.*

³⁷ χονούφεώς φησι] *Lego φασι*. alias interciderit auctoris nomen. *Xylander.*

φίτου διακοῦσαι · Σόλωνα δὲ, Σόγχιτος Σαΐτου · Πυθαγόραν δὲ, Οἰνούφεως Ἡλίουπολίτου. μάλιστα δὲ οὗτος, ὡς ἔοικε, θαυμασθεὶς καὶ θαυμάσας τοὺς ἄνδρας, ἀπεμιμήσατο τὸ συμβολικὸν αὐτῶν καὶ μυστηριῶδες, ἀναμίξας αἰνίγμασι τὰ δόγματα · τῶν γὰρ καλουμένων γραμμάτων ἱερογλυφικῶν³⁸ οὐθὲν ἀπολείπει τὰ πολλὰ τῶν Πυθαγορικῶν παραγγελμάτων, οἷόν ἐστι τὸ Μὴ ἐσθίειν ἐπὶ δίφρου, μηδ' ἐπὶ χοίνικος καθῆσθαι, μηδὲ φοίνικα φυτεύειν, μηδὲ πῦρ μαχαίρῃ σκαλεύειν ἐν οἰκίᾳ. δοκῶ δ' ἔγωγε καὶ τὸ τὴν μονάδα τοὺς ἄνδρας ὀνομάζειν Ἀπόλλωνα, καὶ δυάδα τὴν Ἄρτεμιν, Ἀθηνᾶν δὲ τὴν ἑβδομάδα, Ποσειδῶνα δὲ τὸν πρῶτον κύβον, εἰκέναι τοῖς ἐπὶ ἱερῶν ἰδρυμένοις, καὶ δρωμένοις νῆ Δία³⁹ καὶ γραφομένοις. τὸν γὰρ βασιλέα καὶ κύριον Ὅσιριν ὀφθαλμῷ καὶ σκήπτρῳ γράφουσιν. ἔνιοι δὲ καὶ τοῦνομα διερμηνεύουσι πολυόφθαλμον, ὡς τὸ μὲν ος, τὸ πολὺ · τοῦ δὲ ἴρι τὸν ὀφθαλμὸν Αἰγυπτίᾳ γλώττῃ φράζοντες · τὸν δ' οὐρανὸν, ὡς ἀγῆρω διὰ αἰδιότητα καρδίᾳ θυμὸν ἐσχάρας⁴⁰ ὑποκειμένης. ἐν δὲ Θήβαις εἰκόνες ἦσαν ἀνακείμεναι δικαστῶν ἄχειρες · ἡ δὲ τοῦ ἀρχιδικαστοῦ, καταμύουσα τοῖς ὅμμασιν, ὡς ἄδωρον ἅμα τὴν δικαιοσύνην καὶ ἀνέντευκτον οὔσαν. τοῖς δὲ μαχίμοις κάνθαρος ἦν γλυφὴ σφαγίδος · οὐ γὰρ ἐστι κάνθαρος θῆλυς, ἀλλὰ πάντες ἄρσενες. τίκτουσι δὲ τὸν γόνον, ὡς σφαιροποιοῦσιν,⁴¹ οὐ τροφῆς μᾶλλον ὕλην, ἢ γενέσεως χώραν, παρασκευάζοντες.

11. ὅταν οὖν, ἃ μυθολογοῦσιν Αἰγύπτιοι περὶ τῶν θεῶν, ἀκούσης, πλάνας καὶ διαμελισμούς, καὶ πολλὰ τοιαῦτα μαθήματα,⁴² δεῖ τῶν προειρημένων μνημονεύειν, καὶ μηδὲν οἶεσθαι τούτων λέγεσθαι γεγονὸς οὕτω καὶ πεπραγμένον. οὐ γὰρ τὸν κύνα κυρίως Ἑρμῆν λέγουσιν, ἀλλὰ τοῦ ζώου τὸ φυλακτικὸν καὶ τὸ ἄγρυπνον, καὶ τὸ φιλόσοφον, γνώσει καὶ ἀγνοίᾳ τὸ φίλον καὶ τὸ ἐχθρὸν ὀρίζον-

³⁸καλουμένων ἱερογλυφικῶν γραμμάτων. *Reiske*.

³⁹ἢ ἐπὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἱερῶν ἰδρυμένοις νῆ Δία καὶ γραφομένοις. Nam illud καὶ δρωμένοις est indicatio prauae variae lectionis. *Reiske*.

⁴⁰καρδία θυμὸν ἐσχάρας] θυμὸν illud vitiosum est. Legendum existimo θυμιατηρίου. ac fieri potest, ut ἐσχάρας huius, aut hoc ἐσχάρας glossema sit, inque textum culpa librarii insertum. Orus Apollo, qui circumfertur, sic scribit: Αἰγυπτῶν γράφοντες, θυμιατήριον καιόμενον ζωγραφοῦσι, καὶ ἐπάνω καρδίαν. Atqui constat ex Hermetis Trismegisti Asclepio, quem Apuleius transtulit in Latinum sermonem, fol. Aldino 183. b. Aegyptum coeli fuisse imaginem, ut mirum minime sit corde in foco ardente posito utrumque fuisse repraesentatum. *Xylander*. f. καρδία ἐπὶ θωμῶν, ἐσχάρας ὑποκειμένης. *exprimunt imaginem coeli pingendo corde aceruis lignorum superposito, in ara exstructis*. *Reiske*.

⁴¹τίκτουσι δὲ τὸν γόνον, ὡς σφαιροποιοῦσιν] Haec quoque verba sunt vitiata. Infra res utcunque melius explicatur. neque piget alia adscribere, quae sententiam saltem explanent. Sic ergo saltem explanent. Sic ergo Porphyrius περὶ τῆς τῶν ἐμψύχων ἀποχῆς apud Eusebium lib. 3. praeparat. Evangelicae: Κανθάρου δὲ ἀμαθῆς μὲν βδελυχθειῇ ἂν, ἀγνώμων ὑπάρχον τῶν θείων. Αἰγύπτιοι δὲ ἐσέφθησαν, ὡς εἰκόνα ἡλίου ἐμψυχον. Κάνθαρος γὰρ πᾶς ἄρρῆν, καὶ ἀφιεὶς τὸν θορόν ἐν τέλματι, καὶ ποιήσας σφαιροειδῆ, τοῖς ὀπισθοῖς ἀνταναφέρει ποσὶν, ὡς ἥλιος οὐρανὸν, καὶ περίοδον ἡμερῶν ἐκδέχεται σεληνιακὴν. *Xylander*. Congruit cum coniecturis virorum doctorum nostra ad h. l. quae haec erat: τὸν γόνον εἰς κόπρον, ἣν σφαιροποιοῦσιν. *Reiske*.

⁴²Pro μαθήματα scribe παθήματα. nam hic quidem plenissime τὰ παθήματα γέγονε μαθήματα. *Xylander*. Salmasius quoque παθήματα correxerat. *Reiske*.

τος, ἥ φησιν ὁ Πλάτων, τῷ λογιστάτῳ τῶν θεῶν κυνικουῶσιν.⁴³ οὐδὲ τὸν ἥλιον ἐκ λωτοῦ νομίζουσι βρέφος ἀνίσχειν νεογλόν, ἀλλ' οὕτως ἀνατολήν ἡλίου γράφουσι, τὴν ἐξ ὑγρῶν ἡλίου γινομένην ἄναψιν αἰνιττόμενοι. καὶ γὰρ τὸν ὁμότατον Περσῶν βασιλέα καὶ φοβερώτατον Ὡχον⁴⁴ ἀποκτείναντα πολλοὺς, τέλος δὲ καὶ τὸν Ἄπιν ἀποσφάζαντα καὶ καταδειπνήσαντα μετὰ τῶν φίλων, ἐκάλεσαν μάχαιραν, καὶ καλοῦσι μέχρι νῦν οὕτως ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν βασιλέων, οὐ κυρίως δὴπου τὴν οὐσίαν αὐτοῦ σημαίνοντες, ἀλλὰ τοῦ τρόπου τὴν σκληρότητα καὶ κακίαν ὀργάνῳ φονικῷ παρειακάζοντες. οὕτω δὴ τὰ περὶ θεῶν ἀκούσασα καὶ δεχομένη παρὰ τῶν ἐξηγουμένων τὸν μῦθον ὁσίως καὶ φιλοσόφως, καὶ δρῶσα μὲν αἰεὶ καὶ διαφυλάττουσα τῶν ἱερῶν τὰ νενομισμένα, τοῦ δ' ἀληθῆ δόξαν ἔχειν περὶ θεῶν, μηδὲν οἰομένη μᾶλλον μῆτε θύσειν, μῆτε ποιήσιν αὐτοῖς κεχαρισμένον, οὐδὲν ἔλαττον ἀποφεύξοιο κακὸν ἀθεότητος δεισιδαιμονίαν.

12. λέγεται δὲ ὁ μῦθος οὕτως⁴⁵ ἐν βραχυτάτοις ὥς ἔνεστι⁴⁶ μάλιστα · τῶν ἀχρήστων σφόδρα καὶ περιττῶν ἀφαιρεθέντων τῆς Ῥέας φασὶ κρύφα τῷ Κρόνῳ συγγενομένης, αἰσθόμενον ἐπαράσασθαι τὸν ἥλιον αὐτῇ μῆτε μηνί, μῆτε ἐνιαυτῷ⁴⁷ τεκεῖν · ἐρῶντα δὲ τὸν Ἑρμῆν τῆς θεοῦ συνελθεῖν, εἴτα παίζαντα πέττια πρὸς τὴν σελήνην, καὶ ἀφελόντα τῶν φώτων ἐκάστου τὸ ἑβδομηκοστὸν, ἐκ πάντων ἡμέρας πέντε συνελθεῖν,⁴⁸ καὶ ταῖς ἐξήκοντα καὶ τριακοσίαις ἐπάγειν,⁴⁹ ἃς νῦν ἐπαγομένης Αἰγύπτιοι καλοῦσι, καὶ τῶν θεῶν γενεθλίους ἄγουσι⁵⁰ · τῇ μὲν πρώτῃ τὸν Ὀσίριν γενέσθαι, καὶ φωνὴν αὐτῷ ταχθέντι⁵¹ συνεκπεσεῖν, ὥς ἀπάντων⁵² κύριος εἰς φῶς πρόεισιν. ἔνιοι δὲ Παμύλην τινὰ λέγουσιν ἐν Θήβαις ὑδρευμένην ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Διὸς φωνὴν ἀκοῦσαι, διακελευομένην ἀνείπειν μετὰ βοῆς, ὅτι μέγας βασιλεὺς εὐεργέτης Ὀσίρις γέγονε · καὶ

⁴³κυνικουῶσιν] Monstrum hoc vocabuli vestigia tamen veri retinet, quod est haud dubie προσοικειοῦσιν. Locus Platonis est prope finem libri secundi de Republica. *Xylander*.

⁴⁴Herodotum si sequaris, dicendus erit Plutarchus memoria lapsus fuisse, ut Ochum pro Cambyse nominaret. sed alios auctores, et in his Dinonem, fuit secutus. *Reiske*.

⁴⁵οὕτως Baxteri mihi quoque in mentem venerat. *Reiske*.

⁴⁶ὥς ἔνεστι. *Reiske*.

⁴⁷μῆτε μηνί, μῆτε ἐν αὐτῷ] Locus hic corruptus est, quem ex coniectura puto restitui posse. ea quam sit erudita, iudicent alii, aut potius explodant eam, meliori emendatione ipsi de suo prolata. Sic ergo intelligo: Solem Rheae ex incesto cum Saturno concubitu gravidae imprecatum, ut neque in mense, neque in anno, id est (ut ipse putabat) nunquam pareret. Mercurium tamen astu usum, inter ludendum cum Luna vicisse certas dierum portiones, quibus a Luna persolutis, quinque dies confecerit, quos anno extra ordinem adderet, ita ut puerperium Rheae in eos dilatum, neque in annum, qui erat 360. dierum, neque in menses, qui extra annum nullibi ulli erant, incideret: itaque execrationem solis eluserit. Haec si non pessime conieci, sic fuisse a Plutarcho scriptum credibile est: Μῆτε μηνί, μῆτε ἐνιαυτῷ τεκεῖν. forte etiam ἐν inserto: μῆτε ἐν μηνί, μῆτε ἐν ἐνιαυτῷ. *Xylander*.

⁴⁸ἡμέρας πέντε συνελθεῖν] Vellem συνελθεῖν, *concinnare*, in *summam contrahere*. *Xylander*. Squirit dubium *Xylandrinae* emendationi certissimae oppositum nullius ponderis est. nullus enim est auctor, in quo συνελθεῖν sensu *contrahendi* non occurrat. *Reiske*.

⁴⁹ἐπάγειν, in Aor. 2. *Reiske*.

⁵⁰Post ἄγουσι videtur λέγοντες excidisse. *Reiske*.

⁵¹Salmasius quoque τεχθέντι correxerat. *Reiske*.

⁵²ὥς ὁ πάντων. *Reiske*.

διὰ τοῦτο θρέψαι τὸν Ὅσιριν, ἐγχειρήσαντος⁵³ αὐτῷ⁵⁴ τοῦ Κρόνου, καὶ τὴν τῶν Παμυλίων ἑορτὴν αὐτῷ τελεῖσθαι, Φαλληφορίοις ἐοικυῖαν. τῇ δὲ δευτέρᾳ τὸν Ἀρούηριν, ὃν Ἀπόλλωνα, ὃν⁵⁵ καὶ πρεσβύτερον Ὡρον ἔνιοι καλοῦσι · τῇ τρίτῃ δὲ Τυφῶνα, μὴ καιρῷ, μηδὲ κατὰ χώραν, ἀλλ' ἀναρρήξαντα πληγῇ διὰ τῆς πλευρᾶς ἐξάλλεσθαι⁵⁶ · τετάρτῃ δὲ τὴν Ἴσιν ἐν πανύγροις γενέσθαι, τῇ δὲ πέμπτῃ Νέφθην, ἣν καὶ Τελευτήν καὶ Ἀφροδίτην, ἔνιοι δὲ καὶ Νίκην ὀνομάζουσιν. εἶναι δὲ τὸν μὲν Ὅσιριν ἐξ ἡλίου καὶ τὸν Ἀρούηριν, ἐκ δὲ Ἑρμοῦ τὴν Ἴσιν, ἐκ δὲ τοῦ Κρόνου τὸν Τυφῶνα καὶ τὴν Νέφθην. διὸ καὶ τὴν τρίτην⁵⁷ τῶν ἐπαγομένων, ἀποφράδα νομίζοντες οἱ βασιλεῖς, οὐκ ἐχρημάτιζον, οὐδ' ἐθεράπευον αὐτούς, μέχρι νυκτός. τιμᾶσθαι δὲ τῷ Τυφῶνι⁵⁸ τὴν Νέφθην. Ἴσιν δὲ καὶ Ὅσιριν ἐρῶντας ἀλλήλων, καὶ πρὶν γενέσθαι κατὰ γαστρός ὑπὸ σκότῳ συνεῖναι. ἔνιοι δὲ φασὶ καὶ τὸν Ἀρούηριν οὕτω γεγονέναι, καὶ καλεῖσθαι πρεσβύτερον Ὡρον ὑπ' Αἰγυπτίων, Ἀπόλλωνα δὲ ὑπὸ Ἑλλήνων.

13. βασιλεύοντα δ' Ὅσιριν Αἰγυπτίους μὲν εὐθύς ἀπόρου βίου⁵⁹ καὶ θηριώδους ἀπαλλάξαι, καρπούς τε δείξαντα, καὶ νόμους θέμενον αὐτοῖς, καὶ θεοὺς δείξαντα⁶⁰ τιμᾶν · ὕστερον δὲ γῆν πᾶσαν ἡμερούμενον ἐπελθεῖν, ἐλάχιστα μὲν ὀπλῶν δεηθέντα, πειθοῖ δὲ τοὺς πλείστους καὶ λόγῳ μετ' ᾧδῆς πάσης καὶ μουσικῆς⁶¹ θελγομένους προσαγόμενον. ὅθεν Ἑλλησι δόξαι Διονύσῳ τὸν αὐτὸν εἶναι · Τυφῶνα δὲ, ἀπόντος μὲν οὐθέν νεωτερίζειν, διὰ τὸ τὴν Ἴσιν εὖ μάλα φυλάττεσθαι καὶ προσέχειν ἐγκρατῶς ἔχουσιν, ἐπανελθόντι δὲ δόλον μηχανᾶσθαι, συνωμότας ἄνδρας ἐβδομήκοντα καὶ δύο πεποιημένον, καὶ συνεργὸν ἔχοντα βασίλισσαν ἐξ Αἰθιοπίας παροῦσαν, ἣν ὀνομάζουσιν Ἀσώ · τοῦ δὲ Ὀσίριδος ἐκμετρησάμενον λάθρα τὸ σῶμα, καὶ κατασκευάσαντα πρὸς τὸ μέγεθος λάρνακα καλὴν καὶ κεκοσμημένην περιττῶς, εἰσενεγκεῖν εἰς τὸ συμπόσιον. ἡσθέντων δὲ τῇ ὥρῃ καὶ θαυμασάντων, ὑποσχέσθαι τὸν Τυφῶνα μετὰ παιδιᾶς, ὅς ἂν ἐγκατακλεισθεῖς ἐξιωθεῖν διδόναι δῶρον αὐτῷ τὴν λάρνακα. πειρωμένων δὲ πάντων καθ' ἕκαστον, ὥς οὐδεὶς ἐνήρμωπεν, ἐμβάντα τὸν Ὅσιριν κατακλιθῆναι. τοὺς δὲ συνόντας ἐπιδραμόντας ἐπιρρίψαι τὸ πῶμα, καὶ τὰ μὲν γόμοις κατα-

⁵³Salmasius quoque ἐγχειρίσαντος correxerat. *Reiske*.

⁵⁴ἐγχειρήσαντος αὐτῷ] Haec duo αὐτῷ puto in foemininum αὐτῇ mutanda, si quidem Pamyla mulier fuit ὑδρευομένη. *Xylander*.

⁵⁵ὃν secundum delend. v. p. 403. 9. *Reiske*.

⁵⁶ἐξάλλεσθαι in Aor. 2. *exsiliisse*. *Reiske*.

⁵⁷f. τὴν τρίτην καὶ τὴν πέμπτῃ τῶν ἐπαγ. deinde perinde erit, ἀποφράδα, an ἀποφράδας, legas. *Reiske*.

⁵⁸τιμᾶσθαι δὲ τῷ Τυφῶνι] forte γήμασθαι, ut mox ostendam. ἐν πανύγροις ante, intellexi. *Panygra* loci esse nomen. Infra νέφθης per u constanter scribitur: itaque hic quoque sic scripsi. *Xylander*.

⁵⁹βίου etiam Salmasius correxerat pro βίους, quod in Stephanina est. *Reiske*.

⁶⁰θεοὺς καταδείξαντα. Verbum καταδεικνύειν proprium est de illis, qui primi usum alicuius rei et modum eius aut comparandae, aut perficiendae, humano generi monstrarunt, qui primi aliquid instituerunt. *Reiske*.

⁶¹μετ' ᾧδῆς καὶ πάσης μουσικῆς. *Reiske*.

λαβόντας⁶² ἔξωθεν, τῶν δὲ θερμοῦ μολίβδου⁶³ καταχεαμένων ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐξενεγκεῖν, καὶ μεθεῖναι διὰ τοῦ Ταναΐτικοῦ στόματος εἰς τὴν θάλασσαν, ὃ διὰ τοῦτο μισητὸν ἐστὶ νῦν,⁶⁴ καὶ κατάπτυστον ὀνομάζειν Αἰγυπτίους. ταῦτα δὲ πραχθῆναι λέγουσιν ἐβδόμη ἐπὶ δέκα μηνὸς Ἀθῦρ, ἐν ᾧ τὸν σκορπίον ὁ ἥλιος διέξεισιν, ὄγδοον ἔτος καὶ εἰκοστὸν ἐκείνου βασιλεύοντος Ὀσίριδος. ἔνιοι δὲ βεβιωκέναι φασὶν αὐτόν, οὐ βεβασιλευκέναι χρόνον τοσοῦτον.

14. πρώτων δὲ τῶν τὸν περὶ Χέννιν⁶⁵ οἰκούντων τόπον πανῶν καὶ σατύρων τὸ πάθος αἰσθομένων, καὶ λόγων⁶⁶ ἐμβαλόντων περὶ τοῦ γεγονότος, τὰς μὲν αἰφνιδίους τῶν ὀχλῶν ταραχὰς καὶ πτυήσεις ἔτι νῦν διὰ τοῦτο πανικὰς προσαγορεύσθαι · τὴν δ' Ἰσιν αἰσθομένην, κείρεσθαι μὲν ἐνταῦθα τῶν πλοκάμων ἓνα καὶ πένθιμον στολὴν ἀναλαβεῖν, ὅπου τῇ πόλει⁶⁷ μέχρι νῦν ὄνομα Κοπτῶ. ἔτεροι δὲ τοῦνομα σημαίνειν οἶονταί τέρησιν · τὸ γὰρ ἀποστερεῖν, κόπτειν λέγουσι. πλανωμένην δὲ πάντη καὶ ἀποροῦσαν, οὐδένα προσελθεῖν ἀπροσαύδητον, ἀλλὰ καὶ παιδαρίοις συντυχοῦσαν, ἐρωτᾶν περὶ τῆς λάρνακος. τὰ δ' ἔτυχεν ἑωρακότα, καὶ φράσαι τὸ στόμα, δι' οὗ τὸ ἀγγεῖον οἱ φίλοι τοῦ Τυφῶνος εἰς τὴν θάλασσαν ἔωσαν, ἐκ τούτου τὰ παιδάρια μαντικὴν δύναμιν ἔχειν οἶεσθαι τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ μάλιστα ταῖς τούτων ὀπτεῦεσθαι⁶⁸ κληδόσι παιζόντων ἐν ἱεροῖς καὶ φθεγγομένων, ὅτι ἂν τύχῃσι. αἰσθομένην δὲ τῇ ἀδελφῇ ἐρῶντας⁶⁹ συγγεγονέναι δι' ἄγνοιαν, ὥς ἑαυτῇ τὸν Ὀσίριν, καὶ τεκμήριον ἰδοῦσα, τὸν μὲν λάτινον⁷⁰ στέφανον, ὃν ἐκεῖνος παρὰ τὴν νέφθη⁷¹ κατέλιπε, τὸ παιδίον ζητεῖν. ἐκεῖνον γὰρ εὐθύς τεκοῦσαν⁷² διὰ φόβον τοῦ Τυφῶνος εὐρεθὲν δὲ χαλεπῶς καὶ μόγῃς κυνῶν ἐπαγόντων τὴν Ἰσιν, ἐκτραφῆναι⁷³ καὶ γενέσθαι φύλακα καὶ ὁπαδὸν αὐτῆς, Ἄνουβιν προσαγορευθέντα, καὶ λεγόμενον τοὺς θεοὺς φρουρεῖν,

⁶² καὶ τῶν μὲν γόμοις καταλαβόντων. *Salmasius*.

⁶³ θερμοῦ μολίβδου *tuor*. *Reiske*.

⁶⁴ Αὐτ' ἔτι νῦν, αὐτ' ἔς τε νῦν. *prius praefero*. *Reiske*.

⁶⁵ Χέννιν] Forte Χέμιν, *Chemmin*, qui locus est Aegypti celebris. Versu 5. ἐκεῖνο pro ἐκείνου omnino legendum fuit. Κοπτῶ a Strabone et aliis Κοπτοῦς scribitur. Infra est ἐν Κοπτῶ. *Xylander*.

⁶⁶ λόγον etiam *Salmasius* correxerat. *Reiske*.

⁶⁷ f. ὅπου πόλις, ἥ μέχρι νῦν. *Reiske*.

⁶⁸ etiam *Salmasius* ὀπτεῦεσθαι correxerat. *Reiske*. Vulgo ὀτεῦεσθαι.

⁶⁹ f. τῇ ἀδελφῇ οὐκ ἐρῶντα — *Basileensis* recte habet ἐρῶντα. atque viri docti etiam iure merito probaverunt. *Squiritus* ἐρώση debuisse scribere, non ἐρούση. Post συγγεγονέναι perinde est, ἀλλὰ addas, an omittas. *Reiske*.

⁷⁰ *Salmasius* τὸν λῶτινον correxerat. *Reiske*.

⁷¹ παρὰ τῇ Νεφθύϊ. *Reiske*.

⁷² ἐκθεῖναι restituo ex coniectura, cum invenerim θηεῖνον, [pro quo vocabulo quis dicat? cum neque θηεῖνον, neque ἐκθεῖναι in vulgatis reperiatur] parenthesi iis inclusis, quae par erat. Sensus enim est, Osiridem cum Nephtha, seu Nephthy, sorore, concubuisse, eamque infantem ex eo coitu conceptum statim a partu exposuisse, metu Typhonis, quem eius, ut Isidis Oridem, maritum fuisse, et coniecturam de τιμᾶσθαι, quod nihil sonat, eo loco in γήμασθαι convertendo nostram esse probam, ex hoc loco apparere potuit. *Xylander*.

⁷³ f. ζητεῖν. ἐκεῖνην γὰρ (de Nephthy loquitur) εὐθύς τεκοῦσαν, διὰ φόβον τοῦ Τυφῶνος ἐκθεῖναι, ὃ εὐρεθὲν χαλεπῶς καὶ μόγῃς, κυνῶν ἐπαγόντων τὴν Ἰσιν, ἐκτραφῆναι — sic distinguendum et restituendum existimo hunc locum. *Reiske*.

ὥσπερ οἱ κύνες τοὺς ἀνθρώπους.

15. ἐκ δὲ τούτου πυθέσθαι περὶ τῆς λάρνακος, ὡς πρὸς τὴν Βύβλον χώραν⁷⁴ ὑπὸ τῆς θαλάττης ἐκκυμανθεῖσαν αὐτὴν ἐρίκη τινὶ μαλθακῶς ὁ κλύδων προσέμιξεν. ἡ δ' ἐρίκη⁷⁵ κάλλιστον ἔρνος ὀλίγῳ χρόνῳ καὶ μέγιστον ἀναδραμοῦσα περιέπτυξε καὶ περιέφυ καὶ ἀπέκρυσεν ἐντὸς ἑαυτῆς. θαυμάσας δὲ ὁ βασιλεὺς τοῦ φυτοῦ τὸ μέγεθος καὶ περιτεμῶν τὸν περιέχοντα τὴν σορὸν οὐχ ὀρωμένην κόλπον,⁷⁶ ἔρεισμα τῆς στέγης ὑπέστησε. ταῦτά τε πνεύματι φασὶ δαιμονίῳ φήμης πυθομένην τὴν Ἰσιν εἰς Βύβλον ἀφικέσθαι, καὶ καθίσασαν ἐπὶ κρήνης ταπεινὴν καὶ δεδακρυμένην, ἄλλῳ μὲν μηδενὶ προσδιαλέγεσθαι, τῆς δὲ βασιλίδος τὰς θεραπαινίδας ἀσπάζεσθαι καὶ φιλοφρονεῖσθαι, τὴν τε κόμην παρὰ πλέκουσαν αὐτῶν, καὶ τῷ χρωτὶ θαυμαστὴν εὐωδίαν ἐπιπνέουσιν ἀφ' ἑαυτῆς. ἰδούσης δὲ τῆς βασιλίδος⁷⁷ τὰς θεραπαινίδας, ἥμερον ἐμπεσεῖν τῆς ξένης τῶν τε τριχῶν⁷⁸ τοῦ τε χρωτὸς ἀμβροσίαν πνέοντος · οὕτω δὲ μεταπεμφθεῖσαν καὶ γενομένην συνήθη, ποιήσασθαι τοῦ παιδίου τὴν τίτην · ὄνομα δὲ τῷ μὲν βασιλεῖ Μάλκανδρον εἶναι φασιν · αὐτὴν⁷⁹ δὲ οἱ μὲν Ἀσπάρτην,⁸⁰ οἱ δὲ Σάωσιν, οἱ δὲ Νεμανοῦν⁸¹ (ὅπερ ἂν Ἑλληνες Ἀθηναῖδα) προσεῖπεῖν.

16. τρέφειν δὲ τὴν Ἰσιν, ἀντὶ μαστοῦ τὸν δάκτυλον εἰς τὸ στόμα τοῦ παιδίου διδοῦσαν,⁸² νύκτωρ δὲ περικαίειν τὰ θνητὰ τοῦ σώματος. αὐτὴν δὲ γενομένην χελιδόνα τῇ κίονι περιπέτεσθαι καὶ θρηνεῖν, ἄχρις οὗ τὴν βασίλισσαν παρὰφυλάξασαν καὶ ἐγκραγοῦσαν ὡς εἶδε περικαιόμενον τὸ βρέφος, ἀφελέσθαι τὴν ἀθανασίαν αὐτοῦ. τὴν δὲ θεὰν φανεράν γενομένην αἰτήσασθαι τὴν κίονα τῆς στέγης · ὑφελούσαν δὲ ῥᾶστα περικόψαι τὴν ἐρίκην, εἶτα ταύτην μὲν ὀθόνη περικαλύψασαν, καὶ μύρον καταχεαμένην, ἐγχειρίσαι τοῖς βασιλεῦσι, καὶ νῦν ἔτι σέβεσθαι Βυβλίους τὸ ξύλον ἐν ἱερῷ κείμενον Ἰσιδος. τῇ δὲ σορῷ περιπεσεῖν, καὶ κωκυῖσαι τηλικούτον, ὥστε τῶν παίδων τοῦ βασιλέως τὸν νεώτε-

⁷⁴Βύβλον χώραν *servari posse existimo*. χώραν additum est, ne lector parum attentus de papyro cogitet. *ad Byblum urbem*. si quid mutandum, praeferrem Βυβλίων χώραν. *Reiske*.

⁷⁵ἐρίκη εἰς κάλλιστον ἔρνος. et sic quoque Squirius. *Reiske*.

⁷⁶κόλπον suspectum. sententia κόρμον, aut κλάδον, aut λόχμην, aut κόμην, flagitat. forte dedit auctor τοὺς περιέχοντας τ. σ. οὐχ ὀρ. κλάδους. Salmasius quoque κόρμον correxerat. *Reiske*.

⁷⁷ἰδούσης τῆς βασιλίδος potest defendi, et magna copia similium locum afferri. quod si teneatur, debet deinceps αὐτῇ subaudiri. Mollius tamen flueret oratio, si aut ἰδούσῃ δὲ τῇ βασιλίδι, et caetera, ut iacent, aut ἰδοῦσαν δὲ τὴν βασιλίδα τὰς θεραπαινίδας, εἰς ἥμερον ἐμπεσεῖν.] etiam Salmasius εἰς ἥμερον correxit. *Reiske*.

⁷⁸Post τριχῶν deest aliquid, e. c. εὖ διακειμένων, aut κεκοσμημένων, aut ἐντέχνως διαπλεγμένων, vel simile quid. *Reiske*.

⁷⁹αὐτῇ. *Reiske*.

⁸⁰Salmasius etiam Ἀσπάρτην correxit. *Reiske*.

⁸¹Post Νεμανοῦν punctum collocandum, et, deletis parentheseos signis, leg. προσεῖποιεν. *Reiske*.

⁸²f. ἐνδιδοῦσαν. *Reiske*.

ρον ἐνθανεῖν,⁸³ τὸν δὲ πρεσβύτερον μεθ' ἑαυτῆς ἔχουσιν καὶ τὴν σορὸν εἰς πλοῖον ἐνθεμένην ἀναχθῆναι. τοῦ δὲ Φαίδρου ποταμοῦ πνεῦμα τραχύτερον ἐκτρέψαντος⁸⁴ ὑπὸ τὴν ἔω, θυμωθεῖσαν ἀναζηρᾶναι τὸ ρεῖθρον.

17. ὅπου δὲ πρῶτον ἐρημίας ἔτυχεν, αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν γενομένην, ἀνοῖξαι τὴν λάρνακα, καὶ τῷ προσώπῳ τὸ πρόσωπον ἐπιθεῖσαν, ἀσπάσασθαι καὶ δακρῦειν. τοῦ δὲ παιδίου σιωπῇ προσελθόντος ἐκ τῶν ὀπισθεν καὶ καταμανθάνοντος, αἰσθομένην μεταστραφῆναι καὶ δεινὸν ὑπὸ ὀργῆς ἐμβλέψαι. τὸ δὲ παιδίον⁸⁵ οὐκ ἀνασχέσθαι τὸ τάρβος, ἀλλὰ ἀποθανεῖν. οἱ δὲ φασιν οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὥς εἴρηται τρόπον⁸⁶ ἐκπεσεῖν εἰς τὴν θάλασσαν. ἔχει δὲ τιμὰς διὰ τὴν θεὸν · ὃν γὰρ ἔδουσιν Αἰγύπτιοι παρὰ τὰ συμπόσια Μανέρωτα, τοῦτον εἶναι. τινὲς δὲ τὸν μὲν παῖδα καλεῖσθαι Παλαιστίνον, ἢ Πηλούσιον, καὶ τὴν πόλιν ἐπώνυμον ἀπ' αὐτοῦ γενέσθαι, κτισθεῖσαν ὑπὸ τῆς θεοῦ · τὸν δ' ἀδόκον Μανέρωτα, πρῶτον εὗρεῖν μουσικὴν ἰστοροῦσιν. ἔνιοι δὲ φασιν, ὄνομα μὲν οὐδενὸς εἶναι, διάλεκτον⁸⁸ δὲ πίνουσιν ἀνθρώποις καὶ θαλειάζουσι πρέπουσαν, αἴσιμα⁸⁹ τὰ τοιαῦτα παρεῖη. τοῦτ' ἄρα τῷ Μανέρωτι φραζόμενον⁹⁰ ἀναφωνεῖν ἐκάστοτε τοὺς Αἰγυπτίους, ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὸ δεικνύμενον αὐτοῖς εἶδωλον ἀνθρώπου τεθνηκότος ἐν κιβωτίῳ περιφερόμενον, οὐκ ἔστιν ὑπόμνημα τοῦ περὶ Ὀσίριδος⁹¹ πάθους, ἢ τινες ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλ' οἰομένους⁹² παρακαλεῖν αὐτοὺς χρῆσθαι τοῖς παροῦσι καὶ ἀπολαύειν, ὥς πάντας αὐτίκα μάλα τοιοῦτους ἐσομένους, οὗ χάριν⁹³ ἐπὶ κῶμον ἐπεισάγουσι.

18. τῆς δὲ Ἰσίδος πρὸς τὸν υἱὸν Ὡρον ἐν Βούτῳ τρεφόμενον πορευθείσης, τὸ δ' ἄγγεῖον ἐκποδὼν ἀποθεμένης, Τυφῶνα κυνηγετοῦντα νύκτωρ πρὸς τὴν

⁸³ἐνθανεῖν si bene habet, significat ἐν τῷ κωκυτῷ θανεῖν, *interea tum ea eiularet, exspirasse. mallet tamen ἐκθανεῖν. id certe usitatum in ea re. Reiske.*

⁸⁴ἐκτρέψαντος. ex Aldo. est enim rectius, quam ἐκτρέψαντος. Item pro Astarta habet Aspartam vitiose, quod ex Eusebio, Suida, et aliis, nostroque Cedreno liquet, ne quis vocem in libris Regum sacris depravatam putet. Est enim Astarta Venus. *Xylander.* Non placet vulgata, neque Stephanina. forte dedit auctor ἐκστρέψαντος, aut ἐκρίψαντος. prius si dedit, possit videri ad ventum ex imo fundo fluvii extus eversum, tanquam si pars vestis interior extra vertitur, respexisse. *Reiske.*

⁸⁵Posset παιδίον absque damno orationis abesse, et abesset cum elegantia. *Reiske.*

⁸⁶ὥς εἴρηται τρόπον] Aut ὃν pro ὥς, aut πρότερον pro τρόπον, legendum. Sed quod postea sequitur διάλεκτον, etc. παρεῖη, ac plura alia, vitio suo nostram coniecturam superant. *Xylander.* Ante, aut post εἴρηται videtur πρότερον, aut ἐν τοῖς ἄνω excidisse. *Reiske.*

⁸⁷ἀπὸ adesse, abesse pari iure potest. *Reiske.*

⁸⁸διάλεκτον] *formulam.* significatione rara, ideoque suspecta est ea lectio. sententia flagitat ὥδην. *Reiske.*

⁸⁹Non puto, ipsa illa verba formulam constituisse, sed ea Plutarchi esse, et legi oportere ὅπως αἴσιμα — Formula cantici ipsa videtur Μάνερος, Μάνερος fuisse, aut Μανέρωτι. *Reiske.*

⁹⁰f. τοῦτο γὰρ τὸ Μανέρωτι εὐφραϊνομένους ἀναφωνεῖν. Salmasius τοῦτο μὲν γὰρ τῷ M. correxit. *Reiske.*

⁹¹Non ausim περὶ Ὀσίριν urgere, quamvis ita sit usitatus. *Reiske.*

⁹²οἰόμενοι. *sed existimantes, se oportere adhortari convivae.* in παρακαλεῖν subauditur δεῖν. Nominatiuus ille οἰόμενοι cohaeret cum ἐπεισάγουσι v. 7. *Reiske.*

⁹³f. ἐσομένους, τοῦ ἱλαροῦ χάριν, *laetitiae gratia. Reiske.*

σελήνην ἐντυχεῖν αὐτῷ, καὶ τὸ σῶμα γνωρίσαντα διελεῖν εἰς τεσσαρεσκαίδεκα μέρη, καὶ διαρρίψαι · τὴν δ' Ἰσιν πυθομένην ἀναζητεῖν ἐν βάριδι παπυρίνῃ, τὰ δὲ ἔλη διεκπλέουσιν. ὅθεν οὐκ ἀδικεῖσθαι τοὺς ἐν παπυρίνοις σκάφεσι πλέοντας ὑπὸ τῶν κροκοδείλων, ἢ φοβουμένων, ἢ σεβομένων διὰ⁹⁴ τὴν θεόν. ἐκ τούτου δὲ καὶ πολλοὺς τάφους Ὀσίριδος ἐν Αἰγύπτῳ λέγεσθαι διὰ τὸ προστυγχάνουσιν ἐκάστῳ μέρει ταφὰς ποιεῖν. οἱ δὲ οὐ φασιν · ἀλλὰ εἶδωλα ποιουμένην διδόναι⁹⁵ καθ' ἐκάστην πόλιν, ὥς τὸ σῶμα διδοῦσαν · ὅπως παρὰ πλείοσιν ἔχη τιμὰς · καὶ ὁ Τυφὼν ἐπικρατήσῃ, τοῦ Ὁρου τὸν ἀληθινὸν τάφον ζητῶν, πολλῶν λεγομένων καὶ δεικνυμένων ἀπαγορεύσῃ. μόνον δὲ τῶν μερῶν τοῦ Ὀσίριδος τὴν Ἰσιν οὐχ εὑρεῖν τὸ αἰδοῖον · εὐθύς γάρ εἰς τὸν ποταμὸν ριπῆναι, καὶ γευσασθαι τὸν τε λεπιδωτὸν αὐτοῦ καὶ τὸν φάγρον καὶ τὸν ὀξύρυγχον, ὥς⁹⁶ οὕς μάλιστα τῶν ἰχθύων ἀφοσιοῦσθαι. τὴν δ' Ἰσιν ἀντ' ἐκείνου μίμημα ποιησαμένην καθιερωσαὶ τὸν φαλλόν, ᾧ καὶ νῦν ἐορτάζειν τοὺς Αἰγυπτίους.

19. ἔπειτα τῷ Ὁρῷ τὸν Ὀσίριν ἐξ ἄδου παραγενόμενον διαπομένειν⁹⁷ ἐπὶ τὴν μάχην καὶ ἀσκεῖν. εἴτα διερωτῆσαι, τί κάλλιστον ἡγεῖται. τοῦ δὲ φήσαντος τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ τιμωρεῖν κακῶς παθοῦσιν, δεύτερον ἐρέσθαι, τί χρησιμώτερον οἴεται ζῶον εἰς μάχην ἐξιοῦσι. τοῦ δ' Ὁρου ἵππον εἰπόντος, ἐπιθαυμάσαι καὶ διαπορῆσαι, πῶς οὐ λέοντα μάλλον, ἀλλ' ἵππον. εἰπεῖν οὖν τὸν Ὁρον, ὥς λέων μὲν ὠφέλιμον ἐπιδομένῳ βοηθείας, ἵππος δὲ φεύγοντα διασπάσαι καὶ καταναλῶσαι τὸν πολέμιον.⁹⁸ ἀκούσαντα οὖν ἡσθῆναι τὸν Ὀσίριν, ὥς ἱκανῶς παρασκευασαμένου τοῦ Ὁρου. λέγεται δὲ, ὅτι πολλῶν μετατιθεμένων ἀεὶ πρὸς τὸν Ὁρον, καὶ ἡ παλλακὴ τοῦ Τυφῶνος ἀφίκετο Θούηρις. ὅφρις δὲ τις ἐπιδιώκων αὐτὴν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ὁρον κατεκόπη, καὶ νῦν διὰ τοῦτο σχοινίον τι προσβαλόντες εἰς μέσον κατακόπτουσι. τὴν μὲν οὖν μάχην ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας γενέσθαι καὶ κρατῆσαι τὸν Ὁρον, τὸν Τυφῶνα δὲ τὴν Ἰσιν δεδεμένον παραλαβοῦσαν, οὐκ ἀνελεῖν, ἀλλὰ καὶ λῦσαι καὶ μεθεῖναι · τὸν δὲ Ὁρον οὐ μετρίως ἐνεγκεῖν, ἀλλ' ἐπιβαλόντα τῇ μητρὶ τὰς χεῖρας ἀποσπάσαι τῆς κεφαλῆς τὸ βασιλείον⁹⁹ · Ἑρμῆν δὲ περιθεῖναι βούκρανον αὐτῇ κράνος. τοῦ δὲ Τυφῶνος δίκην τῷ Ὁρῷ νοθείας λαχόντος, βοηθήσαντος δὲ¹⁰⁰ τοῦ Ἑρμοῦ, καὶ¹⁰¹ τὸν Ὁρον ὑπὸ τῶν θεῶν γνήσιον κριθῆναι, τὸν δὲ Τυφῶνα δυσὶν ἄλλαις μάχαις κα-

⁹⁴διὰ] f. δὴ, aut δὴθεν. *Reiske*.

⁹⁵Conieceram quoque διαδοῦναι, ut Marklandus. *Reiske*.

⁹⁶Si ὡς prorsus perire nolis, possis legere οὕς ὡς μάλιστα — illud ὡς ibi idem est, atque ὅτι, et Latinorum *quam. quam maxime*. sed ἀφοσιοῦνται necesse est. Salmasius ὡς οἱ μάλιστα correxit. *Reiske*.

⁹⁷διαρρῶννύειν correxit Salmasius. *Reiske*.

⁹⁸f. βοηθείας, διασπάσαι καὶ καταναλῶσαι τὸν πόλεμον, ἵππος δὲ φεύγοντα καταλαβεῖν. ἀκούσαντα οὖν — *Reiske*.

⁹⁹βασιλείον] *coronam*. v. du Cange Glossar. Gr. v. βασιλείον et Lat. v. *Regnum*, et Wesseling ad Diodor. Sic. T. 1. p. 57, 31. Horapollo 1, 2. παντὶ θηλυκῷ ζῴδιον οἱ Αἰγύπτιοι γῦπα ὥσπερ βασιλείον ἐπιτιθέασιν. *omni figurae foemineae vulturem Aegyptii velut coronam in caput imponunt*. quem locum non recte interpp. ceperunt. *Reiske*.

¹⁰⁰δὲ delend. *Reiske*.

¹⁰¹καὶ pariter. *Reiske*.

ταπολεμωθῆναι. τὴν δ' Ἴσιν μετὰ τὴν τελευταίην ἐξ Ὀσίριδος¹⁰² συγγενομένου, τεκεῖν ἡλιτόμηνον καὶ ἀσθενῇ τοῖς κάτωθεν γυίοις τὸν Ἄρποκράτην.¹⁰³

20. ταῦτα σχεδὸν ἐστὶ τοῦ μύθου τὰ κεφάλαια, τῶν δυσφημοτάτων ἐξαιρεθέντων · οἷόν ἐστι τὸ περὶ τὸν Ὄρου¹⁰⁴ διαμελισμὸν καὶ τὸν Ἴσιδος ἀποκεφαλισμόν. ὅτι μὲν οὖν εἰ ταῦτα περὶ τῆς μακαρίας καὶ ἀφθάρτου φύσεως, καθ' ἣν μάλιστα νοεῖται τὸ θεῖον, ὡς ἀληθῶς πραχθέντα καὶ συμπεσόντα δοξάζουσι καὶ λέγουσιν, ἀποπτύσαι δεῖ καὶ καθήρασθαι τὸ¹⁰⁵ στόμα κατ' Αἰσχύλον, οὐδὲν δεῖ λέγειν πρὸς σε. καὶ γὰρ αὐτὴ¹⁰⁶ δυσκολαίνει τοῖς οὕτω παρανόμους καὶ βαρβάρους δόξας περὶ θεῶν ἔχουσιν · ὅτι δ' οὐκ ἔοικε ταῦτα κομιδῇ μυθεύμασιν ἀραιοῖς καὶ διακένοις πλάσμασιν, οἷα ποιηταὶ καὶ λογογράφοι, καθάπερ οἱ ἀράχναι, γεννῶντες ἀφ' ἑαυτῶν ἀπάρχας ἀνυποθέτους ὑφαίνουσι καὶ ἀποτείνουσιν, ἀλλ' ἔχειν τινὰς ἀπορίας¹⁰⁷ καὶ παθῶν διηγήσεις αὐτῇ.¹⁰⁸ καὶ καθάπερ οἱ μαθηματικοὶ τὴν ἴριν ἔμφασιν εἶναι τοῦ ἡλίου λέγουσι ποικιλομένην τῇ πρὸς τὸ νέφος ἀναχωρήσει¹⁰⁹ τῆς ὄψεως, οὕτως ὁ μῦθος ἐνταῦθα λόγου τινὸς ἔμφασίς ἐστιν ἀνακλῶντος ἐπ' ἄλλα τὴν διάνοιαν, ὡς ὑποδηλοῦσιν αἱ τε θυσίαι τὸ πένθιμον ἔχουσαι καὶ σκυθρωπὸν ἐμφαινόμενον, αἱ τε τῶν ναῶν διαθέσεις, πῇ μὲν ἀνειμένων εἰς περὰ καὶ δρόμους ὑπαιθρίους καὶ καθαρούς, πῇ δὲ κρυπτὰ καὶ σκότια κατὰ γῆς ἐχόντων στολιστήρια Θηβαίοις ἐοικότα¹¹⁰

¹⁰² Ἴσιν ἐξ Ὀσίριδος μετὰ τὴν τελευταίην συγγενομένου. *Reiske*.

¹⁰³ Ἄρποκράτην] *Scribendum esse Harpocratem adspirare, constat plurimorum scriptorum testimoniis, quae cum in commentario Giralddiano de diis gentium accuratissimo iuxta atque utilissimo congesta sint: et absque eo sint, res ipsa hoc commonstrare videatur, infraque recte sit scriptum: hoc tamen obiter annotandum duxi, sicut haec vox perperam leni initio, ita ἡλιτόμηνον et iam in Aldino aspero male scriptum esse. Giraldus Helitomenum quendam, Harpocratis fratrem, commentus est errore (quod non exprobrandi, sed me longe inferiorem excusandi, ubi talia admisi, gratia relatum intelligi volo) in tantum virum, quem cadere posse nunquam, nisi exemplo doctus, crederem. Politianus epigramma Lucilii in malum mendicium, ubi Amphicrates pro Harpocrate legitur, et exstat etiamnum vox prava, li. 2. ἀνθολογ. recte hinc emendavit, quod ab eo non expressum, fideliter annotavit Brodaeus: idem Politianus ἡλιτόμηνον apposite vertit, *praemature partu natum*. Miscel. 83. Nos quoque pueri istorum omnium nescii, tamen haud inepte eam vocem in Thryphiodoro nostro convertimus. 544. Nec dum perfectam prolem: ἔτυμον secuti, quod apud Eustat. multo post tempore offendimus in Iliad. τ. Est enim ἡλιτόμηνος, ὅστις ἦλιν, id est, ἀπέτυχεν καὶ ἤμαρτε τῶν συνήθων τοῦ τοκετοῦ ἐννέα μηνῶν. Sed haec in re plana abunde. Sequitur post haec verba hyperbaton mirificum, et quod distinguere, ita ut fieret perspicuum, diffidebam posse. *Xylander*.*

¹⁰⁴ Ὄρου] imo vero Ὀσίριδος. *Reiske*.

¹⁰⁵ τὸ delend. *Reiske*.

¹⁰⁶ Nescio, quid sibi voluerit Squirius cum sua scriptione αὐτῇ, et cum notula sua: *Olim αὐτὴ male exstabat*. imo vero id rectum erat et servari debebat. *Reiske*.

¹⁰⁷ f. τινὰς ἱστορίας. *Reiske*.

¹⁰⁸ f. αὐτὴ οἶσθα. *Reiske*.

¹⁰⁹ f. ἀνακλάσει. *Reiske*.

¹¹⁰ Θηβαίοις ἐοικότα] Θηβαίοις non puto esse integrum. στολιστήρια quidem *cellulas* accipio, aut *sacella*, imagunculis aliisue id genus rebus consecratis in operto abstrudendis facta, forte θήκαις scriptum ab auctore, aut θηλάκοις, aut θησαυροῖς, quales erant apud Delphos. *Xylander*. στολιστήρια sunt cellae in penetralibus, ubi sacerdotes se lavabant et vestes mutabant, it. numina sua ἐστόλιζον, vestiebant. Pro Θηβαίοις lego ἐφηβείους, erant autem

καὶ σηκοῖς · οὐχ ἥκιστα δὲ ἡ τῶν Ὀσιρείων¹¹¹ δόξα, πολλαχοῦ¹¹² κεῖσθαι λεγομένου τοῦ σώματος. Ἄβυδον ἴσως, ἥ¹¹³ Μέμφιν, ὀνομάζεσθαι πολίχνην λέγουσιν, ὡς μόνην τὸ ἀληθινὸν ἔχουσαν, ἔν τε Ἀβύδῳ τοὺς εὐδαίμονας τῶν Αἰγυπτίων καὶ δυνατοὺς μάλιστα θάπτεσθαι φιλοτιμουμένους¹¹⁴ ὁμοτάφους εἶναι τοῦ σώματος Ὀσίριδος. ἐν δὲ Μέμφει τρέφεσθαι τὸν Ἄπιν, εἴδωλον ὄντα τῆς ἐκείνου ψυχῆς, ὅπου καὶ τὸ σῶμα κεῖσθαι. καὶ τὴν μὲν πόλιν οἱ μὲν Ὀρμον ἀγαθῶν ἐρμηνεύουσιν, οἱ δ'¹¹⁵ ὡς τάφον Ὀσίριδος. τὴν δὲ πρὸς πύλαις Νισιτιάνην¹¹⁶ ἄλλως μὲν ἄβατον ἅπασι καὶ ἀπροσπέλαστον εἶναι, καὶ μηδ' ὀρνιθας ἐπ' αὐτὴν καρτερεῖν,¹¹⁷ μηδὲ ἰχθῦς προσπελάζειν, ἐνὶ δὲ καιρῷ τοὺς ἱερεῖς διαβαίνοντας ἐναγίζειν καὶ καταστέφειν τὸ σῆμα μηθίδης φυτῷ περισκιάζομενον, ὑπεραίροντι πάσης ἐλαίας μέγεθος.

21. Εὐδοξος δὲ, πολλῶν τάφων ἐν Αἰγύπτῳ λεγομένων, ἐν Βουσίριδι τὸ σῶμα κεῖσθαι. καὶ γὰρ πατρίδα ταύτην γεγονέναι τοῦ Ὀσίριδος. οὐκέτι μέντοι λόγου δεῖσθαι τὴν Ταφόσιριν · αὐτὸ γὰρ φράζειν τοῦνομα ταφὴν Ὀσίριδος. αἰνῶν δὲ τομὴν ξύλου καὶ σχίσιν λίνου, καὶ χοᾶς χεομένας, διὰ τὸ πολλὰ τῶν μυστικῶν ἀναμεμίχθαι τούτοις. οὐ μόνον δὲ τούτων οἱ ἱερεῖς λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων θεῶν, ὅσοι μὴ ἀγέννητοι, μηδ' ἄφθαρτοι, τὰ μὲν σώματα παρ' αὐτοῖς κεῖσθαι καμόντα καὶ θεραπεύεσθαι, τὰς δὲ ψυχὰς ἐν οὐρανῷ λάμπειν ἄστρα, καὶ καλεῖσθαι κύνα μὲν τὴν Ἰσιδος ὑφ' Ἑλλήνων, ὑπ' Αἰγυπτίων δὲ Σῶθιν, Ὡρίωνα δὲ τὸν Ὡρον, τὴν δὲ Τυφῶνος, ἄρκτον. εἰς δὲ τὰς γραφάς¹¹⁸ τῶν τιμωμένων ζῶων, τοὺς μὲν ἄλλους συντεταγμένα τελεῖν, μόνους δὲ μὴ διδόναι τοὺς Θηβαῖδα κατοικοῦντας, ὡς θνητὸν θεὸν οὐδένα νομίζοντας, ἀλλὰ ὃν καλοῦσιν αὐτοὶ κνηφαγένητον ὄντα¹¹⁹ καὶ ἀθάνατον.

22. πολλῶν δὲ τοιούτων λεγομένων καὶ δεικνυμένων, οἱ μὲν οἰόμενοι βασιλέων ταῦτα καὶ τυράννων δι' ἀρετὴν ὑπερφέρουσιν ἢ δύναμιν, ἀξίωμα τῇ

ἐφηβείᾳ loca, ubi puberes ungebantur in palaestris et vestes ponebant. quare omnibus illuc aditus non patebat. Salmasius Θηβαῖς correxit. *Reiske*.

¹¹¹Ὀσιρεῖα sunt templa et monumenta, seu tumuli Osiridis. neque in eo vocab. vitium haeret. *Reiske*.

¹¹²δόξα. πολλαχοῦ γὰρ κεῖσθαι. *Reiske*.

¹¹³Ἄβυδον ὅμως καὶ M. sed Memphim πολίχνην appellari, haud aequo animo fero. Mallem quoque ἴσχυσεν pro λέγουσιν. *Reiske*.

¹¹⁴Salmasius φιλοτιμούμενος correxit. *Reiske*.

¹¹⁵Post οἱ δὲ deest aliquid. *Reiske*.

¹¹⁶τὴν δὲ πρὸς πύλαις νησίδα, τὴν] Corrector ita, cum in Aldino sit, τ. δ. π. νισιτιάνην. nescio, an nimis audacter. Certe τὴν illud hac ratione abundaverit. Sed et quid plantae sit μηθίδη, non facile credo invenias. *Xylander*.

¹¹⁷ἐπ' αὐτὴν καταίρειν. de v. καταίρειν, *descendere, appellere*, v. Hemsterhus. ad Lucian. T. 1. p. 83. *Reiske*.

¹¹⁸γραφάς] mallem ταφάς. quod confirmatur ab iis, quae v. 6. leguntur. Et sic quoque coniecerat Salmasius. *Reiske*.

¹¹⁹Κνήφ ἀγέννητον ὄντα legendum est, cum confuse legatur κνηφαγέννητον. Κνήφ vocatum fuisse ab Aegyptiis Deum, quem opificem putarent, exstat locus citatus ex Plutarcho (nisi fallor) apud Eusebium προπαρ. lib. γ. fol. 69. Ante pro γραφάς legi τροφάς. *Xylander*.

δόξη¹²⁰ θεότητος επιγραφαιμένων, εἴτα χρησαμένων τύχαις¹²¹ ἔργα καὶ πάθη δεινὰ καὶ μεγάλα διαμνημονεύεσθαι, ῥάσθη μὲν ἀποδράσει τοῦ λόγου χρῶνται, καὶ τὸ δύσφημον οὐ φαύλως ἀπὸ τῶν θεῶν ἐπ' ἀνθρώπους μεταφέρουσι, καὶ ταύτας¹²² ἔχουσιν ἀπὸ τῶν ἱστορουμένων βοηθείας. ἱστοροῦσι γὰρ Αἰγύπτιοι τὸν μὲν Ἑρμῆν τῷ σώματι γενέσθαι γαλιάγκωνα,¹²³ τὸν δὲ Τυφῶνα τῇ χροᾷ πυρρὸν, λευκὸν δὲ τὸν Ὠρον,¹²⁴ καὶ μελάγχρουν τὸν Ὅσιριν, ὡς τῇ φύσει γεγονότας ἀνθρώπους. ἔτι δὲ καὶ στρατηγὸν ὀνομάζουσιν Ὅσιριν, καὶ κυβερνήτην Κάνωβον, οὗ φασιν ἐπώνυμον γεγονέναι τὸν ἀστέρα · καὶ τὸ πλοῖον, ὃ καλοῦσιν Ἑλληνας Ἀργῶ, τῆς Ὀσίριδος νεῶς εἶδωλον ἐπὶ τιμῇ κατηστερισμένον, οὐ μακρὰν φέρεσθαι τοῦ Ὠρίωνος καὶ τοῦ Κυνὸς, ὧν τὸ μὲν Ὠρου, τὸ δὲ¹²⁵ Ἰσιδος ἱερὸν, Αἰγύπτιοι νομίζουσιν.

23. ὁκνῶ δὲ, μὴ τοῦτο ἦ τὰ ἀκίνητα κινεῖν, καὶ πολεμεῖν ἐν¹²⁶ τῷ πολλῷ χρόνῳ, κατὰ Σιμωνίδην, μόνον, πολλοῖς δ' ἀνθρώπων ἔθνεσιν καὶ γένεσι κατόχοις ὑπὸ τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς τούτους ὁσιότητος οὐδὲν ἀπολιπόντας, ἐξ οὐρανοῦ μεταφέρειν ἐπὶ γῆν ὀνόματα τηλικάυτα, καὶ τιμὴν καὶ πίστιν ὀλίγου δεῖν ἅπασιν ἐκ πρώτης γενέσεως ἐνδεδουκυῖαν ἐξιστάναι καὶ ἀναλύειν, μεγάλας μὲν τῷ ἀθέῳ λεῶ κλισιάδας ἀνοίγοντας καὶ ἐξανθρωπίζοντι τὰ θεῖα, λαμπραν δὲ τοῖς Εὐημέρου τοῦ Μεσσηνίου φενακισμοῖς παρρῆσίαν διδόντας, ὅς αὐτὸς ἀντίγραφα συνθεῖς ἀπίστου καὶ ἀνυπάρκτου μυθολογίας, πᾶσαν ἀθεότητα κατασκεδάννυσσι τῆς οἰκουμένης, τοὺς νομιζομένους θεοὺς πάντας ὁμαλῶς διαγράφων,¹²⁷ εἰς ὄνομα στρατηγῶν καὶ ναυάρχων καὶ βασιλέων, ὡς δὴ πάλαι γεγονότων. ἐν δὲ Πάγχοντι γράμμασι χρυσοῖς ἀναγεγραμμένοις,¹²⁸ εἰς οὔτε

¹²⁰f. δύναμιν, ἢ ἀξίωμα, δόξαν θεότητος. *Reiske*.

¹²¹τύχαις] *Hic de sola adversa fortuna debet intelligi et sensu malo accipi. Reiske.*

¹²²f. καὶ πρὸς ταῦτα ἔχουσιν. *Reiske*.

¹²³γαλιάγκωνα] *Apud Eusebium haec verba perstringentem est γαλκάγκωνα. Apud Galenum etiam, qui in Hippocratis glossematis vocem hanc reponit, legitur, ut nos habemus, quanquam παρά την γαλῆν deducat. Eadem scriptura est in Hesychii lexico, et Varini. Cogitavi aliquando, βαλιάγκωνα scribendum esse, ut sit varieg to, seu versicolore cubito insignis: sic enim epitheta omnia haec consimilia videbantur fore. et cum Pythagoras atque Homerus femore, hic piloso, ille aureo, Pelops humero eburno esset notus, videbatur id quoque non absurdum. Sed Lexicis inspectis, acquievi: somnio duntaxat meo indicato. In libello de curiositate γαλαγκῶν legitur. Xylander.*

¹²⁴Ὠρον] *In loco Eusebii in not. ad h. l. exhibito pro Ἄρην leg. est Ἄρην. Reiske.*

¹²⁵τὸν μὲν et τὸν δὲ. *Reiske*.

¹²⁶Ἐν ἐν ἐφίκο μὲν. quo admissio, μόνον erit delend. si οὐ μόνον [quod aliae editt. exhibent] teneas, in sequentibus impedita erit oratio. Salmasius tamen etiam οὐ restituerat. *Reiske*.

¹²⁷Nihil reperio, quare διαγράφων damnari debeat. *Reiske*.

¹²⁸Legitur Πάγχοντι et ἀναγεγραμμένοις, et τριφύλλους. emendo Παγχαίᾳ, ἀναγεγραμμένων, Παγχαίων, τριφυλίων. mea emendatio, siquidem nulla vocabula detrita sunt, est legitima. *Apud Euseb. προπαρασκ. εὐαγγ. lib. 2. citatur locus e sexto bibliothecae Diodori, qui eam optime confirmet, pag. 38. Idem Diod. lib. 5. qui est de insulis, Panchaeam et Triphylia Iovis fanum copiose describit. Apud Strabonem libro 7. cum Rhiphaeis montibus et aliis fabulosis locis mentio fit etiam Παγχαίας γῆς (mendose legitur Παγχαίαν.) cuius apud Euemerum fiat mentio. Huius Euemeris (si Euhemeris mavis, non repugno) non profani modo scriptores, ut Tullius prope finem Primi de natura Deorum, Macrobius et alii meminerunt, sed et sacri:*

βάρβαρος οὐδεις, οὔτε Ἕλληνα, ἀλλὰ μόνος Εὐήμερος, ὥς ἔοικε, πλεύσας εἰς τοὺς μηδαμόθι γῆς γεγονότας, μηδὲ ὄντας Παγχώους καὶ Τριφύλλους, ἐντετυχήκει.¹²⁹

24. καίτοι μεγάλοι μὲν ὑμνοῦνται πράξεις ἐν Ἀσσυρίοις, Σεμιράμιος · μεγάλοι δὲ αἱ Σεσώστριος ἐν Αἰγύπτῳ · Φρύγες δὲ μέχρι νῦν τὰ λαμπρὰ καὶ θαυμαστὰ τῶν ἔργων, Μανικά καλοῦσι, διὰ τὸ Μάνιν¹³⁰ τινὰ τῶν πάλοι βασιλέων ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ δυνατὸν γενέσθαι παρ' αὐτοῖς, ὃν ἔνιοι Μάσδην καλοῦσι. Κῦρος δὲ Πέρσας, Μακεδόνας δὲ Ἀλέξανδρος, ὀλίγου δεῖν ἐπὶ πέρας τῆς γῆς κρατοῦντας προήγαγον, ἀλλὰ ὄνομα καὶ μνήμην βασιλέων ἀγαθῶν ἔχουσιν. εἰ δέ τινες ἐξαιρεθέντες ὑπὸ μεγαλαυχίας, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, ἅμα νεότητι καὶ ἀγνίᾳ φλεγόμενοι τὴν ψυχὴν μεθ' ὕβρεως ἐδέξαντο θεῶν ἐπωνυμίας, καὶ ναῶν ἰδρύσεις, βραχὺν ἤνθησεν ἡ δόξα χρόνον, εἴτα κενότητα καὶ ἀλαζονείαν μετὰ ἀσεβείας καὶ παρανομίας προσόφλונτες, Ὡκύμοροι καπνοῖο δίκην ἀρθέντες ἀπέπταν. καὶ νῦν, ὥσπερ ἀγώγιμοι δραπεταί, τῶν ἱερῶν καὶ τῶν βωμῶν ἀποσπασθέντες οὐδὲν ἄλλ' ἢ τὰ μνήματα καὶ τοὺς τάφους ἔχουσιν. ὁθεν Ἀντίγονος ὁ γέρων,¹³¹ Ἑρμοδότου τινὸς ἐν ποιήμασιν αὐτὸν ἡλίου παῖδα καὶ θεὸν ἀναγορεύοντος · Οὐ τοιαῦτά μοι (εἶπεν) ὁ λασανοφόρος σύνοιδεν. εὔ δὲ καὶ Λύσιππος ὁ πλάστης Ἀπελλῆν ἐμέμψατο τὸν ζωγράφον, ὅτι τὴν Ἀλεξάνδρου γράφων εἰκόνα, κεραυνὸν ἐνεχείρισεν · αὐτὸς δὲ λόγχην, ἧς τὴν δόξαν οὐδὲ εἰς ἀφαιρήσεται χρόνος, ἀληθινήν καὶ ἰδίαν οὔσαν.

25. βέλτιον οὖν¹³² οἱ τὰ περὶ τὸν Τυφῶνα καὶ Ὅσιριν καὶ Ἴσιν ἱστορούμενα, μήτε θεῶν παθήματα, μήτ' ἀνθρώπων, ἀλλὰ δαιμόνων μεγάλων εἶναι νομίζοντες, ὥς καὶ Πλάτων καὶ Πυθαγόρας καὶ Ξενοκροΐτης καὶ Χρύσιππος, ἐπόμενοι τοὺς πάλοι θεολόγους, ἐρῶμενεστέρους μὲν ἀνθρώπων γεγονέναι λέγουσι, καὶ

August. ad Maximum epistola 44. et de civitate Dei lib. 6. cap. 7. Lactantius libro 1. cap. 11. *Antiquus* (inquit) *auctor Euhemerus, qui fuit ex civitate Messana, res gestas Iovis et caeterorum, historiamque contexuit ex titulis et inscriptionibus sacris, quae in antiquissimis templis habebantur, maximeque Iovis Triphylit, etc.* Idem copiosius apud Euseb. Diodorus, qui eum Cassandri regis familiarem perhibet, itidem ut Lactantius post eum Messanae natum. Meminit et Strabo lib. 1. ac 7. Euemeris Messenii, ut nugacis scriptoris. Clemens Alexandrinus προτρεπτικῶ Euemerum, hunc, ut puto, inter ἀθέους numerans, Agrigentinum facit, noster de placitis Philosophorum l. 7. Tegeatam. et θείου ἀναγραφή apud Athenaeum lib. 14. citatur Euhemeris Col. quod obiter duxi annotandum. Paulo post cum ἐξαιρεθέντες aperto mendo legeretur, ἐξαρθέντες non dubitavi legere. *Xylander.* ἀναγεγραμμένων leg. esse, videram ipse quoque, et ante meque Squiriumque Salmasius et Wesseling ad Diodor. Sicul. T. 1. p. 364. ubi locum hunc emendatius exhibuit et exposuit. Salmasius tamen praeter ἀναγεγραμμένων etiam ἀναγεγραμμένου coniecerat. Pro Πάγχοντι f. leg. Ταγχούντι. Wesseling Παγχαία suadet. *Reiske.*

¹²⁹ἐντετύχηκε. *Reiske.*

¹³⁰Salmasius Μάνην correxit. *Reiske.*

¹³¹ὁ γέρων] Antigonos primus, Demetrii Poliorcetae pater. *Reiske.*

¹³²βέλτιον οὖν] Citat haec Eusebius lib. προπαρασκ. quinto, fol. 3. ex eo paucula quaedam corrigi possunt. ἐν ante συνειληγὸς non habet. Pro Κρόνου τινὸς Eusebius πολλάι τινες. τινες probō: Κρόνου retineo. Pro φόγγοι est ibi φυγαί, idque praefero. *Xylander.*

πολλῇ τῇ δυνάμει τὴν φύσιν ὑπερφέροντας ἡμῶν, τὸ δὲ θεῖον οὐκ ἀμιγές, οὐδ' ἄκρατον ἔχοντας, ἀλλὰ καὶ ψυχῆς φύσει καὶ σώματος αἰσθήσει ἐνσυνειληχός, ἡδονὴν δεχομένην¹³³ καὶ πόνον καὶ ὅσα ταύταις ἐγγενόμενα ταῖς μεταβολαῖς πάθη, τοὺς μὲν μᾶλλον, τοὺς δὲ ἥττον ἐπιταράττει. γίνονται γὰρ ὥς ἐν ἀνθρώποις, καὶ δαίμοσιν, ἀρετῆς διαφοραὶ καὶ κακίας. τὰ γὰρ Γιγαντικά καὶ Τιτανικά παρ' Ἑλλήσιν ἀδόμενα, καὶ Κρόνου τινὸς ἄθεσμοι πράξεις, καὶ Πύθωνος ἀντιτάξεις πρὸς Ἀπόλλωνα, φυγαί¹³⁴ τε Διονύσου καὶ Πλάναι Δημήτρος, οὐδὲν ἀπολείπουσι τῶν Ὀσιριακῶν καὶ Τυφωνικῶν, ἄλλων τε ὧν πᾶσιν¹³⁵ ἔξεστιν ἀνέδην μυθολογουμένων ἀκούειν · ὅσα τε μυστικοῖς ἱεροῖς περικαλυπτόμενα καὶ τελεταῖς, ἄρρητα διασώζεται καὶ ἀθέατα πρὸς τοὺς πολλοὺς,¹³⁶ ὅμοιον ἔχει λόγον.

26. ἀκούομεν δὲ καὶ Ὀμήρου, τοὺς μὲν ἀγαθοὺς διαφόρως θεοειδέας ἐκάστοτε,¹³⁷ καὶ ἀντιθέους, καὶ θεῶν ἅπο μῆδε' ἔχοντας · τῷ δ' ἀπὸ τῶν δαιμόνων προσρήματι χρωμένον κοινῶς ἐπὶ τε χρηστῶν καὶ φαύλων ·

Δαιμόνιε σχεδὸν ἐλθέ · τῇ δειδίσσεται οὕτως
 Ἀργείους; ... καὶ πάλιν ·
 Ἄλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπέσσυτο δαίμονι ἴσος. καὶ ·
 Δαιμονίη. τί νύ σε Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες,
 Τόσσα κακὰ ῥέξουσιν, ὅτ' ἀσπερχές μενεαίνεις
 Ἰλίου ἐξαλαπάξαι ἐϋκτίμενον πτολίεθρον;

ὥς τῶν δαιμόνων μικτὴν καὶ ἀνώμαλον φύσιν ἐχόντων καὶ προαίρεσιν. ὅθεν ὁ μὲν Πλάτων Ὀλυμπίοις θεοῖς τὰ δεξιὰ καὶ περιτὰ, τὰ δ' ἀντίφωνα τούτων δαίμοσιν ἀποδίδωσιν. ὁ δὲ Ξενοκράτης καὶ τῶν ἡμερῶν τὰς ἀποφράδας, καὶ τῶν ἑορτῶν ὅσαι πληγὰς τινας, ἢ κοπετούς, ἢ νηστείας, ἢ δυσφημίας, ἢ αἰσχρολογίαν ἔχουσιν, οὔτε θεῶν τιμαῖς, οὔτε δαιμόνων οἶεται προσήκειν χρηστῶν, ἀλλὰ εἶναι φύσεις ἐν τῷ περιέχοντι μεγάλας μὲν καὶ ἰσχυράς, δυστρόπους δὲ καὶ σκυθρωπάς, αἱ χαίρουσι τοῖς τοιοῦτοις, καὶ τυγχάνουσαι πρὸς οὐθὲν ἄλλο χεῖρον τρέπονται. τοὺς δὲ χρηστοὺς πάλιν καὶ ἀγαθοὺς ὃ τε Ἡσίοδος ἀγνοὺς δαίμονας καὶ φύλακας ἀνθρώπων προσαγορεύει πλουτοδότας, καὶ τοῦτο γέρας βασιλῆϊον ἔχοντας, ὃ τε Πλάτων ἐρμηνευτικὸν τὸ τοιοῦτον ὀνομάζει γένος καὶ διακονικόν, ἐν μέσῳ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, εὐχὰς μὲν ἐκεῖ καὶ δεήσεις ἀνθρώπων

¹³³ E veteri lectione δεχομένην effici debuerat δεχομένη, idque ad αἰσθήσει referri. consentit Salmasius. *Reiske*.

¹³⁴ φυγαί] Olim erat φθόγγοι, unde φόνοι, *caedes*, efficiebam. *Reiske*.

¹³⁵ ὧν πᾶσιν] ὧν παρὰ πᾶσιν ἀναίδην. malo tamen ἀνέδην, *licenter*, *abunde*. Eustathius in *Iliad*. β. 34. a verbo ἀνίημι, cum alia, tum hoc adverbium deducit, et interpretatur ἀνέτως καὶ ἐλευθέρως. non autem libertati, aut etiam licentiae, statim necesse est adesse impudentiam. *Xylander*.

¹³⁶ ἀθέατα πρὸς τοὺς πολλοὺς] τοὺς θεοὺς Euseb. quam lectionem si sequamur, ante πρὸς est comma ponendum. *Xylander*.

¹³⁷ Post ἐκάστοτε videtur καλοῦντος deesse. *Reiske*.

ἀναπέμποντας, ἐκεῖθεν δὲ μαντεῖα δεῦρο καὶ δόσεις ἀγαθῶν φέροντας. Ἐμπεδοκλῆς δὲ καὶ δίκας φησὶ διδόναι τοὺς δαίμονας, ὧν ἑξαμάρτωσι καὶ πλημμελήσωσιν ·

Αἰθέριον μὲν¹³⁸ γάρ σφε μένος πόντον δὲ διώκει,

Πόντος δ' ἐς χθονὸς οὐδας ἀπέπτυσσε, γαῖα δ' ἐσαῦθις
Ἑλίου ἀκάμαντος, ὃ δ' αἰθέρος ἔμβαλε δίναις ·
Ἄλλος δ' ἐξ ἄλλου δέχεται, στυγέουσι δὲ πάντες ·

ἄχρις οὗ κολασθέντες οὕτω καὶ καθαρθέντες, αὖθις τὴν κατὰ φύσιν χώραν καὶ τάξιν ἀπολάβωσι.

27. τούτων δὲ καὶ τῶν τοιούτων ἀδελφὰ λέγεσθαί φασι περὶ Τυφῶνος, ὡς δεινὰ μὲν ὑπὸ φθόνου καὶ δυσμενείας εἰργάσατο · καὶ πάντα πράγματα ταράζας, ἐνέπλησε κακῶν γῆν ὁμοῦ τε¹³⁹ πᾶσαν καὶ θάλασσαν, εἴτα δίκην ἔδωκεν. ἡ δὲ τιμωρὸς Ὅσιριδος ἀδελφὴ καὶ γυνὴ τὴν Τυφῶνος σβέσασα καὶ καταπαύσασα μανίαν καὶ λύσσαν, οὐ περιεῖδε τοὺς ἄθλους καὶ τοὺς ἀγῶνας, οὓς ἀνέτλη, καὶ πλάνας αὐτῆς. καὶ πολλὰ μὲν ἔργα σοφίας, πολλὰ δ' ἀνδρίας ἀμνηστίαν ὑπολαβοῦσα καὶ σιωπὴν,¹⁴⁰ ἀλλὰ ταῖς ἀγιωτάταις ἀναμίξασα τελεταῖς, εἰκόνας καὶ ὑπονοίας καὶ μίμημα τῶν τότε παθημάτων, εὐσεβείας ὁμοῦ δίδαγμα καὶ παραμύθιον ἀνδράσι καὶ γυναιξὶν ὑπὸ συμφορῶν ἐχομένοις ὁμοίως¹⁴¹ καθωσίωσεν. αὕτη δὲ καὶ Ὅσιρις ἐκ δαιμόνων ἀγαθῶν δι' ἀρετῆς¹⁴² εἰς θεοὺς μεταβαλόντες, ὡς ὕστερον Ἡρακλῆς καὶ Διόνυσος, ἅμα καὶ θεῶν καὶ δαιμόνων οὐκ ἀπὸ τρόπου μεμιγμένης τιμᾶς ἔχουσι, πανταχοῦ μὲν,¹⁴³ ἐν δὲ τούτοις ὑπὲρ γῆν¹⁴⁴ καὶ ὑπὸ γῆν δυνάμενοι μέγιστον. οὐ γὰρ ἄλλον εἶναι Σάραπιν, ἢ τὸν Πλούτωνά φασι, καὶ Ἰσιν τὴν¹⁴⁵ Περσέφασσαν, ὡς Ἀρχέμαχος εἴρηκεν ὁ Εὐβοεὺς, καὶ ὁ Ποντικὸς Ἡράκλειτος τὸ χρηστήριον ἐν Κανώβῳ Πλούτωνος ἡγούμενος εἶναι.

¹³⁸ Αἰθέριον μὲν] Ex Eusebio, ubi integri sunt, restitues hos Empedoclis versus, quos leges etiam in libello nostri de vitando aere alieno. ibi et τούτων δὴ est, pro τούτων δὲ, quod nos habebamus. *Xylander*.

¹³⁹ τε] l. τι. *Reiske*.

¹⁴⁰ σιωπὴν ὑπολαβοῦσα] Locus mancus. *Xylander*. ἀνδρίας, οὐκ ἀμνηστία ὑποβαλοῦσα καὶ σιωπῇ. *Reiske*.

¹⁴¹ ὁμοῖον. *Salmasius*.

¹⁴² δι' ἀρετὴν est usitatius. *Reiske*.

¹⁴³ μὲν delend. *Reiske*.

¹⁴⁴ ἐν δὲ τοῖς ὑπὲρ γῆν lego, non τούτοις. Sed ὑπὲρ γῆν καὶ videtur abundare. Pro Heracleto Pontico, vide, ne Heraclides sit legendus. *Xylander*. Ratiocinatur auctor sic: Osiridi divini honores contigerunt super terra et infra eam. Nam Serapis idem est, atque Pluto, deus inferorum. quod demonstrat usque ad p. 429. 5. Atqui Osiris et Serapis idem est v. p. 429. 6. *Reiske*.

¹⁴⁵ Ἰσιν, ἢ τὴν Περσ. *Reiske*.

28. Πτολεμαῖος δὲ ὁ σωτὴρ ἀνείλε τὸν ἐν Σινώπῃ τοῦ Πλούτωνος κολοσσόν, οὐκ ἐπιστάμενος, οὐδὲ ἑωρακώς πρότερον, οἷος τὴν μορφήν,¹⁴⁶ κελεύοντα κομίσαι¹⁴⁷ τὴν ταχίστην αὐτὸν εἰς Ἀλεξάνδρειαν. ἀγνοοῦντι δ' αὐτῷ καὶ ἀποροῦντι, ποῦ καθίδρυται, καὶ διηγούμενῳ τοῖς φίλοις τὴν ὅψιν, εὐρέθη πολυπλάνης ἄνθρωπος, ὄνομα Σωσίβιος,¹⁴⁸ ἐν Σινώπῃ φάμενος ἑωρακέναι τοιοῦτον κολοσσόν, οἷον ὁ βασιλεὺς ἰδεῖν ἔδοξεν. ἔπεμψεν οὖν Σωτέλη καὶ Διόνυσον, οἱ χρόνῳ πολλῷ καὶ μόλις, οὐκ ἄνευ μέντοι θείας προνοίας, ἤγαγον ἐκκλέψαντες. ἐπεὶ δὲ κομισθεὶς ὤφθη,¹⁴⁹ συμβαλόντες οἱ περὶ Τιμόθεον¹⁵⁰ τὸν ἐξηγητὴν καὶ Μανέθωνα τὸν Σεβεννίτην Πλούτωνος ὃν ἄγαλμα, τῷ Κερβέρῳ τεκμαιρόμενοι καὶ τῷ δράκοντι, πείθουσι τὸν Πτολεμαῖον, ὥς ἐτέρου θεῶν οὐδενός, ἀλλὰ Σαράπιδός ἐστιν. οὐ γὰρ ἐκείθεν οὗτος¹⁵¹ ὀνομαζόμενος ἦκεν, ἀλλ' εἰς Ἀλεξάνδρειαν κομισθεὶς τὸ παρ' Αἰγυπτίοις ὄνομα τοῦ Πλούτωνος ἐκτίσαστο τὸν Σάραπιν. καὶ μέντοι¹⁵² Ἡρακλείτου τοῦ φυσικοῦ λέγοντος Ἄδης καὶ Διόνυσος οὗτος, ὅτε οὖν¹⁵³ μαίνονται καὶ ληραίνουσιν, εἰς ταύτην ὑπάγουσι τὴν δόξαν. οἱ γὰρ ἀξιοῦντες ἄδην λέγεσθαι τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς, οἷον παραφρονούσης καὶ μεθυούσης ἐν αὐτῷ, γλίσχρως ἀλληγοροῦσι. βέλτιον δὲ τὸν Ὅσιριν εἰς ταυτὸ συνάγειν τῷ Διονύσῳ, τῷ τ' Ὅσιριδι τὸν Σάραπιν, ὅτε τὴν φύσιν μετέβαλε, ταύτης τυχόντα¹⁵⁴ τῆς προσηγορίας. διὸ πᾶσι κοινὸς ὁ Σάραπις ἐστὶ, ὥς δὲ τὸν Ὅσιριν οἱ τῶν ἱερῶν μεταλαβόντες ἴσασιν.

29. οὐ γὰρ ἄξιον προσέχειν τοῖς Φρυγίοις γράμμασιν, ἐν οἷς λέγεται χαροπῶς,¹⁵⁵ τοὺς μὲν τοῦ Ἡρακλέους γενέσθαι θυγάτηρ, Ἰσαιοκοῦ δὲ τοῦ Ἡρακλέους ὁ Τυφών. οὐδὲ Φυλάρχου μὴ καταφρονεῖν, γράφοντος, ὅτι πρῶτος εἰς Αἴγυπτον ἐξ Ἰνδῶν Διόνυσος ἤγαγε δύο βοῦς, ὧν ἦν τῷ μὲν Ἄπις ὄνομα, τῷ δ' Ὅσιρις. Σάραπις δ' ὄνομα τοῦ τὸ πᾶν κοσμοῦντός ἐστι, παρὰ τὸ σαίρειν, ὃ

¹⁴⁶ τὴν μορφήν ἦν. *Reiske*.

¹⁴⁷ κελεύοντα κομίσαι] Hic haud dubie deest integer versus, quo indicabatur, Soterem per quietem imaginatum fuisse Colossum, et admonitum, ut eum Alexandriam transferret, cum quidem ipse ante colossum talem nullibi vidisset. *Xylander*.

¹⁴⁸ Aut hic pro *Sosibio* nomen *Sotelis* reponendum, aut deinceps vs. 5. pro *Sotele Sosibius*. *Reiske*.

¹⁴⁹ ὤφθη etiam *Salmasius* restituit. *Reiske*. In vulgatis est ὠφθην.

¹⁵⁰ Hic est ille *Timotheus*, de quo *Tacitus Hist.* 4, 83. *Timotheum Atheniensem e genere Eumolpidarum, quem ut antistitem ceremoniarum Eleusi exciverant*. *Reiske*.

¹⁵¹ οὗτος ipse quoque nondum usus editione *Squirii* correxeram, et ante me *Salmasius*. *Reiske*.

¹⁵² καὶ μέντοι Ἡρακλ] Videtur locus mutilus. Sunt et alia manca. *Phylarchum* pro *Philarcho* scribo, ex *Suida*, de quo etiam alibi, etc. *Xylander*.

¹⁵³ f. καὶ μέντοι οἱ περὶ Ἡράκλειτον τὸν φυσικὸν λέγοντες, Ἄδης καὶ Διόνυσος ὁ αὐτός, ὅτε οὐ μαίνονται — redit autem μαίνονται et ληραίνουσι ad τοὺς περὶ Ἡράκλειτον, non ad *Haden* et *Dionysum*. *Reiske*.

¹⁵⁴ Non video, quid vitii fuerit in vulgari lectione τυχόντα, quapropter damnari debuerit. redit enim ad Ὅσιριν vs. 5. *Reiske*.

¹⁵⁵ Praeter *Marklandum* et *Squirium* pro *Charaponis* nomine *Sarapin* supposuit *Semlerus*, huius libelli *Plutarchei* germanicus interpres. unde locum hunc sic constituendum existimo: λέγεται Σάραπις μὲν τῆς τοῦ Ἡρακλέους γενέσθαι θυγατρὸς Ἰσάϊας, Αἰακοῦ δὲ, τοῦ Ἡρακλέους, ὁ Τυφών. *Reiske*.

καλλύνειν τινές καὶ κοσμεῖν λέγουσιν. ἄτοπα γὰρ ταῦτα τοῦ Φυλάρχου, πολλῶ δ' ἄτοπώτερα τῶν λεγόντων, οὐκ εἶναι θεὸν τὸν Σάραπιν, ἀλλὰ τὴν Ἄπιδος σορὸν οὕτως ὀνομάζεσθαι, καὶ χαλκᾶς τινας ἐν Μέμφει πύλας λήθης καὶ κωκυτοῦ προσαγορευομένας, ὅταν θάπῃσι τὸν Ἄπιν ἀνοίγεσθαι, βαρὺ καὶ σκληρὸν ψοφούσας. διὸ παντὸς ἡχοῦντος ἡμᾶς χαλκώματος ἐπιλαμβάνεσθαι,¹⁵⁶ μετριώτερον¹⁵⁷ δὲ παρὰ τὸ σεύεσθαι καὶ τὸ σοῦσθαι τὴν τοῦ παντὸς ἅμα κίνησιν αἰρεῖσθαι φάσκοντες. οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν ἱερέων εἰς τὸ αὐτὸ φασὶ τὸν Ὅσιριν συμπεπλέχθαι καὶ τὸν Ἄπιν, ἐξηγούμενοι καὶ διδάσκοντες ἡμᾶς, ὡς εὐμορφὸν εἰκόνα χρή νομίζειν τῆς Ὀσίριδος ψυχῆς τὸν Ἄπιν. ἐγὼ δὲ, εἰ μὲν Αἰγύπτιον ἐστὶ τοῦνομα τοῦ Σαράπιδος, εὐφροσύνην αὐτὸ δηλοῦν οἶομαι καὶ χαρμοσύνην, τεκμαιρόμενος, ὅτι τὴν ἑορτὴν Αἰγύπτιοι τὰ χαρμόσυνα σαίρει καλοῦσιν. καὶ γὰρ Πλάτων τὸν ἔδην, ὡς αἰδοῦς¹⁵⁸ υἱὸν τοῖς παρ' αὐτοῦ¹⁵⁹ γενομένοις καὶ προσηνῇ θεὸν ὠνομάσθαι φησὶ, καὶ παρ' Αἰγυπτίοις ἄλλα τε πολλὰ τῶν ὀνομάτων λόγοι¹⁶⁰ εἰσὶ, καὶ τὸν ὑποχθόνιον τόπον, εἰς ὃν οἴονται τὰς ψυχὰς ἀπέρχεσθαι μετὰ τὴν τελευτὴν, Ἀμένθην καλοῦσι, σημαίνοντος τοῦ ὀνόματος τὸν λαμβάνοντα καὶ διδόντα. εἰ δὲ καὶ τοῦτο τῶν ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἀπελθόντων πάλαι καὶ μετακομισθέντων ὀνομάτων ἓν ἐστίν, ὕστερον ἐπισκεψώμεθα · νῦν δὲ τὰ λοιπὰ τῆς ἐν χερσὶ δόξης προσδιέλθωμεν.

30. ὁ μὲν γὰρ Ὅσιρις καὶ ἡ Ἴσις ἐκ δαιμόνων ἀγαθῶν εἰς θεοὺς μετέλλαξαν, τὴν δὲ τοῦ Τυφῶνος ἡμαυρωμένην καὶ συντετριμμένην δύναμιν, ἔτι δὲ καὶ ψυχορράγουσαν καὶ σφαδάζουσαν, ἔστιν αἷς παρηγοροῦσι θυσίαις καὶ πρᾶνουνουσιν. ἔστι δ' ὅτε πάλιν ἐκταπεινοῦσι καὶ καθυβρίζουσιν ἐν τισιν ἑορταῖς, τῶν μὲν ἀνθρώπων τοὺς πυρρόους καὶ¹⁶¹ προπηλακίζοντες, ὄνον δὲ καὶ κατακρημνίζοντες, ὡς Κοπιῖται, διὰ τὸ πυρρὸν γεγονέναι τὸν Τυφῶνα καὶ ὀνώδη τὴν χροάν. Βουσιρῖται δὲ καὶ Λυκοπολῖται σάλπιγξιν οὐ χρωῶνται τοπαράπαν, ὡς ὄνῳ φθεγγομέναις ἐμφερές. καὶ ὅλως τὸν ὄνον οὐ καθαρὸν, ἀλλὰ δαιμονικόν, ἡγοῦνται ζῶον εἶναι, διὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνον ὁμοιότητα, καὶ πόπανα ποιοῦντες ἐν θυσίαις, τοῦ τε Παῦνι καὶ τοῦ Φαωφί μηνὸς ἐπιπλάττουσι παράσημον ὄνον δεδεμένον. ἐν δὲ τῇ τοῦ ἡλίου θυσίᾳ τοῖς ἐσομένοις¹⁶² τὸν θεὸν παρεγγυῶσι

¹⁵⁶Haec quid sint, nescio, ideoque et hic et alibi asterisco adiecto testatum feci, me mihi non satis facere. Fortassis ἐπιλανθάνεσθαι legendum, quasi dicat, aetis strepitu oblivionem eorum, quae animum nostrum moestitia afficerent, conciliari. Post μετριώτερον δὲ, οἱ inservi, quod collatio diversarum sententiarum requirit. *Xylander.*

¹⁵⁷μετριώτερα. scil. λέγουσιν. *Reiske.*

¹⁵⁸Recte habet αἰδοῦς. Plato Ἄδην dictum voluit, quasi αἰδίδην, a *verecundia*, quasi verecundaretur et parceret illis, qui ad se venissent. frigida quidem etymologia et futilis, digna tamen auctoris ingenio, cuius, plura talia commenta prostant. et quamvis fortassis in eius editis ea non legatur, potest tamen in perditis olim exstitisse et lecta Plutarcho fuisse. *Reiske.*

¹⁵⁹αὐτῶ] mallet αὐτόν. *Reiske.*

¹⁶⁰f. ἄλλα τε πολλὰ τῶν κάτω ὀνόματά εἰσι. *Reiske.*

¹⁶¹τοὺς πυρρόους, καὶ προπηλακίζοντες.] Aut abundat (quod puto) καὶ, aut aliquid excidit. *Xylander.* καὶ delendum. *Reiske.*

¹⁶²τοῖς ἐσομένοις τὸν θεόν] Locus vitiat. ego, pro ἐσομένοις si σεβομένοις legatur, et pro μὴ δεομένῳ substituat. μηδὲ ὄνῳ, optime habiturum puto. Haec quidem coniectura mihi admodum probabilis videtur, et proxime omnino abest a vulgari lectione. *Xylander.*

μη φορεῖν ἐπὶ τῷ σώματι χρυσία, μηδ' ὄνῳ τροφήν διδόναι. φαίνονται δὲ καὶ οἱ Πυθαγορικοὶ τὸν Τυφῶνα δαιμονικὴν ἡγούμενοι δύναμιν. λέγουσι γὰρ ἐν ἀρτίῳ μέτρῳ ἕκτῳ καὶ πεντηκοστῷ γεγονέναι Τυφῶνα. καὶ πάλιν τὴν¹⁶³ μὲν τοῦ τριγώνου, Ἄδου καὶ Διονύσου καὶ Ἄρεος εἶναι · τὴν δὲ τοῦ τετραγώνου, Ῥέας, καὶ Ἀφροδίτης καὶ Δήμητρος καὶ Ἑστίας καὶ Ἥρας · τὴν δὲ τοῦ δωδεκαγώνου, Διός · τὴν δὲ ὀκτώκαιπεντηκονταγώνου,¹⁶⁴ Τυφῶνος, ὡς Εὐδόξος ἱστορήκεν.

31. αἰγύπτιοι δὲ πυρρόχροον γεγονέναι τὸν Τυφῶνα νομίζοντες, καὶ τῶν βοῶν τοὺς πυρρόρους καθιερεύουσιν, οὕτως ἀκριβῆ ποιούμενοι τὴν παρατήρησιν, ὥστε κἄν μίαν ἔχη τρίχα μέλαιναν ἢ λευκὴν, ἄθυτον ἡγεῖσθαι. θύσιμον γὰρ οὐ φίλον εἶναι θεοῖς, ἀλλὰ τοῦναντίον, ὅσα ψυχὰς ἀνοσίων ἀνθρώπων καὶ ἀδίκων εἰς ἕτερα μεταμορφουμένων σώματα συνείληφε. διὸ τῇ μὲν κεφαλῇ τοῦ ἱερείου καταρασάμενοι καὶ ἀποκόψαντες, εἰς τὸν ποταμὸν ἐρρίπτουν πάλαι, νῦν δὲ τοῖς ξένοις ἀποδίδονται. τὸν δὲ μέλλοντα θύεσθαι βοῦν οἱ σφραγιστὰι λεγόμενοι τῶν ἱερέων κατεσημαίνοντο, τῆς σφραγίδος (ὡς ἱστορεῖ Κάτωρ¹⁶⁵) γλυφὴν μὲν ἐχούσης ἄνθρωπον εἰς γόνυ καθεικτότα ταῖς χερσὶν ὀπίσω ἐπηγμέναις, ἔχοντα κατὰ τῆς σφαγῆς ξίφος ἐγκείμενον, ἀπολαύειν τε καὶ τὸν ὄνον ὥσπερ εἴρηται τῆς ὁμοιότητος, διὰ τὴν ἀμαθίαν καὶ τὴν ὕβριν οὐχ ἤττον ἢ διὰ τὴν χρόαν οἶονται. διὸ καὶ τῶν Περσικῶν βασιλέων ἐχθραίνοντες μάλιστα τὸν Ὡχον ὡς ἐναγῇ καὶ μιαρὸν, ὄνον ἐπωνόμασαν. κἄκεῖνος εἰπὼν, ὁ μέντοι ὄνος οὗτος ὑμῶν κατευωχῆσεται τὸν βοῦν, ἔθυσσε τὸν Ἄπιν, ὡς Δεῖνων¹⁶⁶ ἱστορήκεν. οἱ δὲ λέγοντες, ἐκ τῆς μάχης ἐπὶ ὄνου τῷ Τυφῶνι τὴν φυγὴν ἐπτά ἡμέρας γενέσθαι, καὶ σωθέντα γεννηθῆαι παῖδας, Ἰεροσόλυμον καὶ Ἰουδαῖον, αὐτόθεν εἰςὶ κατάδηλοι τὰ Ἰουδαϊκὰ παρέλκοντες εἰς τὸν μῦθον.

32. ταῦτα μὲν οὖν τοιαύτας ὑπονοίας δίδωσιν · ἀπ' ἄλλης δ' ἀρχῆς τῶν φιλοσοφώτερόν τι λέγειν δοκούντων¹⁶⁷ τοὺς ἀπλουστάτους σκεπώμεθα πρῶτον. οὗτοι δὲ εἰσὶν οἱ λέγοντες, ὥσπερ Ἕλληνες Κρόνον ἀλληγοροῦσι τὸν χρόνον, Ἦραν δὲ, τὸν ἀέρα, γένεσιν δὲ Ἠφαίστου, τὴν εἰς πῦρ ἀέρος μεταβολὴν · οὕτω παρ' Αἰγυπτίοις Νεῖλον εἶναι τὸν Ὅσιριν, Ἰσιδι συνόντα τῇ γῇ · Τυφῶνα δὲ τὴν θάλασσαν, εἰς ἣν ὁ Νεῖλος ἐμπίπτων ἀφανίζεται καὶ διασπᾶται. πλήν ὅσον ἡ γῇ

¹⁶³τὴν] subaudi δύναμιν. *Reiske*.

¹⁶⁴τὴν δὲ ἑκκαίπεντηκονταγώνου omnino legendum est, non ὀκτώκαιπεντ. Nam 56. numerus paulo ante etiam suit assignatus Typhoni. Ac 59. quidem ex iis numeris non est, quos Pythagorici tractent, quippe duplicatione primi numeri 29. procreatus, ideoque pariter impar, et nulli aptus figurae. At 56. duplus est trigoni 28. qui est numerus perfectus. pronicus est (ut vocabulo scientiae utar) 56. et quidem ex 7. et 8. procreatus numeris longe mysticissimis. Itaque nihil hic dubii relinquitur. *Xylander*. τὴν δὲ τοῦ ἑκκαίπ. *Reiske*.

¹⁶⁵Est Castor Rhodius, vulgo Chronographus olim dictus. v. Ions. de Scr. Hist. philos. 2, 15. *Reiske*.

¹⁶⁶Δείνων] De Dinone historiaque eius Persica v. Menage ad Laërt. 1, 8. et Harduin. ad Plin. in auctorum indice. *Reiske*.

¹⁶⁷δυναμένων] Apud Eusebium haec lib. tertio προπαρασκ. εὐαγγ. adducentem, δοκούντων multo rectius legitur. *Xylander*. δοκούντων ex Eusebio Squirius restituit pro vetusto δυναμένων, unde olim efficiebam οιομένων. *Reiske*.

μέρος ἀναλαμβάνουσα καὶ δεχομένη, γίνεται γόνιμος ὑπ' αὐτοῦ. καὶ θρηνός ἐστιν ἱερός ἐπὶ τοῦ Κρόνου¹⁶⁸ γενόμενος, θρηνεῖ¹⁶⁹ δὲ τὸν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς γενόμενον μέρεσιν, ἐν δὲ τοῖς δεξιοῖς φθειρόμενον. Αἰγύπτιοι γὰρ οἶονται τὰ μὲν ἔδω, τοῦ κόσμου πρόσωπον εἶναι, τὰ δὲ πρὸς βορρᾶν δεξιά, τὰ δὲ πρὸς νότον ἀριστερά · φερόμενος οὖν ἐκ τῶν νοτίων ὁ Νεῖλος, ἐν δὲ τοῖς βορείοις ὑπὸ τῆς θαλάσσης καταναλισκόμενος, εἰκότως λέγεται τὴν μὲν γένεσιν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς ἔχειν, τὴν δὲ φθορὰν ἐν τοῖς δεξιοῖς. διὸ τὴν τε θάλασσαν οἱ ἱερεῖς ἀφοσιοῦνται, καὶ τὸν ἄλλα, Τυφῶνος ἀφρόν καλοῦσι · καὶ τῶν ἀπαγορευομένων ἔνεσιν αὐτοῖς ἐπὶ τραπέζης ἄλλα μὴ προστίθεσθαι.¹⁷⁰ καὶ κυβερνήτας οὐ προσαγορεύουσιν, ὅτι χρῶνται θαλάττῃ, καὶ τὸν βίον ἀπὸ τῆς θαλάττης ἔχουσιν. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὸν ἰχθὺν ἀπὸ ταύτης προβάλλονται τῆς αἰτίας, καὶ τὸ μισεῖν ἰχθύϊ γράφουσιν. ἐν Σάϊ γοῦν ἐν τῷ προπύλῳ¹⁷¹ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀθηνᾶς ἦν γεγλυμμένον βρέφος, γέρων, καὶ μετὰ τοῦτο ἱέραξ, ἐφεξῆς δ' ἰχθύς, ἐπὶ πᾶσι δὲ ἵππος ποτάμιος. ἐδήλου δὲ συμβολικῶς, ὧ γινόμενοι καὶ ἀπογινόμενοι, διογέρων.¹⁷² ἱέρακι δὲ τὸν θεὸν φράζουσιν, ἰχθύϊ δὲ μῖσος, ὥσπερ εἴρηται, διὰ τὴν θάλατταν · ἵπποποταμίῳ δ' ἀναΐδειαν. λέγεται γὰρ ἀποκτείνας τὸν πατέρα, τῇ μητρὶ βίᾳ μίγνυσθαι. δόξει δὲ καὶ τὸ ὑπὸ τῶν Πυθαγορικῶν λεγόμενον, ὡς ἡ θάλαττα, Κρόνου δάκρυόν ἐστιν, αἰνίττεσθαι τὸ μὴ καθαρὸν, μηδὲ σύμφυλον αὐτῆς. ταῦτα μὲν οὖν ἔξωθεν εἰρήσθω κοινῇ¹⁷³ ἔχοντα τὴν ἱστορίαν.

33. οἱ δὲ σοφώτεροι τῶν ἱερέων, οὐ μόνον τὸν Νεῖλον Ὅσιριν καλοῦσιν, οὐδὲ Τυφῶνα τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ Ὅσιριν μὲν ἀπλῶς ἄπασαν τὴν ὑγροποιὸν ἀρχὴν καὶ δύναμιν, αἰτίαν γενέσεως καὶ σπέρματος οὐσίαν νομίζοντες. Τυφῶνα δὲ πᾶν τὸ αὐχμηρὸν καὶ πυρῶδες καὶ ξηραντικὸν ὅλως καὶ πολέμιον τῇ ὑγρότητι. διὸ καὶ πυρρὸχρων γεγονέναι τῷ σώματι καὶ πάρωχρον νομίζοντες, οὐ πάνυ προθύμως ἐντυγχάνουσιν, οὐδὲ ἡδέως ὁμιλοῦσι τοῖς τοιούτοις τὴν ὄψιν ἀνθρώποις. τὸν δὲ Ὅσιριν αὖ πάλιν μελάγχρουν γεγονέναι μυθολογοῦσιν, ὅτι πᾶν ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ἱμάτια καὶ νέφη μελαίνει μινύμενον, καὶ τῶν νέων ὑγρότης ἐνοῦσα παρέχει τὰς τρίχας μελαίνας. ἡ δὲ πολίωσις οἷον ὠχρίασις ὑπὸ ξηρότητος ἐπιγίνεται τοῖς παρακμάζουσι. καὶ τὸ μὲν ἔαρ, θαλερὸν καὶ γόνιμον καὶ προσηγές · τὸ δὲ φθινόπωρον, ὑγρότητος ἐνδεία, καὶ φυτοῖς πολέμιον καὶ ζώοις νοσῶδες. ὁ δὲ ἐν Ἡλιοπόλει τρεφόμενος βοῦς, ὃν μνύειν καλοῦσιν, (Ὅσιριδος δὲ ἱερὸν, ἔνιοι δὲ καὶ τοῦ Ἄπιος πατέρα νομίζουσι) μέλας ἐστὶ καὶ δευτέρας ἔχει τιμὰς μετὰ τὸν Ἄπιν. ἔτι τὴν Αἴγυπτον ἐν τοῖς μάλιστα μελάγγειον οὔσαν, ὥσπερ τὸ

¹⁶⁸ θρηνός ἐπὶ Κρόνου non intelligo quid sit. Paulo infra ἀπαγορευομένων ἐν ἐστὶν lego, non ἔνεσιν. *Xylander*. f. ἐπὶ τοῦ Νεῖλου διασπῶμένου ὑπὸ τοῦ Κρόνου. v. p. 436. 11. *Reiske*.

¹⁶⁹ θρηνοῦσι δὲ. ut autem Squirius γεννόμενον reponeret pro γενόμενον, valde necesse non erat. *Reiske*.

¹⁷⁰ προτίθεσθαι. *Reiske*.

¹⁷¹ προπύλῳ] Nolim πρόπυλον damnare. nam δίπυλον, ἐξάπυλον etc. dicuntur. mallet tamen προπυλαίῳ, ut usitatius. *Reiske*.

¹⁷² Ad eundem paene modum, quo Squirius h. l. integravit, ante eius animadversiones a me visas conieceram, scil. in hunc modum: ὁ θεὸς μισεῖ τὴν ἀναΐδειαν. δηλοῖ γὰρ βρέφος τὴν γένεσιν, τὸν δὲ θάνατον γέρων. aut ὁ γὰρ ἀνθρώπος γεννᾶται βρέφος, τελευτᾷ δὲ γέρων. *Reiske*.

¹⁷³ κοινῇ] *vulgarem, plebeiam considerationem. Reiske*.

μέλαν τοῦ ὀφθαλμοῦ, χημία καλοῦσι · καὶ καρδίᾳ παρεικάζουσι. θερμὴ γάρ ἐστι καὶ ὑγρὰ καὶ τοῖς νοτίοις μέρει τῆς οἰκουμένης, ὥσπερ ἡ καρδία τοῖς εὐωνύμοις τοῦ ἀνθρώπου, μάλιστα ἐγκέκλεισται καὶ προσκεχώρηκεν.

34. ἥλιον δὲ καὶ σελήνην οὐχ ἄρμασιν, ἀλλὰ πλείοις ὀχήμασι χρωμένους περιπλεῖν¹⁷⁴ ἀεὶ, αἰνιττόμενοι τὴν ἀφ' ὑγροῦ τροφὴν αὐτῶν καὶ γένεσιν. οἶονται δὲ καὶ Ὅμηρον, ὥσπερ Θαλῆν μαθόντα παρ' Αἰγυπτίων, ὕδωρ ἀρχὴν ἀπάντων καὶ γένεσιν τίθεσθαι. τὸν γὰρ Ὡκεανὸν Ὅσιριν εἶναι, τὴν δὲ Τηθύν Ἴσιν, ὡς τιθηνουμένην πάντα καὶ συνεκτρέφουσιν. καὶ γὰρ Ἕλληνες τὴν τοῦ σπέρματος πρόθεσιν, ἀπουσίαν¹⁷⁵ καλοῦσι, καὶ συνουσίαν τὴν μίξιν, καὶ τὸν υἱὸν ἀπὸ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ὕσαι. καὶ τὸν Διόνυσον ὕην, ὡς κύριον τῆς ὑγρᾶς φύσεως, οὐχ ἕτερον ὄντα τοῦ Ὀσίριδος. καὶ γὰρ τὸν Ὅσιριν Ἑλλάνικος Ὑσιριν ἔθηκεν,¹⁷⁶ ἀκηκοέναι ὑπὸ τῶν ἱερέων λεγόμενον. οὕτω γὰρ ὀνομάζων διατελεῖ τὸν θεόν, εἰκότως ἀπὸ τῆς φύσεως καὶ τῆς εὐρέσεως.¹⁷⁷

35. ὅτι μὲν οὖν ὁ αὐτός ἐστι Διονύσω, τίνα μᾶλλον, ἢ σε, γινώσκειν, ᾧ Κλέα, δὴ προσῆκόν ἐστιν, ἀρχικλαμένουςαν¹⁷⁸ ἐν Δελφοῖς τῶν θυιάδων, τοῖς δὲ Ὀσριακοῖς καθωσιωμένην ἱεροῖς ἀπὸ πατρὸς καὶ μητρός · εἰ δὲ τῶν ἄλλων¹⁷⁹ ἔνεκα δεῖ μαρτύρια παραθέσθαι, τὰ μὲν ἀπόρρητα κατὰ χώραν ἔδωμεν, ἃ δ' ἐμφανῶς δρῶσι θάπτοντες τὸν Ἄπιν οἱ ἱερεῖς, ὅταν παρακομίζωσιν ἐπὶ σχεδίας τὸ σῶμα, βακχείας οὐδὲν ἀποδεῖ. καὶ γὰρ νεβρίδας περικαθάπτονται, καὶ θύρσους φοροῦσι, καὶ βοαῖς χρῶνται καὶ κινήσειν, ὥσπερ οἱ κάτοχοι τοῖς περὶ τὸν Διόνυσον ὀργισμοῖς. διὸ καὶ ταυρόμορφον Διόνυσον¹⁸⁰ ποιοῦσιν ἀγάλματα πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων · αἱ δ' Ἡλείων γυναῖκες καὶ παρακαλοῦσιν εὐχόμεναι, ποδὶ βοεῖ¹⁸¹ τὸν θεὸν ἐλθεῖν πρὸς αὐτάς. Ἀργείοις δὲ βουγενῆς Διόνυσος ἐπὶ κλην ἐστίν · ἀνακαλοῦνται δ' αὐτὸν ὑπὸ σαλπίγγων ἐξ ὕδατος, ἐμβάλλοντες εἰς τὴν ἄβυσσον ἄρνα τῷ πυλαόχῳ.¹⁸² τὰς δὲ σάλπιγγας ἐν θύρσοις ἀποκρύπτ-

¹⁷⁴Salmasius περιπολεῖν correxit. deinde aut delend. ἀεὶ, ut natum e proxime sequentibus, qut mutandum cum λέγουσιν. *Reiske*.

¹⁷⁵ἀπουσίαν] quasi alienationem ab essentia sua, secretionem. qui tamen seminis electionem ἀπουσίαν appellaverit, neminem novi, neque puto, quemquam fuisse, qui id secerit, sed esse videtur etymologicum aliquod Plutarchi commentum. Salmasius quoque πρόεσιν restituerat. *Reiske*.

¹⁷⁶ἔθηκεν] l. ἔοικεν. EOIKEN et EΘIKEN, vel EΘHKEN, facile inter se permutantur. *Reiske*.

¹⁷⁷f. ἀπὸ τῆς ὕσεως [vel δεύσεως, *humectatione*] καὶ τῆς ὑγρεύσεως. Etiam Salmasius ὕσεως correxerat. *Reiske*.

¹⁷⁸Monstrosam vocem eodem prorsus modo, atque Squirius, emendaveram, ἀρχηγὸν μὲν οὔσαν, antequam eius operam oculis usurparem. Salmasius ἀρχιέριαν μὲν οὔσαν correxit. *Reiske*.

¹⁷⁹ἢ δὲ τῶν ἄλλων legebatur, nos ei pro ἡ reponendum affirmamus. *Xylander*.

¹⁸⁰ταυρόμορφον Διόνυσον] ταυρομόρφου Διονύσου legendum, aut (quod minus probo) ἀγαλματοποιοί. *Xylander*. Ut Marklandus, locum hunc emendaveram, et Salmasius pariter. *Reiske*.

¹⁸¹De bubulo pede vide auctoris nostri quaestionum Graecarum problema 36. De Hosiis ibidem 9. et in Pindarico νόμον suspectum est. *Xylander*.

¹⁸²Pylaochus est Neptunus, qui Pylas Isthmi Corinthiaci tenet. *Reiske*.

τουσιν, ὡς Σωκράτης¹⁸³ ἐν τοῖς περὶ ὁσίων εἴρηκεν. ὁμολογεῖ δὲ καὶ τὰ τιτανικά, καὶ νῦξ τελεία τοῖς λεγομένοις Ὀσίριδος διασπασμοῖς, καὶ ταῖς ἀναβιώσεσι καὶ παλιγγενεσίαις · ὁμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ταφάς. Αἰγύπτιοί τε γὰρ Ὀσίριδος πολλαχοῦ θήκας, ὥσπερ εἴρηται, δεικνύουσι, καὶ Δελφοὶ τὰ τοῦ Διονύσου λείψανα παρ' αὐτοῖς παρὰ τὸ χρηστήριον ἀποκεῖσθαι νομίζουσι · καὶ θύουσιν οἱ ὅσοι θυσίαν ἀπόρρητον ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅταν αἱ θυιάδες ἐγείρωσι τὸν λικνίτην. ὅτι δ' οὐ μόνον τοῦ οἴνου Διόνυσον, ἀλλὰ καὶ πάσης ὑγρᾶς φύσεως Ἕλληνες ἡγοῦνται κύριον καὶ ἀρχηγόν, ἀρκεῖ Πίνδαρος μάρτυς εἶναι, λέγων · Δένδρον δὲ νόμον¹⁸⁴ Διόνυσος πολυγαθῆς αὐξάνοι, ἀγνὸν φέγγος ὀπώρας, διὸ καὶ τοῖς τὸν Ὀσίριν σεβομένοις ἀπαγορεύεται δένδρον ἡμερον ἀπολλύναι, καὶ πηγὴν ὕδατος ἐμφράττειν.

36. οὐ μόνον δὲ τὸν Νεῖλον, ἀλλὰ πᾶν ὑγρὸν ἀπλῶς Ὀσίριδος ἀπορρόην καλοῦσι · καὶ τῶν ἱερῶν ἀεὶ προπομπεύει τὸ ὑδρεῖον ἐπὶ τιμῇ τοῦ θεοῦ. καὶ θρίῳ βασιλέα καὶ τὸ νότιον κλίμα τοῦ κόσμου γράφουσι, καὶ μεθερμηνεύεται τὸ θρίον ποτισμός καὶ κίνησις¹⁸⁵ πάντων, καὶ δοκεῖ γεννητικῷ μορίῳ τὴν φύσιν ἐοικέναι. τὴν δὲ τῶν παμυλίων ἐορτὴν ἄγοντες, (ὥσπερ εἴρηται) φαλλικὴν οὔσαν, ἄγαλμα προτίθενται καὶ περιφέρουσιν, οὗ τὸ αἰδοῖον τριπλάσιόν ἐστιν. ἀρχὴ γὰρ ὁ θεός, ἀρχὴ δὲ πᾶσα τῷ γονίμῳ πολλαπλασιάζει τὸ ἐξ αὐτῆς. τὸ δὲ πολλάκις εἰώθαμεν καὶ τρεῖς λέγειν, ὡς τὸ τρισμάκαρες, καὶ Δεσμοὶ μὲν τρεῖς τόσσοι ἀπείρονες. εἰ μὴ νῆ Δία κυρίως ἐμφαίνεται τὸ τριπλάσιον ὑπὸ τῶν παλαιῶν. ἡ γὰρ ὑγρὰ φύσις, ἀρχὴ καὶ γένεσις οὔσα πάντων ἐξ ἀρχῆς, τὰ πρῶτα τρία σώματα, γῆν, ἀέρα, καὶ πῦρ ἐποίησε. καὶ γὰρ ὁ προστιθέμενος τῷ μύθῳ λόγος, ὡς τοῦ Ὀσίριδος ὁ Τυφὼν τὸ αἰδοῖον ἐξόρπισεν εἰς τὸν ποταμόν, ἡ δ' Ἴσις οὐχ εὗρεν, ἀλλ' ἐμφορὲς ἄγαλμα θεμένη καὶ κατασκευάσασα, τιμᾶν καὶ φαλληφορεῖν ἔταξεν, ἐνταῦθα δὲ παραχωρεῖ,¹⁸⁶ διδάσκων, ὅτι τὸ γόνιμον καὶ τὸ σπερματικὸν τοῦ θεοῦ πρῶτον¹⁸⁷ ἔσχεν ὕλην τὴν ὑγρότητα, καὶ δι' ὑγρότητος ἐνεκράθη τοῖς πεφυκόσι μετέχειν γενέσεως. ἄλλος δὲ λόγος ἐστὶν Αἰγυπτίων, ὡς Ἀποπις ἡλίου ὦν ἀδελφὸς ἐπολέμει τῷ Διῖ, τὸν δ' Ὀσίριν ὁ Ζεὺς συμμαχήσαντα καὶ συγκαταστρεφάμενον αὐτῷ τὸν πολέμιον, παῖδα θέμενος, Διόνυσον προσηγόρευσεν. καὶ τούτου δὲ τοῦ λόγου τὸ μυθῶδες ἐστὶν ἀποδειξαι τῆς παρὰ φύσιν¹⁸⁸ ἀληθείας ἀπτόμενον. Δία μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι τὸ πνεῦμα καλοῦσιν, ᾧ πολέμιον τὸ αὐχμηρόν καὶ πυρῶδες · τοῦτο δ' ἥλιος μὲν οὐκ ἔστι, πρὸς δὲ ἥλιον ἔχει τινὰ συγγένειαν. ἡ δὲ ὑγρότης σθεννύουσα τὴν ὑπερβολὴν τῆς ξηρότητος, αὖξει καὶ ῥώννυσι τὰς ἀναθυμιάσεις. ὑφ' ὧν τὸ πνεῦμα τρέφεται καὶ τέθηλεν ·

¹⁸³Socrates Arguius est, quem passim citat Pindari Scholiastes. *Reiske.*

¹⁸⁴νόμον] f. γόμον. *proventum, quo gravidae et plenae sunt arbores. Reiske.*

¹⁸⁵ποτισμός καὶ κίνησις] Legendum κύησις, ut sequentia verba innuunt. *Xylander.* Coniecram olim νοτισμός καὶ γέννησις. *Reiske.*

¹⁸⁶Αὐτ' ἐνταῦθα προχωρεῖ, αὐτ' ἐνθάδε προχωρεῖ, *huc pertinet, illuc procedit, ut doceat. Reiske.*

¹⁸⁷πρῶτην. *Reiske.*

¹⁸⁸τῆς παρὰ φύσιν.] Lego περὶ, αὐτὰ κατὰ. *Xylander.*

37. ἔτι τε τὸν κιττὸν, ὃν¹⁸⁹ Ἑλληνές τε καθιεροῦσι τῷ Διονύσῳ, καὶ παρ' Αἰγυπτίοις λέγεται χενόσιρις ὀνομάζεσθαι, σημαίνοντος τοῦ ὀνόματος (ὥς φασι) φυτὸν Ὀσίριδος. Ἀρίστων¹⁹⁰ τοίνυν ὁ γεγραφὼς Ἀθηναίων ἀποικίαν¹⁹¹ ἐπιστολῇ τινι Ἀλεξάρχου περιπέσειε νήϊδος. ἱστορεῖται δὲ καὶ¹⁹² Ἰσιδος υἱὸς ὢν ὁ Διόνυσος ὑπὸ Αἰγυπτίων, οὐκ Ὀσιρις, ἀλλὰ Ἀρσαφής, ἐν τῷ ἄλφα γράμματι¹⁹³ λέγεσθαι, δηλοῦντος τὸ ἀνδρεῖον τοῦ ὀνόματος. ἐμφαίνει δὲ τοῦτο καὶ ὁ Ἑρμαῖος,¹⁹⁴ ἐν τῇ πρώτῃ περὶ τῶν Αἰγυπτίων. ὁμβριμον γάρ φησι μεθερμηνευόμενον εἶναι τὸν Ὀσιριν. ἐὼ δὲ Μνάσαν¹⁹⁵ τῷ Ἐπάφῳ προστιθέντα τὸν Διόνυσον καὶ τὸν Ὀσιριν, καὶ τὸν Σάραπιν · ἐὼ καὶ Ἀντικλείδην, λέγοντα τὴν Ἰσιν Προμηθέως οὔσαν θυγατέρα, Διονύσῳ συνοικεῖν. αἱ γὰρ εἰρημέναι περὶ τὰς ἐορτὰς καὶ τὰς θυσίας οἰκειότητες ἐναργεστέραν τῶν μαρτύρων τὴν πίστιν ἔχουσι, τῶν τε ἄστρον τὸν σείριον, Ἰσιδος νομίζουσιν, ὑδραγωγὸν ὄντα. καὶ τὸν λέοντα τιμῶσι, καὶ χάσμασι λεοντείσι τὰ τῶν ἱερῶν θυρώματα κοσμοῦσιν, ὅτι πλημμυρεῖ Νεῖλος Ἑλίου ταπρῶτα συνερχομένοιο λέοντι.

38. ὥς δὲ Νεῖλον Ὀσίριδος ἀπορρόην, οὕτως Ἰσιδος σῶμα γῆν ἔχουσι καὶ νομίζουσιν, οὐ πᾶσαν, ἀλλ' ἥς ὁ Νεῖλος ἐπιβαίνει σπερμαίνων καὶ μιγνύμενος. ἐκ δὲ τῆς συνουσίας ταύτης γεννῶσι τὸν Ὠρον. ἔστι δὲ Ὠρος ἡ πάντα σώζουσα καὶ τρέφουσα τοῦ περιέχοντος ὥρα, καὶ κρᾶσις ἀέρος. ὃν ἐν τοῖς ἔλεσι τοῖς περὶ Βοῦτον ὑπὸ Λητοῦς τραφῆναι λέγουσιν. ἡ γὰρ ὑδατώδης καὶ διάβροχος γῆ μάλιστα τὰς σβεννυούσας καὶ χαλῶσας τὴν ξηρότητα καὶ τὸν αὐχμὸν ἀναθυμιάσεις τιθνεῖται. Νέφθυν δὲ καλοῦσι τῆς γῆς τὰ ἔσχατα καὶ παρόρια καὶ ψαύοντα τῆς θαλάττης. διὸ καὶ τελευταίην ἐπονομάζουσι τὴν Νέφθυν. καὶ Τυφῶνι δὲ συνοικεῖν λέγουσιν. ὅταν δὲ ὑπερβαλὼν καὶ πλεονάσας ὁ Νεῖλος, ἐπέκεινα πλησιάσῃ τοῖς ἐσχατεύουσι, τοῦτο μῖξιν Ὀσίριδος πρὸς Νέφθυν καλοῦσιν, ὑπὸ τῶν ἀναβλαστανόντων φυτῶν ἐλεγχομένην. ὢν καὶ τὸ μελίλωτόν ἐστιν, οὗ φησὶ μῦθος ἀπορρύνεντος, καὶ¹⁹⁶ ἀπολειφθέντος αἴσθησιν γενέσθαι Τυφῶνι τῆς περὶ τὸν γάμον ἀδικίας. ὅθεν ἡ μὲν Ἰσις ἔτεκε γνησίως τὸν Ὠρον,

¹⁸⁹ ὃν delend. *Reiske*.

¹⁹⁰ Ἀρίστων] Dubium non est, quin totum id, quod ex epistola Alexarchi Aristo retulit, intercederit. *Xylander*. Aristo Chius significatur, qui κτίσεις scripsit, hoc est historias conditarum urbium et deductarum coloniarum. De quo v. Ions. 1, 12. et Fabric. in Catalogo Stoicorum B. Gr. T. 2. p. 390. *Reiske*.

¹⁹¹ ἀποικίας. ita correxeram ante inspectas Marklandi et Squirii notas. *Reiske*.

¹⁹² f. περιέπεσεν, ἐν ᾗ Διὸς ἱστορεῖται καὶ Ἰσιδος — *Reiske*.

¹⁹³ Verba ἐν τῷ Ἄλφᾳ γράμματι delenda sunt. *Reiske*.

¹⁹⁴ L. Ἑρμέας. videtur Hermeas Hermopolitanus significari, cuius *Patria*, hoc est descriptionem urbis patriae, aut etiam Aegypti, et alia quaedam memorat Photius cod. 279. *Reiske*.

¹⁹⁵ ἐὼ δὲ Μνάσαν] Legi Μνασέαν. quod scriptoris nomen est apud Athenaeum, Suidam, et alibi. Sequentibus paginis valde multa sunt suspecta. sed quid faceres? In mea versione liquet, quid sim suspicatus. *Xylander*. Μνασέαν etiam Salmasius correxerat. Videtur Mnaseas Patarensis significari, qui *Periplum* et *Europaea* scripsit, et a Columella *Graecae gentis non obscurus scriptor* appellatur. v. Harduin. in auctorum Plinii indice. De Anticlido v. *ibid.* et Fabric. B. Gr. T. 2. p. 209. *Reiske*.

¹⁹⁶ καὶ delend. nam ἀπορρύνεντος pertinet ad Nilum, ἀπολειφθέντος ad coronam melilotinam. ex eo, quod, postquam defluxisset Nilus, melilotina corona fuisset derelicta. *Reiske*.

ή δὲ Νέφθους, σκότιον τὸν Ἄνουβιν. ἐν μέντοι ταῖς διαδοχαῖς τῶν βασιλέων ἀναγράφουσι τὴν Νέφθυν Τυφῶνι γημαμένην, πρώτην γενέσθαι στεῖραν. εἰ δὲ τοῦτο μὴ περὶ γυναικὸς, ἀλλὰ περὶ τῆς θεοῦ λέγουσιν, αἰνίττονται τὸ παντελὲς τῆς γῆς ἄγονον καὶ ἄκαρπον ὑπὸ στεῤῥότητος.

39. ἡ δὲ Τυφῶνος ἐπιβουλὴ καὶ τυραννίς, αὐχμοῦ δύναμις ἦν ἐπικρατήσαντος, καὶ διαφορήσαντος τὴν τε γεννῶσαν ὑγρότητα τὸν Νεῖλον καὶ αὐξοῦσαν. ἡ δὲ συνεργὸς αὐτοῦ βασιλὶς Αἰθιοπῶν αἰνίττεται πνοὰς νοτίους ἐξ Αἰθιοπίας · ὅταν γὰρ αὗται τῶν ἐτησίων ἐπικρατήσωσι τὰ νέφη πρὸς τὴν Αἰθιοπίαν ἐλαυνόντων, καὶ κωλύσωσι τοὺς τὸν Νεῖλον αὐξοντας ὄμβρους καταρράγῃναι, κατέχων ὁ Τυφὼν ἐπιφλέγει, καὶ τότε κρατήσας παντάπασιν τὸν Νεῖλον εἰς ἐναντίον ὑπὸ ἀσθενείας συσταλέντα καὶ ῥυέντα, κοῖλον καὶ ταπεινὸν ἐξέωσεν εἰς τὴν θάλασσαν. ἡ γὰρ λεγομένη κάθειρξις εἰς τὴν σορὸν Ὅσιριδος, οὐδὲν ἔοικεν ἄλλ' ἢ κρύψιν ὕδατος καὶ ἀφανισμὸν αἰνίττεσθαι. διὸ μὴνὸς Ἀθῦρ ἀφανισθῆναι τὸν Ὅσιριν λέγουσιν, ὅτε τῶν ἐτησίων ἀπολειπόντων παντάπασιν ὁ μὲν Νεῖλος ὑπονοστεῖ, γυμνοῦται δὲ ἡ χώρα · μηκυνομένης δὲ τῆς νυκτὸς, αὖξεται τὸ σκότος · ἡ δὲ τοῦ φωτὸς μαραίνεται καὶ κρατεῖται δύναμις, οἱ¹⁹⁷ ἱερεῖς ἄλλα τε δρῶσι σκυθρωπὰ, καὶ βοῦν διάχρυσον ἱματίῳ μέλανι βυσσίνῳ περιβάλλοντες,¹⁹⁸ ἐπὶ πένθει τῆς θεοῦ δεικνύουσι. βοῦν γὰρ Ὅσιριδος εἰκόνα καὶ γῆν νομίζουσιν ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἐβδόμης ἐπὶ δέκα ἔξης. καὶ γὰρ τὰ πενθούμενα τέσσαρα πρῶτον μὲν ὁ Νεῖλος ἀπολείπων καὶ ὑπονοστών, δεῦτερον δὲ, τὰ βόρεια πνεύματα κατασθεννύμενα κομιδῇ τῶν νοτίων ἐπικρατούντων, τρίτον δὲ τὸ τὴν ἡμέραν ἐλάττωνα γίνεσθαι τῆς νυκτὸς, ἐπὶ πᾶσιν ἡ τῆς γῆς ἀπογύμνωσις ἅμα τῇ τῶν φυτῶν ψιλότητι τηνικαῦτα φυλλορῥοοούντων, τῇ δ' ἐννάτῃ ἐπὶ δέκα νυκτὸς, ἐπὶ θάλασσαν κάτεισι.¹⁹⁹ καὶ τὴν ἱερὰν κίστην οἱ στολισταὶ καὶ οἱ ἱερεῖς ἐκφέρουσι χρυσοῦν ἐντὸς ἔχουσαν κιβώτιον, εἰς ὃ ποτίμου λαβόντες ὕδατος ἐγχέουσι, καὶ γίνεται κραυγὴ τῶν παρόντων, ὡς εὖρημένου τοῦ Ὅσιριδος. εἴτα τὴν κάρπιμον φυρῶσι τῷ ὕδατι, καὶ συμμίζαντες ἀρώματα καὶ θυμιάματα τῶν πολυτελῶν, ἀναπλάττουσι μηνοειδὲς ἀγαλμάτιον · καὶ τοῦτο στολίζουσι καὶ κοσμοῦσιν, ἐμφαίνοντες, ὅτι γῆς οὐσίαν καὶ ὕδατος τοὺς θεοὺς τούτους νομίζουσι.

40. τῆς δ' Ἰσιδος πάλιν ἀναλαμβανούσης τὸν Ὅσιριν, καὶ αὐξανούσης τὸν Ὠρον, ἀναθυμιάσει καὶ ὀμίχλαις καὶ νέφεσι ῥωννύμενον, ἐκρατήθη μὲν, οὐκ ἀνηρέθη δὲ ὁ Τυφὼν. οὐ γὰρ εἶασεν ἡ κυρία τῆς γῆς θεὸς ἀναιρεθῆναι παντάπασιν τὴν ἀντικειμένην τῇ ὑγρότητι φύσιν, ἀλλ' ἐχάλασε καὶ ἀνῆκε, βουλομένη διαμένειν τὴν κρίσιν. οὐ γὰρ ἦν κόσμον εἶναι τέλειον, ἐκλείποντος καὶ ἀφανισθέντος τοῦ πυρώδους. εἰ δὲ ταῦτα μὴ λέγεται παρ' αὐτοῖς,²⁰⁰ εἰκότως οὐδὲν ἐκεῖνον ἂν τις ἀπορρίψειε τὸν λόγον, ὡς Τυφὼν μὲν ἐκράτει

¹⁹⁷ δύναμις, εἰς ὃ οἱ ἱερεῖς. *Reiske.*

¹⁹⁸ περιβαλόντες. *Reiske.*

¹⁹⁹ κατιᾶσι, *descendunt*, sacerdotes scil. *Reiske.*

²⁰⁰ f. εἰ δὲ ταῦτα μὴ ἀπαικώτως λέγεται παρ' αὐτῶν. *Reiske.*

πάλαι τῆς Ὀσίριδος μοίρας · θάλασσα γὰρ ἦν ἡ Αἴγυπτος· διὸ πολλὰ μὲν ἐν τοῖς μετάλλοις καὶ τοῖς ὄρεσιν εὐρίσκεται μέχρι νῦν κογχύλια ἔχειν²⁰¹ · πᾶσαι δὲ πηγαὶ καὶ φρέατα πάντα, πολλῶν ὑπαρχόντων, ἀλμυρὸν ὕδωρ καὶ πικρὸν ἔχουσιν, ὥς ἂν ὑπόλειμμα τῆς πάλαι θαλάσσης ἔωλον ἐνταυθοῖ συνεῖρηκότος· ὁ δὲ Ὡρος χρόνῳ τοῦ Τυφῶνος ἐπεκράτησε· τουτέστιν, εὐκαιρίας ὁμβρίων²⁰² γενομένης, ὁ Νεῖλος ἐξεώσας τὴν θάλασσαν, ἀνέφηνε τὸ πεδῖον καὶ ἀνεπλήρωσε ταῖς προσχώσεσιν· ὁ δὲ μαρτυροῦσαν ἔχει τὴν αἴσθησιν · ὁρῶμεν γὰρ ἔτι νῦν ἐπιφέροντι τῷ ποταμῷ νέαν ἰλὺν καὶ προσαγαγόντι τὴν γῆν,²⁰³ κατὰ μικρὸν ὑποχωροῦν ὀπίσω τὸ πέλαγος, καὶ τὴν θάλασσαν, ὕψος τῶν ἐν βάθει λαμβανόντων διὰ τὰς προσχώσεις, ἀπορρέουσιν· τὴν δὲ Φάρων, ἦν Ὁμηρος ἦδει δρόμον ἡμέρας ἀπέχουσιν, Αἰγύπτου νῦν μέρος οὔσαν αὐτῆς, οὐκ αὐτὴν ἀναδραμοῦσαν, οὐδὲ προσαναβάσαν, ἀλλὰ τῆς μεταξὺ θαλάττης ἀναπλάττοντι τῷ ποταμῷ καὶ τρέφοντι τὴν ἡπειρον ἀνασταλείσης· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅμοια τοῖς ὑπὸ τῶν Στωϊκῶν θεολογουμένοις ἐστί· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τὸ μὲν γόνιμον πνεῦμα καὶ τρόφιμον, Διόνυσον εἶναι λέγουσι · τὸ πληκτικὸν δὲ καὶ διαιρετικόν, Ἡρακλέα · τὸ δὲ δεκτικόν,²⁰⁴ Ἄμμωνα · Δήμητραν δὲ καὶ Κόρην, τὸ διὰ τῆς γῆς καὶ τῶν καρπῶν διῆκον · Ποσειδῶνα δὲ, τὸ διὰ τῆς θαλάττης.

41. οἱ δὲ τοῖσδε τοῖς φυσικοῖς καὶ τῶν ἀπ' ἀστρολογίας μαθηματικῶν ἔνια μιγνύντες, Τυφῶνα μὲν οἶοντα τὸν ἡλιακὸν κόσμον, Ὡσιν δὲ τὸν σεληνιακὸν λέγεσθαι· τὴν μὲν γὰρ σελήνην γόνιμον τὸ φῶς καὶ ὑγροποιὸν ἔχουσιν, εὐμενῇ καὶ γοναῖς ζώων²⁰⁵ καὶ φυτῶν εἶναι βλαστήσει· τὸν δὲ ἥλιον ἀκράτῳ πυρὶ κεκληρωκὸτα θάλπειν τε καὶ καταναίνειν τὰ φυόμενα καὶ τεθελότα, καὶ τὸ πολὺ μέρος τῆς γῆς παντάπασιν ὑπὸ φλογμοῦ ποιεῖν ἀοίκητον, καὶ κατακρατεῖν πολλαχοῦ καὶ τῆς σελήνης· διὸ τὸν Τυφῶνα Σήθ²⁰⁶ αἰεὶ Αἰγύπτιοι καλοῦσιν, ὅπερ ἐστὶ καταδυναστεῦον, ἢ καταβιαζόμενον· καὶ τῷ μὲν ἡλίῳ τὸν Ἡρακλέα μυθολογοῦσιν ἐνιδρυμένον συμπεριπολεῖν, τῇ δὲ σελήνῃ τὸν Ἑρμῆν· λόγου γὰρ ἔργοις ἔοικε καὶ παρὰ²⁰⁷ σοφίας τὰ τῆς σελήνης, τὰ δ' ἐν ἡλίου πληγαῖς ὑπὸ βίας καὶ ῥώμης περαινομένης· οἱ δὲ Στωϊκοὶ τὸν μὲν ἥλιον ἐκ θαλάττης ἀνάπτεσθαι, καὶ τρέφεσθαι φασι, τῇ δὲ σελήνῃ τὰ κρηναῖα καὶ λιμναῖα νάματα γλυκεῖαν ἀναπέμπειν καὶ μαλακὴν ἀναθυμίασιν, ἐβδόμη ἐπὶ δέκα²⁰⁸ τὴν Ὀσίριδος γενέσθαι τελευτὴν Αἰγύπτιοι μυθολογοῦσιν, ἐν ᾗ μάλιστα γίνεται πληρουμένη κατάδηλος ἡ πανσέληνος.

²⁰¹ Aut delend. ἔχειν, aut leg. ἐκεῖ cum Marklando, aut ἐκείνη eodem sensu. *Reiske.*

²⁰² ὁμβρίων. *Reiske.*

²⁰³ Tricatur in re perspicua et proba sollicitat Squirius. προσαγαγόντι τὴν γῆν idem est, atque πρόσω ἀγαγόντι, *ulterius producenti terram. Reiske.*

²⁰⁴ δεκτικὸν suspectum. *Reiske.*

²⁰⁵ καὶ ζώων γοναῖς. *Reiske.*

²⁰⁶ Σήθ alius. An Σάθι, de quo alibi. *Salmasius.*

²⁰⁷ Aut delend. παρὰ, aut πέρα leg. *est plus, quam sapientia*, aut περισσοῦς σοφίας. *Reiske.*

²⁰⁸ Post δέκα videtur τοῦ Ἄθου deesse. *Reiske.*

42. διὸ καὶ τὴν ἡμέραν ταύτην ἀντίφραζιν οἱ Πυθαγόρειοι καλοῦσι, καὶ ὅλως τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἀφοσιοῦνται. τοῦ γὰρ ἑξκαίδεκα τετραγώνου, καὶ τοῦ ὀκτωκαίδεκα ἑτερομήκους, οἷς μόνοις ἀριθμῶν ἐπιπέδων συμβέβηκε τὰς περιμέτρους ἴσας ἔχειν²⁰⁹ τοῖς περιεχομένοις ὑπ' αὐτῶν χωρίοις, μέσος ὁ τῶν ἑπτακαίδεκα παρεμπίπτων, ἀντιφράττει καὶ διαζεύγνυσιν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ διαιρεῖ τὸν ἐπὶ γδοον λόγον²¹⁰ εἰς ἄνισα διαστήματα τεμνόμενος. ἐτῶν δ' ἀριθμὸν οἱ μὲν βιῶσαι τὸν Ὅσιριν, οἱ δὲ βασιλεῦσαι λέγουσιν ὀκτὼ καὶ εἴκοσιν. τοσαῦτα γὰρ ἐστὶ φῶτα τῆς σελήνης, καὶ τοσαύταις ἡμέραις τὸν αὐτῆς κύκλον ἐξελίσσει. τὸ δὲ ζῦλον ἐν ταῖς λεγομέναις Ὀσίριδος ταφαῖς τέμνοντες, κατασκευάζουσι λάρνακα μνηοειδῆ, διὰ τὸ τὴν σελήνην, ὅταν τῷ ἡλίῳ πλησιάζῃ, μνηοειδῆ γινομένην ἀποκρύπτεσθαι. τὸν δ' εἰς δεκατέσσαρα μέρη τοῦ Ὀσίριδος διασπασμὸν αἰνίττονται πρὸς τὰς ἡμέρας, ἐν αἷς φθίνει μετὰ πανσέληνον ἄχριν νουμηνίας τὸ ἄστρον. ἡμέραν δὲ, ἐν ᾗ φαίνεται πρῶτον ἐκφυγοῦσα τὰς αὐγὰς καὶ παρελθοῦσα τὸν ἥλιον, ἀτελὲς ἀγαθὸν προσαγορεύουσιν. ὁ γὰρ Ὀσίρις ἀγαθοποιός, καὶ τοῦνομα πολλὰ φράζει · οὐχ ἥκιστα δὲ κράτος ἐνεργεῖν καὶ ἀγαθοποιῶν, ὃ λέγουσι. τὸ δ' ἕτερον ὄνομα τοῦ θεοῦ²¹¹ τὸν ὄμφιν εὐεργέτην ὁ Ἑρμαῖος²¹² φησὶν δηλοῦν ἐρμηνευόμενον.

43. οἷονται δὲ πρὸς τὰ φῶτα τῆς σελήνης ἔχειν τινὰ λόγον τοῦ Νείλου τὰς ἀναβάσεις. ἡ μὲν γὰρ μεγίστη περὶ τὴν Ἑλεφαντίνην, ὀκτὼ γίνεται καὶ εἴκοσι πήχεων, ὅσα φῶτα καὶ μέτρα τῶν ἐμμήνων περιόδων ἐκάστης ἐστίν · ἡ δὲ περὶ Μένδητα καὶ Ξοῖν βραχυτάτην²¹³ πήχεων ἑξ πρὸς τὴν διχότομον · ἡ δὲ μέση περὶ Μέμφιν, ὅταν ᾗ δικαία δεκατεσσάρων πηχῶν πρὸς τὴν πανσέληνον. τὸν δὲ Ἄπιν, εἰκόνα μὲν Ὀσίριδος ἔμψυχον εἶναι, γενέσθαι δὲ, ὅταν φῶς ἐρείσῃ γόνιμον ἀπὸ τῆς σελήνης, καὶ καθάψηται βοὸς ὀργώσης. διὸ καὶ τοῖς τῆς σελήνης σχήμασιν ἔοικε πολλὰ τοῦ Ἄπιδος, περιμελαινόμενου τὰ λαμπρά²¹⁴ τοῖς σκιεροῖς, ὅτι τῇ νουμηνίᾳ τοῦ Φαμενωθ μηνὸς ἑορτὴν ἄγουσιν, ἔμφασιν Ὀσίριδος εἰς τὴν σελήνην ὀνομάζοντες, ἕαρος ἀρχὴν οὔσαν. οὕτω τὴν Ὀσίριδος δύναμιν ἐν τῇ σελήνῃ τίθενται²¹⁵ τὴν Ἰσιν αὐτῷ γενέσιν οὔσαν συνεῖναι λέγουσι. διὸ καὶ μητέρα τὴν σελήνην τοῦ κόσμου καλοῦσι, καὶ φύσιν ἔχειν ἀρσενόθηλυν οἷονται, πληρουμένην ὑπὸ Ἡλίου καὶ κυῖσκομένην, αὐτὴν δὲ πάλιν εἰς τὸν ἀέρα προῖεμένην γεννητικὰς ἀρχὰς καὶ κατασπείρουσαν. οὐ γὰρ

²⁰⁹Summa enim laterum quadrati, cuius area est 16. sunt quatuor. Et summa laterum parallelogrammi rectanguli (de his enim sermo est, ubi nihil adiicitur) longi 6. lati 13. puncta, est 3. 6. 3. 6. hoc est, 18. tanta etiam area. At summa laterum, cuius area 49. (verbi gratia) est quater septem, seu 28. et summa laterum parallelogrammi, cuius area 15. est 3. 5. 3. 5. id est, 16. Quod in rudiorum gratiam obiter annotare libuit. *Xylander.*

²¹⁰τὸν ἐπὶ γδοον λόγον esse numerum *septendecim*, vix possum credere, quum ἐπιτέταρτος dicatur esse novem. ergo ἐπὶ γδοος erit *octodecim*. *Reiske.*

²¹¹Existimo, verba sic ordinanda — ἀγαθοποιῶν. τὸ δ' ἕτερον ὄνομα, ὃ λέγουσι τοῦ θεοῦ. *Reiske.*

²¹²Ἑρμῆας. *Reiske.*

²¹³βραχυτάτη etiam Salmasius correxerat. *Reiske.*

²¹⁴f. περιμελαινόμενα ἐχούσης τὰ λαμπρά. *Reiske.*

²¹⁵τιθέμενοι. *Reiske.*

ἀεὶ τὴν φθορὰν ἐπικρατεῖν τὴν Τυφώνειον. πολλάκις δὲ κρατουμένην ὑπὸ τῆς γενέσεως καὶ συνδεομένην, αὐθις ἀναλύεσθαι καὶ διαμάχεσθαι πρὸς τὸν Ὡρον. ἔστι δ' οὗτος ὁ περίγειος κόσμος, οὔτε φθορᾶς ἀπαλλαττόμενος παντάπασιν, οὔτε γενέσεως.

44. ἔνιοι δὲ καὶ τῶν ἐκλειπτικῶν²¹⁶ αἵνιγμα ποιοῦνται τὸν μῦθον. ἐκλείπει μὲν γὰρ ἡ σελήνη πανσέληνος, ἐναντίαν τοῦ ἡλίου στάσιν ἔχοντος πρὸς αὐτὴν, εἰς τὴν σκιὰν ἐμπίπτουσα τῆς γῆς. ὥσπερ φασὶ τὸν Ὅσιριν εἰς τὴν σορόν. αὐτὴ δὲ πάλιν ἀποκρύπτει καὶ ἀφανίζει ταῖς τριακάσιν, οὐ μὴν ἀναιρεῖται παντάπασιν τὸν ἥλιον, ὥσπερ οὐδὲ τὸν Τυφῶνα ἡ Ἴσις. γεννώσης τῆς Νέφθυος τὸν Ἄνουβιν, Ἴβις ὑποβάλλεται. Νέφθυς γὰρ ἐστὶ τὸ ὑπὸ γῆν καὶ ἀφανές, Ἴσις δὲ τὸ ὑπὲρ τὴν γῆν καὶ φανερόν. ὁ δὲ τούτῳ ὑποψαύων²¹⁷ καὶ καλούμενος ὀρίζων κύκλος, ἐπικοινωνοῦν ἀμφοῖν, Ἄνουβις κέκληται, καὶ κυνὶ τὸ εἶδος ἐπικάζεται²¹⁸. καὶ γὰρ ὁ κύων χρηταὶ τῇ ὄψει νυκτός τε καὶ ἡμέρας ὁμοίως. καὶ ταύτην ἔχειν δοκεῖ παρ' Αἰγυπτίοις τὴν δύναμιν ὁ Ἄνουβις, οἷαν ἡ Ἑκάτη παρ' Ἑλλήσι, χθόνιος ὢν ὁμοῦ καὶ ὀλύμπιος. ἐνίοις δὲ δοκεῖ Κρόνος ὁ Ἄνουβις εἶναι· διὸ πάντα τίκτων ἐξ ἑαυτοῦ καὶ κύων ἐν ἑαυτῷ, τὴν τοῦ κυνὸς ἐπὶ κλησιν ἔσχεν. ἔτι δ' οὖν τοῖς σεβομένοις, τὸν Ἄνουβιν, ἀπόρρητόν τι,²¹⁹ καὶ πάλαι μὲν τὰς μεγίστας ἐν Αἰγύπτῳ τιμὰς ὁ κύων ἔσχεν· ἐπεὶ δὲ Καμβύσου τὸν Ἄπιν ἀνελόντος καὶ ῥίψαντος, οὐδὲν προσῆλθεν οὐδὲ ἐγεύσατο τοῦ σώματος, ἀλλ' ἢ μόνος ὁ κύων, ἀπώλεσε τὸ πρῶτος εἶναι καὶ μάλιστα τιμᾶσθαι τῶν ἐτέρων ζώων. εἰσὶ δὲ τινες οἱ τὸ σκίασμα τῆς γῆς, εἰς ὃ τὴν σελήνην ὀλισθαίνουσιν ἐκλείπειν νομίζουσι, Τυφῶνα καλοῦντες.

45. ὁθεν οὐκ ἀπέοικεν εἰπεῖν, ὥς ἰδίᾳ μὲν οὐκ ὀρθῶς ἕκαστος, ὁμοῦ δὲ πάντες ὀρθῶς λέγουσιν. οὐ γὰρ αὐχμὸν, οὐδ' ἄνεμον,²²⁰ οὐδὲ θάλατταν, οὐδὲ σκότος, ἀλλὰ πᾶν ὅσον ἡ φύσις βλαβερόν καὶ φθαρτικὸν ἔχει μόνιον, τοῦ Τυφῶνός ἐστιν.²²¹ οὔτε γὰρ ἐν ἀψύχοις σώμασι τὰς τοῦ παντός ἀρχὰς θετέον, ὥς Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος, οὔτ' ἀποιον, οὐ δημιουργὸν ὕλης, ἓνα λόγον καὶ μίαν πρόνοιαν, ὥς οἱ Στωϊκοὶ περιγινόμενῃ ἀπάντων καὶ κρατοῦσαν. ἀδύνατον γὰρ ἢ φλαῦρον ὅτιοῦν ὁμοῦ πάντων, ἢ χρηστόν, ὅπου μηδενὸς ὁ θεὸς αἵτιος²²²

²¹⁶ἐκλειπτικῶν bene habet. τὰ ἐκλειπτικά sunt idem atque αἱ ἐκλείψεις, et subauditur συμπτώματα. *Reiske.*

²¹⁷ὁ δὲ τούτων ἐπιψαύων· *Reiske.*

²¹⁸ἀπικάζεται. *Reiske.*

²¹⁹f. pro τι leg. est ἐστὶ, aut pro ἔτι versu superiore potest idem verbum subiici, sed nec valde necesse est quidquam mutari; quum ἐστὶ subaudiri queat. forte tamen non improbandum legi ἔτι δὲ νῦν. *Reiske.*

²²⁰Non memini, in superioribus quidquam de vento praecessisse, quo significatum fuerit, Typhonem quibusdam noxias ventorum significare. *Reiske.*

²²¹Consentio Squirio εἶναι leg. esse. sed etiam praeterea comma ante μόνιον retrahendum. *quicquid natura noxium in se tenet, id pro Typhonis particula est habendum. Reiske.*

²²²f. ἀδύνατον γὰρ ἢ φλαῦρον ὅτιοῦν ὁμοίως τῶν (aut διὰ) πάντων, ἢ καὶ χρηστόν ὁμοίως, ὢν μηδενὸς ὁ θεὸς αἵτιος, ἐγγενέσθαι. *nequit enim fieri, ut existat aliquid aut aequaliter per omnes sui partes praviū, aut aequaliter bonum et praeclarum, deo nullam eius rei causam*

ἐγγενέσθαι · παλίντονος γάρ ἁρμονίη κόσμου ὥσπερ λύρης καὶ τόξου, καθ' Ἡράκλειτον · καὶ κατ' Εὐριπίδην,

Οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακὰ,
Ἄλλ' ἔστι τις σύγκρασις, ὥστ' ἔχειν καλῶς.

διὸ καὶ παμπάλαιος αὕτη κάτεισιν ἐκ θεολόγων καὶ νομοθετῶν εἷς τε ποιητὰς καὶ φιλοσόφους δόξα, τὴν ἀρχὴν ἀδέσποτον ἔχουσα, τὴν δὲ πίστιν ἰσχυρὰν καὶ δυσεξάλειπτον, οὐκ ἐν λόγοις μόνον, οὐδὲ ἐν φήμαις, ἀλλὰ ἐν τε τελεταῖς, ἐν τε θυσίαις, καὶ βαρβάροις καὶ Ἑλλησι πολλαχοῦ περιφερομένη, ὥς οὔτ' ἄνουν καὶ ἄλογον καὶ ἀκυβέρνητον αἰωρεῖται τῷ αὐτομάτῳ τὸ πᾶν, οὔτε εἷς ἐστὶν ὁ κρατῶν καὶ κατευθύνων, ὥσπερ οἶαζιν, ἢ τισι πειθηνίοις χαλινοῖς λόγος, ἀλλὰ πολλὰ καὶ μεμιγμένα κακοῖς καὶ ἀγαθοῖς · μάλλον δὲ μηδὲν, ὥς ἀπλῶς εἶπεῖν, ἄκρατον ἐνταῦθα τῆς φύσεως φερούσης. οὐ δυνεῖν πίθων εἰς ταμίας, ὥσπερ νάματα τὰ πράγματα κατηλικῶς διανέμων ἀνακεράννυσιν ἡμῖν, ἀλλ' ἀπὸ δυεῖν ἐναντίων ἀρχῶν, καὶ δυεῖν ἀντιπάλων δυνάμεων τῆς μὲν ἐπὶ τὰ δεξιὰ, καὶ κατ' εὐθεῖαν ὑφηγουμένης, τῆς δ' ἔμπαλιν ἀναστρεφούσης καὶ ἀνακλώσης. ὃ τε βίος μικτός, ὃ τε κόσμος, εἰ καὶ μὴ πᾶς, ἀλλ' ὁ περίγειος οὗτος καὶ μετὰ σελήνην, ἀνώματος καὶ ποικίλος γέγονε. καὶ μεταβολὰς πάσας δεχόμενος. εἰ γὰρ οὐδὲν ἀναίτιως πέφυκε γενέσθαι, αἰτίαν δὲ κακοῦ τάγαθόν οὐκ ἂν παράσχοι, δεῖ γένεσιν ἰδίαν καὶ ἀρχὴν, ὥσπερ ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, τὴν φύσιν ἔχειν.

46. καὶ δοκεῖ τοῦτο τοῖς πλείστοις καὶ σοφωτάτοις. νομίζουσι γὰρ οἱ μὲν θεοὺς εἶναι δύο, καθάπερ ἀντιτέχνους · τὸν μὲν ἀγαθῶν, τὸν δὲ φαύλων δημιουργόν. οἱ δὲ τὸν μὲν ἀμείνονα, θεόν, τὸν δὲ ἕτερον δαίμονα καλοῦσιν · ὥσπερ Ζωρόαστρις ὁ μάγος, ὃν πεντακισχιλίοις ἔτεσι τῶν Τρωϊκῶν γεγονέναι πρεσβύτερον ἱστοροῦσιν. οὗτος οὖν ἐκάλει τὸν μὲν Ὠρομάζην, τὸν δ' Ἀρειμάνιον · καὶ προσεφαίνετο, τὸν μὲν εοικέναι φωτὶ μάλιστα τῶν αἰσθητῶν, τὸν δ' ἔμπαλιν σκότῳ καὶ ἀγνοίᾳ, μέσον δ' ἀμφοῖν τὸν Μίθρην εἶναι. διὸ καὶ Μίθρην Πέρσαι τὸν μεσίτην ὀνομάζουσιν. ἐδίδαξε μὲν τῷ²²³ εὐκταῖα θύειν καὶ χαριστήρια, τῷ δ' ἀποτρόπαια καὶ σκυθρωπά. πόαν γὰρ τινα κόπποντες ὁμῶμι καλουμένην ἐν ὄλμῳ, τὸν ἄδην ἀνακαλοῦνται καὶ τὸν σκότον · εἴτα μίζαντες αἷματι λύκου σφαγέντος, εἰς τόπον ἀνήλιον²²⁴ ἐκφέρουσι καὶ ρίπτουσι. καὶ γὰρ τῶν φυτῶν νομίζουσι τὰ μὲν, τοῦ ἀγαθοῦ θεοῦ, τὰ δὲ, τοῦ κακοῦ δαίμονος εἶναι. καὶ τῶν ζώων ὥσπερ κύνας καὶ ὄρνιθας καὶ χερσαίους ἐχίνους, τοῦ ἀγαθοῦ · τοῦ δὲ φαύλου, τοὺς ἐνύδρους εἶναι. διὸ καὶ τὸν κτείναντα πλείστους εὐδαιμονίζουσιν.

47. οὐ μὴν κἀκεῖνοι²²⁵ πολλὰ μυθώδη περὶ τῶν θεῶν λέγουσιν · οἷα καὶ ταῦτά ἐστιν. ὁ μὲν Ὠρομάζης ἐκ τοῦ καθαρωτάτου φάους, ὁ δ' Ἀρειμάνιος ἐκ

praebente. Reiske.

²²³ ἐδίδαξε δὲ τῷ μὲν — ut Marklandus. *Reiske.*

²²⁴ ἀνήλεον] *Lege ἀνήλιον. Nam illud nihil significat. est autem ἀνήλιος τόπος, solis inaccessus radiis locus, et rei convenit. Divisio animalium parum convenit sententiae. Xylander.*

²²⁵ οὐ μὴν ἀλλὰ κἀκεῖνοι, *porro quoque illi, Persae puta. Reiske.*

τοῦ ζόφου γεγονώς, πολεμοῦσιν ἀλλήλοις. καὶ ὁ μὲν ἕξ θεοὺς ἐποίησε, (τὸν μὲν πρῶτον, εὐνοίας, τὸν δὲ δεύτερον, ἀληθείας, τὸν δὲ τρίτον, εὐνομίας · τῶν δὲ λοιπῶν, τὸν μὲν σοφίας, τὸν δὲ πλούτου, τὸν δὲ τῶν ἐπὶ τοῖς καλοῖς ἡδέων δημιουργόν) ὁ δὲ τούτοις ὥσπερ ἀντιτέχνους ἴσους τὸν ἀριθμόν. εἴθ' ὁ μὲν Ὠρομάζης τρις ἑαυτὸν αὐξήσας ἀπέστησε τοῦ ἡλίου τοσοῦτον, ὅσον ὁ ἡλῖος τῆς γῆς ἀφέστηκε, καὶ τὸν οὐρανὸν ἄστροις ἐκόσμησεν. ἓνα δ' ἀστέρα πρὸ πάντων, οἷον φύλακα καὶ προόπτην ἐγκατέστησε, τὸν σείριον. ἄλλους δὲ ποιήσας τέσσαρας καὶ εἴκοσι θεοὺς, εἰς ὧν ἔθηκεν. οἱ δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀρειμανίου γενόμενοι, καὶ αὐτοὶ τοσοῦτοι, διατρήσαντες τὸ ὦν γανῶθεν,²²⁶ ἀναμέμκται τὰ κακὰ τοῖς ἀγαθοῖς. ἔπεισι δὲ χρόνος εἰμαρμένος, ἐν ᾧ τὸν Ἀρειμάνιον λοιμὸν ἐπάγοντα καὶ λιμὸν ὑπὸ τούτων ἀνάγκη φθαρῆναι παντάπασι καὶ ἀφανισθῆναι, τῆς δὲ γῆς ἐπιπέδου καὶ ὁμαλῆς γενομένης, ἓνα βίον καὶ μίαν πολιτείαν ἀνθρώπων μακαρίων καὶ ὁμογλώσσων ἀπάντων γενέσθαι. Θεόπομπος δὲ φησι²²⁷ κατὰ τοὺς μάγους ἀνὰ μέρος τρισχίλια ἔτη τὸν μὲν κρατεῖν, τὸν δὲ κρατεῖσθαι τῶν θεῶν, ἄλλα δὲ τρισχίλια μάχεσθαι καὶ πολεμεῖν καὶ ἀναλύειν τὰ τοῦ ἐτέρου τὸν ἕτερον · τέλος δ' ἀπολείπεσθαι²²⁸ τὸν ἄδην, καὶ τοὺς μὲν ἀνθρώπους εὐδαίμονας ἔσεσθαι, μήτε τροφῆς δεομένους, μήτε σκιάν ποιοῦντας · τὸν δὲ ταῦτα μηχανησάμενον θεόν, ἡρεμεῖν καὶ ἀναπαύεσθαι χρόνῳ, καλῶς μὲν οὐ πολὺν τῷ θεῷ, ὥσπερ ἀνθρώπῳ²²⁹ κοιμωμένῳ μέτριον. ἡ μὲν οὖν μάγων μυθολογία τοιοῦτον ἔχει τρόπον.

48. Χαλδαῖοι δὲ τῶν πλανητῶν τοὺς θεοὺς γενέσθαι, οὓς καλοῦσι, δύο μὲν ἀγαθουργοὺς, δύο δὲ κακοποιούς, μέσους δὲ τοὺς τρεῖς ἀποφαίνουσι καὶ κοινούς. τὰ δὲ Ἑλλήνων, πᾶσί που δῆλα, τὴν μὲν ἀγαθὴν, Διὸς Ὀλυμπίου μερίδα, τὴν δ' ἀποτροπαίου,²³⁰ Ἄδου ποιουμένων. ἐκ δ' Ἀφροδίτης καὶ Ἄρεως ἁρμονίαν γεγονέναι μυθολογοῦνται. ὧν ὁ μὲν ἀπηνῆς καὶ φιλόνευκος, ἡ δὲ, μειλίχιος καὶ γενέθλιος. σκόπει δὲ τοὺς φιλοσόφους τούτοις συμφερομένους. Ἡράκλειτος μὲν γὰρ ἄντικρυς πόλεμον ὀνομάζει πατέρα καὶ βασιλέα καὶ κύριον πάντων, καὶ τὸν μὲν Ὅμηρον, εὐχόμενον ἔκ τε θεῶν ἔριν, ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπολέσθαι, λανθάνειν φησὶ τῇ πάντων γενέσει καταρώμενον, ἐκ μάχης καὶ ἀντιπαθείας τὴν γένεσιν ἐχόντων, ἡλίον²³¹ δὲ μὴ ὑπερβῆσεσθαι τοὺς προσήκοντας

²²⁶ τὸ ὦν γανῶθεν] Ut maxime εὐρεσηλογῶν aliquis comminisci ad extremum valeat aliquid. quo ὦν γανῶθεν coloret et exponat: tamen aliquid deesse vox ἀναμέμκται ostendet. ego vocem γανῶθεν ab oscitante librario puto conflata ex alicuius verbi fine, cuius principium periit, (fortasse cum aliquot vocum iactura) et particula ὅθεν. scriberemque τὸ ὦν γαν. ὅθεν ἀναμ. etc. *Xylander*. f. οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀρειμανίου [subaudi ὄντες, vel ὑπάρχοντες, vel γεγεννημένοι] γενόμενοι καὶ αὐτοὶ τοσοῦτοι, διατρήσαντες τὸ ὦν διέλεψαν [aut παρεσιέδυσαν.] ὅθεν ἀναμέμκται — *Reiske*.

²²⁷ E Theopompī Chīi λόγοις ιστορικοῖς hoc petitum, de rebus Graecorum et barbarorum libris 53. in quibus fabulosa, impia et nefanda multa fuisse auctor est Clemens Alexandr. v. Fabric. B. Gr. T. 9. p. 434. *Reiske*.

²²⁸ ἀπολείσθαι mihi quoque in mentem venit, ut Marklando. *Reiske*.

²²⁹ f. χρόνον, ἄλλως μὲν οὐ πολὺν, ὡς θεῷ, ὥσπερ δ' ἀνθρώπῳ — *Reiske*.

²³⁰ ἀποτροπαῖον. *Reiske*.

²³¹ Nescio, quare Squirius ἡλίον damnet, aut obscuritatem loci queratur. Ait Heraclitus vel ipsum solem habere principium sibi adversarium, quod non sinat eum fines ei praescriptos

ὄρους · εἰ δὲ μὴ, γλώττας μινδίκης ἐπικούρους ἐξευρήσειν. Ἐμπεδοκλῆς δὲ τὴν μὲν ἀγαθουργὸν ἀρχὴν, φιλότητα καὶ φιλίαν, πολλάκις δὲ ἁρμονίαν καλεῖσθαι μέροπι, τὴν δὲ χεῖρονα, νεῖκος οὐλόμενον καὶ δῆριν αἱματόεσσαν. οἱ μὲν Πυθαγορικοὶ διὰ πλειόνων ὀνομάτων κατηγοροῦσι, τοῦ μὲν ἀγαθοῦ τὸ ἐν πεπερασμένον, τὸ μένον, τὸ εὐθύ, τὸ περισσόν, τὸ τετράγωνον, τὸ δεξιόν, τὸ λαμπρόν · τοῦ δὲ κακοῦ, τὴν δυάδα, τὸ ἄπειρον, τὸ φερόμενον, τὸ καμπύλον, τὸ ἄρτιον, τὸ ἐτερόμηκες, τὸ ἄνισον, τὸ ἀριστερόν, τὸ σκοτεινόν · ὥστε ταύτας ἀρχὰς γενέσεως ὑποκειμένας. Ἀναξαγόρας δὲ νοῦν, καὶ ἄπειρον · Ἀριστοτέλης δὲ, τὸ μὲν εἶδος, τὸ δὲ στέρησιν · Πλάτων δὲ πολλαχοῦ μὲν οἷον ἐπιλυγίζόμενος²³² καὶ παρακαλυπτόμενος τῶν ἐναντίων ἀρχῶν, τὴν μὲν ταυτὸν ὀνομάζει, τὴν δὲ θάτερον. ἐν δὲ τοῖς νόμοις ἤδη πρεσβύτερος ὢν, οὐ δι' αἰνιγμῶν, οὐδὲ συμβολικῶς, ἀλλὰ κυρίοις ὀνόμασιν, οὐ μιᾷ ψυχῇ φησὶ κινεῖσθαι τὸν κόσμον, ἀλλὰ πλείοσιν ἴσως, δυοῖν δὲ πάντως οὐκ ἐλάττωσιν · ὅθεν τὴν μὲν ἀγαθουργὸν εἶναι, τὴν δ' ἐναντίαν ταύτη, καὶ τῶν ἐναντίων δημιουργόν. ἀπολείπει δὲ καὶ τρίτην τινὰ μεταξὺ φύσιν, οὐκ ἄψυχον, οὐδ' ἄλογον, οὐδ' ἀκίνητον ἐξ αὐτῆς, ὥσπερ ἔνιοι νομίζουσιν, ἀλλ' ἀνακειμένην ἀμφοῖν ἐκείναις · ἐφιεμένην δὲ τῆς ἀμείνονος ἀεὶ, καὶ παθοῦσαν, καὶ διώκουσαν, ὥς²³³ τὰ ἐπιόντα δηλώσει τοῦ λόγου, τὴν Αἰγυπτίων θεολογίαν μάλιστα ταύτῃ τῇ φιλοσοφίᾳ συνοικειοῦντος.

49. μεμιγμένη γὰρ ἡ τοῦδε τοῦ κόσμου γένεσις καὶ σύστασις ἐξ ἐναντίων, οὐ μὴν ἰσοσθενῶν δυνάμεων, ἀλλὰ τῆς βελτίονος τὸ κράτος ἐστίν. ἀπολέσθαι δὲ τὴν φαύλην παντάπασιν ἀδύνατον, πολλὴν μὲν ἐμπεφυκυῖαν τῷ σώματι, πολλὴν δὲ τῇ ψυχῇ τοῦ παντός ἀεὶ²³⁴ πρὸς τὴν βελτίονα καὶ δυσμαχοῦσαν.²³⁵ ἐν μὲν οὖν τῇ ψυχῇ νοῦς καὶ λόγος ὁ τῶν ἀρίστων πάντων ἡγεμὼν καὶ κύριος, Ὅσιρίς ἐστιν · ἐν δὲ γῇ καὶ πνεύματι καὶ ὕδατι καὶ οὐρανῷ καὶ ἄστροις τὸ τεταγμένον καὶ καθεσθηκὸς καὶ ὕγιαῖνον, ὥραις καὶ κράσεσι καὶ περιόδοις, Ὅσιριδος ἀπορρόη καὶ εἰκὼν ἐμφαινομένη · Τυφὼν δὲ, τῆς ψυχῆς τὸ παθητικὸν καὶ τιτανικὸν καὶ ἄλογον καὶ ἔμπληκτον · τοῦ δὲ σωματικοῦ τὸ ἐπικλήκτον καὶ

transgredi. iustitiae, vel recti, linguam eius iniurias statim esse indicaturam, et ad rerum omnium supremum dominum delaturam. *Reiske.*

²³²οἷον ἐπιλυγίζόμενος] Scribendum ἐπηλυγίζόμενος. Elegantissimam vocem librarii, ἡ in τ converso, interverterunt, quam quia Suidas et alii, atque etiam Eustathius in Iliad. κ. 334. versum, fideliter sunt interpretati, satis fuit rudiores lectorem monuisse. Apud Hesychium etiam est ἐπηλυγίζεσθαι, alias fere ἐπηλυγάζεσθαι scribitur. ususque est ita Plutarch. de solertia animalium, ubi de perdicum astu loquitur. Paulo ante in συστοιχίᾳ Pythagoreorum bonorum post τετράγωνον deest ἴσον. quod ex oppositione intelligi potest. *Xylander.* ἐπηλυγαζόμενος. *Reiske.*

²³³ὥς] L. ὦν cohaeret hoc ὦν cum ταύτῃ p. 462. 2. et subauditur φιλοσοφῶν. *Reiske.*

²³⁴f. τῇ ψυχῇ τοῦ παντός ὑπαντῶσαν ἀεὶ, id est ἐναντιουμένην. *Reiske.*

²³⁵f. διαμαχοῦσαν. *Reiske.*

νοσῶδες,²³⁶ καὶ ταρακτικὸν ἀθρίαις²³⁷ καὶ δυσκρασίαις, καὶ κρύψεσιν ἡλίου καὶ ἀφανισμοῖς σελήνης, οἷον ἐκδρομαὶ καὶ ἀφανισμοὶ καὶ Τυφῶνες.²³⁸ καὶ τοῦνομα κατηγορεῖ τὸ Σήθ αὖ τὸν Τυφῶνα καλοῦσι · φράζει δὲ τὸ²³⁹ πολλάκις ἀναστροφὴν καὶ πάλιν ὑπερπήδησιν. Βεβαιῶνα²⁴⁰ δὲ τινὲς μὲν ἓνα τῶν τοῦ Τυφῶνος ἐταίρων γεγονέναι λέγουσιν, Μάνεθος αὖ τὸν²⁴¹ Τυφῶνα, καὶ Βέβωνα καλεῖσθαι. σημαίνει δὲ τοῦνομα κάθεξιν, ἢ κώλυσιν, ὥς τοῖς πράγμασιν ὁδῶ βαδίζουσι καὶ πρὸς ὃ χρή φερομένοις, ἐνισταμένης τῆς τοῦ Τυφῶνος δυνάμεως.

50. διὸ καὶ τῶν μὲν ἡμέρων ζῶων ἀπονέμουσιν αὐτῷ τὸ ἀμαθέστατον, ὄνον · τῶν δ' ἀγρίων τὰ θηριωδέστατα, κροκόδειλον καὶ τὸν ποτάμιον ἵππον. περὶ μὲν²⁴² τοῦ ὄνου προδεδηλώκαπεν. ἐν Ἑρμουπόλει δὲ Τυφῶνος ἄγαλμα δεικνύουσιν ἵππον ποτάμιον · ἐφ' οὗ βέβηκεν ἰέραξ, ὅφει μαχόμενος · τῷ μὲν ἵππῳ τὸν Τυφῶνα δεικνύντες, τῷ δὲ ἰέρακι δύναντι καὶ ἀρχὴν, ἣν βία κτώμενος ὁ Τυφῶν πολλάκις οὐκ ἀνιᾶται²⁴³ ταραττόμενος ὑπὸ τῆς κακίας καὶ ταρατῶν. διὸ καὶ θύοντες ἐβδόμη τοῦ Τυβί μηνός, ἣν καλοῦσιν ἄφιξιν Ἰσιδος ἐκ Φοινίκης, ἐπιπλάττουσι τοῖς ποπάνοις ἵππον ποτάμιον δεδεμένον. ἐν δ' Ἀπόλλωνος πόλει νεομισμένον ἐστὶ κροκοδείλου φαγεῖν πάντως ἕκαστον · ἡμέρα δὲ μιᾷ θηρεύσαντες, ὅσους ἂν δύνωνται, καὶ κτείναντες ἀπαντικρὺ τοῦ ἱεροῦ προβάλλουσι, καὶ λέγουσιν, ὥς ὁ Τυφῶν τὸν Ὠρον ἀπέδρα κροκόδειλος γενόμενος, πάντα καὶ ζῶα καὶ φυτὰ καὶ πάθη τὰ φαῦλα καὶ βλαβερά, Τυφῶνος ἔργα καὶ μέρη καὶ κινήματα²⁴⁴ ποιούμενοι.

51. τὸν δ' Ὅσιριν αὖ πάλιν ὀφθαλμῷ καὶ σκῆπτρῳ γράφουσιν, ὧν τὸ μὲν τὴν πρόνοιαν ἐμφαίνειν, τὸ δὲ τὴν δύναμιν, ὥς Ὅμηρος τὸν ἄρχοντα καὶ βασιλεύοντα πάντων Ζῆν ὑπάτον καὶ μήστωρα καλῶν, ἔοικε τῷ μὲν ὑπάρχει τὸ

²³⁶ ἐπικλητὸν καὶ νοσῶδες] Prior vox an sit genuina, iudicent docti, nam et ἀθρίαις vox est prava, pro qua forte ἀθρίαις legendum sit. Est tamen ἐπικλητὸν *adsciticium*, et quae praeter naturam adsciscit sibi corpus, morbis non raro ansum praebent. Quid si, ut et alibi, ἐπικλητὸν legi debeat? *Xylander*. ἐπικλητὸν rectum est. significat *illud, quod expositum est reprehensionī*. *Reiske*.

²³⁷ ἐν ἀθρίαις. *Salmasius* αἰθρίαις scripserat. *Reiske*.

²³⁸ Potest hic versus sanus esse, si ἀφανισμοὶ pro devastatione, destructione, corruptione rerum accipiatur, τυφῶνες pro procellis omnia sternentibus et evertentibus, et subaudiatur εἰσι, et punctum commate mutetur, et vs. 3. αὐτὸ, ᾧ [vel ὃ] τὸν Τυφῶνα καλοῦσι legatur, ita ut constructio sit τοῦ σωματικοῦ τὸ ἐπικλητὸν κατηγορεῖ αὐτὸ τὸ ὄνομα, ὃ τὸν Τυφῶνα καλοῦσι, scil. Σήθ. *Salmasius* [uti etiam *Xylander*] pro αὐ scripserat ᾧ. *Reiske*.

²³⁹ τὸ] ἰ. τὴν. *Reiske*.

²⁴⁰ Utrum rectius sit Βεβαιῶνα, quod hic, an Βεβῶνα, quod statim post, in medio relinquam. *Reiske*.

²⁴¹ *Salmasius* αὐτὸν uno vocabulo scripsit. *Reiske*.

²⁴² ὧν περὶ μὲν. *Reiske*.

²⁴³ Αὐτὸ οὐκ ἀνιᾶται leg. cum Marklando, aut οὐ παυεταί. *Reiske*.

²⁴⁴ μέρη κινήματα μέρη] videtur abundare, aut καὶ abesse. Locus Homeri est Iliados 9. 22. διοικεῖν ἑαυτὸν τῇ τροφῇ est *cibum digerere*, etiam apud Aphrodiseum et Aëtium, ipsumque Galenum, ut alias observavimus. Pro ὄμμασι quidem ὁμασίαις esse legendum, ex Aeliano constat, 2. 42. *Xylander*.

κράτος αὐτοῦ, τῷ δὲ μήστωρι τὴν εὐβουλίαν καὶ τὴν φρόνησιν σημαίνειν. γράφουσι καὶ²⁴⁵ ἱέρακι τὸν θεὸν τοῦτον πολλάκις. εὐτονία γὰρ ὄψεως ὑπερβάλλει, καὶ πιτήσεως ὀξύτητι καὶ διοικεῖν αὐτὸν ἐλάχιστατῇ τροφῇ²⁴⁶ πέφυκε. λέγεται δὲ καὶ νεκρῶν ἀτάφων ὄμμασι γῆν ὑπερπειτόμενος ἐπιβάλλειν. ὅταν δὲ πιούμενος ἐπὶ τῶν ποταμῶν καταίρει, τὸ πτερόν ἴστησιν ὀρθόν, πιδὼν δὲ κλίνει τοῦτο πάλιν. ὃ δὴ γλῶς ἐστὶ σεσωσμένος καὶ διαπεφευγὼς τὸν κροκόδειλον. ἂν γὰρ ἀρπασθῇ, μένει τὸ πτερόν ὥσπερ ἔστη πεπηγός. πανταχοῦ δὲ καὶ ἀνθρωπόμορφον Ὀσίριδος ἄγαλμα δεικνύουσιν, ἐξορθιάζον τῷ αἰδοίῳ, διὰ τὸ γόνιμον καὶ τὸ τρόφιμον. ἀμπεχόνῃ δὲ φλογοειδῆς στέλλουσα αὐτοῦ τὰς εἰκόνας, ἥλιον σῶμα τῆς τάγαθοῦ δυνάμεως ὡς²⁴⁷ ὁρατὸν οὐσίας νοητῆς ἡγούμενοι. διὸ καὶ καταφρονεῖν ἄξιόν ἐστι τῶν τὴν ἡλίου σφαῖραν τυφῶνι προσνεμόντων, ὃ λαμπρὸν οὐδὲν, οὐδὲ σωτήριο, οὐδὲ τάξις, οὐδὲ γένεσις, οὐδὲ κίνησις μέτρον ἔχουσα καὶ λόγον, ἀλλὰ τάναντία προσήκει. καὶ αὐχμὸν, οἷς φθείρει πολλά τῶν ζώων καὶ βλαστανόντων, οὐχ ἡλίου θετέον ἔργον, ἀλλὰ τῶν ἐν γῇ καὶ ἀέρι μὴ καθ' ὥραν κεραννυμένων πνευμάτων καὶ ὑδάτων, ὅταν ἡ τῆς ἀτάκτου καὶ ἀορίστου δυνάμεως ἀρχὴ πλημμελήσασα κατασβέσῃ τὰς ἀναθυμιάσεις.

52. ἐν δὲ τοῖς ἱεροῖς ὕμνοις τοῦ Ὀσίριδος ἀνακαλοῦνται τὸν ἐν ταῖς ἀγκάλαις κρυπτόμενον τοῦ ἡλίου, καὶ τῇ τριακάδι τοῦ Ἐπιφί μηνός, ἐορτάζουσιν ὀφθαλμῶν Ὠρου γενέθλιον,²⁴⁸ ὅτε σελήνη καὶ ἥλιος ἐπὶ μιᾷ εὐθείας γεγόνασιν, ὡς οὐ μόνον τὴν σελήνην, ἀλλὰ καὶ τὸν ἥλιον ὄμμα τοῦ Ὠρου καὶ φῶς ἡγούμενοι. τῇ δὲ ὀγδόῃ φθίνοντος τοῦ Φαωφί βακτηρίας ἡλίου γενέσθαι, ὃν ἄγουσι μετὰ φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν, ἐμφαίνοντες οἷον ὑπερείσματος δεῖσθαι καὶ ῥώσεως, τῷ τε θερμῷ γινόμενον ἐνδεᾶ, καὶ τῷ φωτὶ ἐνδεᾶ κλινόμενον, καὶ πλάγιον ἀφ' ἡμῶν φερόμενον. ἔτι δὲ τὴν βοῦν ὑπὸ τροπὰς χειμερινὰς ἐπτάκις περὶ τὸν ναὸν περιφέρουσι · καὶ καλεῖται ζήτησις Ὀσίριδος ἡ περιδρομὴ τοῦ ἡλίου, τὸ ὕδωρ χειμῶνος τῆς θεοῦ ποθοῦσης. Τοσαυτάκις δὲ περίεισιν, ὅτι τὴν ἀπὸ τροπῶν χειμερινῶν ἐπὶ τροπὰς θερινὰς πάροδον ἐβδόμῳ μηνὶ συμπεραίνει. λέγεται δὲ καὶ θῦσαι τῷ ἡλίῳ τετράδι μηνός ἱσταμένου πάντων πρῶτος Ὠρος ὁ Ἰσιδος, ὡς ἐν τοῖς ἐπιγραφομένοις γενεθλίοις Ὠρου γέγραπται. καὶ μὴν ἡμέρας ἐκάστης τριχῶς ἐπιθυμιῶσι τῷ ἡλίῳ, ῥητίνην μὲν ὑπὸ τὰς ἀνατολάς, σμύρναν δὲ μεσουρανοῦντι, τὸ δὲ καλούμενον κῦφι περὶ δυσμὰς · ὧν ἕκαστον ὃν ἔχει λόγον, ὥστερον ἀφηγήσομαι. τὸν δὲ ἥλιον πᾶσι τούτοις προτρέπεσθαι καὶ θεραπεύειν οἴονται. καὶ τί δεῖ πολλά τοιαῦτα συνάγειν. εἰσὶ γὰρ οἱ τὸν Ὀσίριν ἀντικρὺς ἥλιον εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι σεῖριον ὑφ' Ἑλλήνων λέγοντες, εἰ καὶ παρ' Αἰγυπτίοις ἡ πρόθεσις τοῦ ἄρθρου τοῦνομα πεποίηκεν ἀμφιγνοεῖσθαι. τὴν δ' Ἰσιν οὐχ ἑτέραν τῆς σελήνης ἀποφαίνοντες, ἐν καὶ τῶν²⁴⁹ ἀγαλμάτων αὐτῆς, τὰ μὲν κερασφόρα τοῦ μηνοειδοῦς γεγονέναι μιμήματα, τοῖς δὲ με-

²⁴⁵ γράφουσι δὲ καὶ — *Reiske*.

²⁴⁶ καὶ διώκειν πάντων τάχιστα τὴν τροφὴν πέφυκε. *Reiske*.

²⁴⁷ Credo, ὡς ut e fine praemissi vocab. perperam iteratum, delendum esse. *Reiske*.

²⁴⁸ γενέθλιον ἄγουσι correxeram, antequam mihi constaret, eandem mentem Bentleio, Marklando et Squirio fuisse. *Reiske*.

²⁴⁹ f. ἀποφαίνονται ἐκ τοῦ ἐμφαίνεσθαι. *Reiske*. καὶ τῶν ἀγαλμ. et deinceps.

λανοστόλοις ἐμφαίνουσι τὰς κρύψεις καὶ τοὺς περισκισμοὺς, ἐν οἷς διώκει ποθοῦσα τὸν ἥλιον. διὸ καὶ πρὸς τὰ ἐρωτικά τὴν σελήνην ἐπικαλοῦνται, καὶ τὴν Ἰσιν Εὐδοξὸς φησι²⁵⁰ βραβεύειν τὰ ἐρωτικά. καὶ τούτοις μὲν ἄλλως γέ πως τοῦ πιθανοῦ μέτεστι, τῶν δὲ Τυφῶνα ποιοῦντων τὸν ἥλιον, οὐδ' ἀκούειν ἄξιον. ἀλλ' ἡμεῖς αὖθις τὸν οἰκεῖον ἀναλάβωμεν λόγον.

53. ἡ γὰρ Ἰσις ἐστὶ μὲν τὸ τῆς φύσεως θῆλυ, καὶ δεκτικὸν ἀπάσης γενέσεως, καθὼς τιθηνή καὶ πανδεχὴς ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος, ὑπὸ δὲ τῶν πολλῶν μυριώνυμος κέκληται, διὰ τὸ πάσας ὑπὸ τοῦ λόγου τρεπομένη μορφὰς δέχεσθαι καὶ ιδέας. ἔχει δὲ σύμφυτον ἔρωτα τοῦ πρώτου καὶ κυριωτάτου πάντων, ὃ τάγαθῶ ταυτὸν ἐστὶ, κἀκεῖνο ποθεῖ καὶ διώκει · τὴν δ' ἐκ τοῦ κακοῦ φεύγει καὶ διωθεῖται μοῖραν, ἀμφοῖν μὲν οὔσα χώρα καὶ ὕλη, ῥέπουσα δ' αἰεὶ πρὸς τὸ βέλτιον ἐξ ἑαυτῆς, καὶ παρέχουσα γεννᾶν ἐκεῖνο καὶ κατασπεῖρειν εἰς ἑαυτὴν ἀπορρόοιαν καὶ ὁμοιότηας, αἷς χαίρει καὶ γέγηθε κυτσκομένη καὶ ὑποπιμπλαμένη τῶν γενέσεων. εἰκὼν γάρ ἐστιν οὐσίας ἐν ὕλῃ γένεσις,²⁵¹ καὶ μίμημα τοῦ ὄντος τὸ γινόμενον.

54. ὅθεν οὐκ ἄπο τρόπου μυθολογοῦσι τὴν Ὀσίριδος ψυχὴν αἰδιδίον εἶναι καὶ ἄφθαρτον, τὸ δὲ σῶμα πολλάκις διασπᾶν καὶ ἀφανίζειν τὸν Τυφῶνα · τὴν δ' Ἰσιν πλανωμένην καὶ ζητεῖν καὶ συναρμόττειν πάλιν. τὸ γὰρ ὄν καὶ νοητὸν καὶ ἀγαθὸν, φθορᾶς καὶ μεταβολῆς κρείττον ἐστὶ · τινὰς δ' ἀπ' αὐτοῦ τὸ αἰσθητὸν καὶ σωματικὸν εἰκόνας ἐκμάττεται, καὶ λόγους, καὶ εἶδη καὶ ὁμοιότητας ἀναλαμβάνει, καθάπερ ἐν κηρῷ σφραγίδες οὐκ αἰεὶ διαμένουσιν. ἀλλὰ καταλαμβάνει τὸ ἄτακτον αὐτὰς καὶ παραχῶδες, ἐνταῦθα²⁵² τῆς ἄνω χώρας ἀπεληλαμένον καὶ μαχόμενον πρὸς τὸν Ὠρον, ὃν ἡ Ἰσις εἰκόνα τοῦ νοητοῦ κόσμον αἰσθητὸν ὄντα γεννᾷ. διὸ καὶ δίκην φεύγειν λέγεται νοθείας ὑπὸ Τυφῶνος, ὡς οὐκ ὢν καθαρὸς, οὐδὲ εἰλικρινής, οἷος ὁ πατήρ λόγος αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἀμιγής καὶ ἀπαθής, ἀλλὰ νενοθευμένος τῇ ὕλῃ διὰ τὸ σωματικόν. περιγίνονται δὲ καὶ νῖ-και τοῦ Ἑρμοῦ, τουτέστι τοῦ λόγου, μαρτυροῦντος καὶ δεικνύοντος, ὅτι πρὸς τὸ νοητὸν ἢ φύσης μετασχηματιζομένη τὸν κόσμον ἀποδίδωσιν. ἡ μὲν γὰρ, ἔτι τῶν θεῶν ἐν γαστρὶ τῆς Ῥέας ὄντων, ἐξ Ἰσιδος καὶ Ὀσίριδος γενομένη γένεσις Ἀπόλλωνος αἰνίττεται τὸ πρὶν ἐκφανῆ γενέσθαι τόνδε τὸν κόσμον, καὶ συντελεσθῆναι τοῦ λόγου τὴν ὕλην φύσει ἐλεγχομένην ἐπ' αὐτὴν²⁵³ ἀτελῇ, τὴν πρώτην γένεσιν ἐξενεγκεῖν.

55. διὸ καὶ φασι τὸν θεὸν ἐκεῖνον ἀνάπηρον ὑπὸ σκότῳ γενέσθαι, καὶ πρεσβύτερον Ὠρον καλοῦσιν. οὐ γὰρ ἦν κόσμος, ἀλλ' εἶδωλόν τι καὶ κόσμου

²⁵⁰Eudoxus videtur id in Γῆς περίοδῳ tradidisse. *Reiske*.

²⁵¹ἐν ὕλῃ ἢ γένεσις. *Reiske*.

²⁵²Ante vel post ἐνταῦθα comma collocetur, haud multum refert. *in hunc humilem terrarum orbem detrusum. Reiske*.

²⁵³f. συντελεσθῆναι ὑπὸ [vel ἐκ] τοῦ λόγου τὴν ὕλην ἐλεγχομένην ἐπ' αὐτῇ [seorsim in se] οὔσαν ἀτελῇ. *Reiske*.

φάντασμα²⁵⁴ μέλλοντος. ὁ δὲ Ὡρος οὗτος, αὐτός ἐστιν ὠρισμένος καὶ τέλειος, οὐκ ἀνηρηκώς²⁵⁵ τὸν Τυφῶνα παντάπασιν, ἀλλὰ τὸ δραστήριον καὶ ἰσχυρὸν αὐτοῦ παρηρημένος. ὅθεν ἐν Κοπτῷ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ὡρου λέγουσιν ἐν τῇ ἐτέρᾳ χειρὶ Τυφῶνος αἰδοῖα κατέχειν · καὶ τὸν Ἑρμῆν μυθολογοῦσιν, ἐξελόντα τοῦ Τυφῶνος τὰ νεῦρα, χορδαῖς χρήσασθαι, διδάσκοντες, ὥς τὸ πᾶν ὁ λόγος διαρμυσάμενος, σύμφωνον ἐξ ἀσυμφώνων μερῶν ἐποίησε, καὶ τὴν φθαρτικὴν οὐκ ἀπώλεσεν, ἀλλ' ἀνεπλήρωσε, δύναμιν. ὅθεν ἐκείνη μὲν ἀσθενὴς καὶ ἀδρανὴς ἐνταῦθα, φυρομένη καὶ προσπλεκομένη τοῖς παθητικοῖς καὶ μεταβολικοῖς μέλεσι, σεισμῶν μὲν ἐν γῇ καὶ τρόμων αὐχμῶν, καὶ ἐν ἀέρι δέ,²⁵⁶ καὶ πνευμάτων ἀτόπων, αὖθις δὲ πρηστήρων καὶ κεραυνῶν δημιουργός ἐστι. φαρμάττει δὲ καὶ λοιμοῖς ὕδατα καὶ πνεύματα, καὶ μέχρι σελήνης ἀνατρέχει καὶ ἀναχαιτίζει, συνέχουσα καὶ μελαίνουσα πολλάκις τὸ λαμπρὸν, ὥς Αἰγύπτιοι νομίζουσι, καὶ λέγουσιν, ὅτι τοῦ Ὡρου νῦν μὲν ἐπάταξε, νῦν δ' ἐξελὼν κατέπιεν ὁ Τυφὼν τὸν ὀφθαλμόν · εἴτα τῷ ἡλίῳ πάλιν ἀπέδωκε, πληγὴν μὲν αἰνιττόμενοι, τὴν κατὰ μῆνα μείωσιν τῆς σελήνης, πλήρωσιν δέ, τὴν ἔκλειψιν, ἣν ὁ ἥλιος ἰᾶται διαφυγούσης τὴν σκιὰν τῆς γῆς, εὐθύς ἀντιλάμπων.

56. ἡ δὲ κρείττων καὶ θειότερα φύσις ἐκ τριῶν ἐστι, τοῦ νοητοῦ καὶ τῆς ὕλης καὶ τοῦ ἐκ τούτων, ὃν κόσμον Ἕλληνες ὀνομάζουσιν. ὁ μὲν οὖν Πλάτων, τὸ μὲν νοητὸν, καὶ²⁵⁷ ἰδέαν καὶ παράδειγμα καὶ πατέρα, τὴν δὲ ὕλην, καὶ μητέρα καὶ τιθηνήν, ἔδραν τε καὶ χώραν γενέσεως, τὸ δὲ ἐξ ἀμφοῖν, ἔγγονον καὶ γένεσιν ὀνομάζειν εἴωθεν. Αἰγυπτίους δ' ἂν τις εἰκάσειε τῶν τριγώνων τὸ κάλλιστον,²⁵⁸ μάλιστα τούτῳ τὴν τοῦ παντός φύσιν ὁμοιοῦντας, ᾧ καὶ Πλάτων ἐν τῇ πολιτείᾳ δοκεῖ τούτῳ προσκεχρῆσθαι, τὸ γαμήλιον διάγραμμα συντάττων. ἔχει δ' ἐκεῖνο τὸ τρίγωνον, τριῶν τὴν πρὸς ὀρθίαν, καὶ τεττάρων τὴν βάσιν, καὶ πέντε τὴν ὑποτείνουσαν ἴσον ταῖς περιεχούσαις δυναμένην. εἰκαστέον οὖν τὴν μὲν πρὸς ὀρθάς,²⁵⁹ ἄρρενι, τὴν δὲ βάσιν, θηλείᾳ, τὴν δὲ ὑποτείνουσαν, ἀμφοῖν ἐγγόνῳ · καὶ τὸν μὲν Ὅσιριν ὡς ἀρχὴν, τὴν δὲ Ἴσιν ὡς ὑποδοχὴν, τὸν δὲ Ὡρον ὡς ἀποτέλεσμα. τὰ μὲν γὰρ τρία, πρῶτος περισσός ἐστι καὶ τέλειος · τὰ δὲ τέτταρα, τετράγωνος ἀπὸ πλευρᾶς ἀρτίου τῆς δυάδος · τὰ δὲ πέντε, πῆ μὲν τῷ πατρὶ, πῆ δὲ τῇ μητρὶ προσέοικεν, ἐκ τριάδος συγκείμενα καὶ δυάδος. καὶ τὰ πάντα τῶν πέντε γέγονεν παρώνυμα, καὶ τὸ ἀριθμῆσασθαι πεμπάσασθαι λέγουσιν. ποιεῖ δὲ τετράγωνον ἢ πεντάς ἀφ' ἑαυτῆς, ὅσον τῶν γραμμάτων παρ' Αἰγυπτίοις τὸ πληθός ἐστι, καὶ ὅσον ἐνιαυτῶν ἔζη χρόνον.²⁶⁰ ὁ ἄπιστον μὲν οὖν, Ὡρον εἰώθασιν Καίμιν προσαγορεύειν, ὅπερ ἐστὶν ὁρώμενον. αἰσθητὸν γὰρ καὶ ὁρατὸν ὁ

²⁵⁴ εἶδωλόν τι καὶ φάντασμα κόσμου μέλλοντος. *Reiske.*

²⁵⁵ f. οὐκ ἀνηρηκώς δὲ τ. *Reiske.*

²⁵⁶ αὐχμῶν δὲ ἐν ἀέρι. *Reiske.*

²⁵⁷ Hoc καὶ, et id, quod paulo post inter ὕλην et μητέρα legitur, delendum. *Reiske.*

²⁵⁸ Αἰγυπτίους δ' ἂν τις εἰκάσειε μιμούμενον αὐτὸν ὀνομάσαι τὸ ὀρθογώνιον τῶν τριγώνων τὸ κάλλιστον. *existimet aliquis, Platonem rectangulum triangulum omnium appellasse pulcherrimum ex imitatione Aegyptiorum, qui illi praecipue rerum omnium naturam assimilant. Reiske.*

²⁵⁹ τὴν μὲν πρὸς ὀρθίαν. ut paulo ante. subauditur ἴθυσιν, vel ἴζιν. *lineam perpendicularem. nam in πρὸς ὀρθάς subauditur γωνίας. Reiske.*

²⁶⁰ χρόνον] mallet ἀριθμὸν. *Reiske.*

κόσμος. ἡ δ' Ἰσις ἔστιν ὅτε καὶ Μοῦθ καὶ πάλιν Ἄθυρι καὶ Μεθύερ προσαγορευούσι. σημαίνουν δὲ τῷ μὲν πρώτῳ τῶν ὀνομάτων, μητέρα · τῷ δὲ δευτέρῳ, οἶκον Ὡρου κόσμιον · (ὥς καὶ Πλάτων χώραν γενέσεως καὶ δεξαμενὴν) τὸ δὲ τρίτον σύνθετόν ἐστιν ἕκ τε τοῦ πλήρους καὶ τοῦ αἰτίου.²⁶¹ πλήρης γὰρ ἔστιν ἡ ὕλη τοῦ κόσμου, καὶ τῷ ἀγαθῷ καὶ καθαρῷ καὶ κεκοσμημένῳ σύνεστιν.

57. δόξειε δ' ἂν ἴσως καὶ Ἡσίοδος, τὰ πρῶτα πάντα χάος καὶ γῆν καὶ τάρταρον καὶ ἔρωτα ποιῶν, οὐχ ἑτέρας λαμβάνειν ἀρχάς, ἀλλὰ ταύτας γε δὴ, τῶν ὀνομάτων, τῇ μὲν Ἰσιδι τὸ τῆς γῆς, τῷ δ' Ὀσίριδι τὸ τοῦ ἔρωτος, τῷ δὲ Τυφῶνι τὸ τοῦ ταρτάρου μεταλαμβάνοντες, ὥς²⁶² ἀποδίδομεν. τὸ γὰρ χάος δοκεῖ χώραν τινὰ καὶ τόπον τοῦ παντός ὑποτίθεσθαι. προσκαλεῖται δὲ καὶ τὸν Πλάτωνος ἀμωσγένως τὰ πράγματα μῦθον, ὃν Σωκράτης ἐν συμποσίῳ περὶ τῆς τοῦ ἔρωτος γενέσεως διῆλθε, τὴν πενίαν λέγων τέκνων δεομένην τῷ πόρῳ καθεύδοντι παρακληθῆναι, καὶ κυάσασαν ἐξ αὐτοῦ τεκεῖν τὸν ἔρωτα, φύσει μακρόν²⁶³ ὄντα καὶ παντοδαπὸν, ἅτε δὴ πατὴρ μὲν ἀγαθοῦ καὶ σοφοῦ καὶ πᾶσιν αὐτάρκους, μητὴρ δ' ἀμυχάνου καὶ ἀπόρου, καὶ δι' ἔνδειαν αἰεὶ γλιχομένης ἑτέρου, καὶ περὶ ἕτερον λιπαρούσης γεγεννημένον. ὁ γὰρ πόρος οὐχ ἕτερός ἐστιν τοῦ πρώτου ἔραστοῦ καὶ ἑφετοῦ καὶ τελείου καὶ αὐτάρκους. πενίαν τε τὴν ὕλην προσεῖπεν, ἐνδεᾶ μὲν οὔσαν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τοῦ ἀγαθοῦ, πληρουμένην δὲ ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ποθοῦσαν αἰεὶ καὶ μεταλαμβάνουσαν. ὁ δὲ γινόμενος ἕκ τούτων κόσμος καὶ Ὡρος,²⁶⁴ οὐκ ἀίδιος οὐδ' ἀπαθής, οὐδ' ἄφθαρτος, ἀλλ' αἰιγενής ὢν, μηχανάται ταῖς τῶν παθῶν μεταβολαῖς καὶ περιόδοις αἰεὶ νέος καὶ μηδέποτε φθαρησόμενος διαμένειν.

58. χρηστὸν δὲ τοῖς μύθοις, οὐχ ὥς λόγοις πάμπαν οὔσιν,²⁶⁵ ἀλλὰ τὸ πρόσφορον ἐκάστου τὸ κατὰ τὴν ὁμοιότητα λαμβάνοντας. ὅταν οὖν ὕλην λέγωμεν, οὐ δεῖ πρὸς ἐνίων φιλοσόφων δόξας ἀποφερομένους ἄψυχόν τι σῶμα καὶ ἄποιον ἄργον τε καὶ ἄπρακτον ἐξ ἑαυτοῦ διανοεῖσθαι. καὶ γὰρ ἔλαιον ὕλην μύρου καλοῦμεν, καὶ χρυσὸν ἀγάματος, οὐκ ὄντα πάσης ἔρημα ὁμοιότητος. αὐτὴν τε τὴν ψυχὴν καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ ἀνθρώπου, ὥς ὕλην ἐπιστήμης καὶ ἀρετῆς τῷ λόγῳ κοσμεῖν καὶ ῥυθμίζειν παρέχομεν · τὸν τε νοῦν ἔνιοι τόπον εἰδὼν ἀπεφῆναντο, καὶ τῶν νοητῶν οἶον ἐκμαγεῖον. ἔνιοι δὲ καὶ τὸ σπέρμα τῆς γυναικὸς, οὐ δύναμιν, οὐδ' ἀρχὴν, ὕλην δὲ καὶ τροφήν γενέσεως εἶναι δοξάζουσιν.

²⁶¹f. ἀρτίου. *integro*. Hoc si admittas, posses plures pro περισσῷ accipere. *Reiske*.

²⁶²μεταλαμβάνοντες πως ἀποδίδομεν. *reddimus quodammodo, sic aliis nominibus interpretantes*. *Reiske*.

²⁶³φύσει μακρόν] μακρὸς quid significet hoc loco? ut et post duas fere cum dimidia paginas διαλεγόμενα καὶ φθειρόμενα. forte διαφλεγόμενα. Paulo ante ἔρημα ὁμοιότητος, sensus dictat scribendum ποιότητος. *Xylander*. μακρόν] f. ἀβληχρόν, *debilem*, aut ἀμαυρόν. v. p. 477. 1. *Reiske*.

²⁶⁴Nil caussae video, quare Ὡρος mutetur. Nam *mundus* et Ὡρος idem esse dicebatur in superioribus. et utrumque a *munditie* et *venusta specie* dictum est. *Reiske*.

²⁶⁵οὔσιν hic positum pro ἀληθῶς οὔσιν, aut ἀληθέσιν. deinde pro secundo τὸ μάλῃ, et comma sublatum. τῷ idem ibi erit, atque ἕκ τοῦ. *id quod unicuique rei praesenti ob aliquam similitudinem conveniens est*. *Reiske*.

ῶν ἐχομένους χρή καὶ τὴν θεὸν ταύτην οὕτω διανοεῖσθαι τοῦ πρώτου θεοῦ μεταλαγχάνουσιν ἀεὶ καὶ συνοῦσαν ἔρωτι τῶν περὶ ἐκεῖνον ἀγαθῶν καὶ καλῶν, οὐχ ὑπεναντίαν²⁶⁶ · ἀλλ' ὥσπερ ἄνδρα νόμιμον καὶ δίκαιον ἐρᾶν²⁶⁷ ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ γυναῖκα χρηστὴν ἔχουσιν ἄνδρα καὶ συνοῦσαν, ὅμως ποθεῖν λέγομεν · οὕτως ἀεὶ γλιχομένην ἐκείνου, καὶ περὶ ἐκεῖνον παροῦσαν²⁶⁸ καὶ ἀναπιμπλαμένην τοῖς κυριωτάτοις μέρεσιν καὶ καθαρωτάτοις.

59. ὅπου δὲ ὁ Τυφὼν παρεμπίπτει τῶν ἐσχάτων ἀπτόμενος, ἐνταῦθα δοκοῦσαν ἐπισκυθρωπάζειν καὶ πενθεῖν λεγομένην, καὶ λείψανα ἅττα καὶ σπαράγματα τοῦ Ὀσίριδος ἀναζητεῖν καὶ στολίζειν, ὑποδεχομένην τὰ φθειρόμενα καὶ ἀποκρύπτουσιν, ὥσπερ ἀναφαίνει πάλιν τὰ γινόμενα, καὶ ἀνίησιν ἐξ ἑαυτῆς · οἱ μὲν γὰρ ἐν οὐρανῷ καὶ ἄστροις λόγοι καὶ εἶδη καὶ ἀπορροαὶ τοῦ θεοῦ μένουσι, τὰ δὲ τοῖς παθητικοῖς διεσπαρμένα, γῆ καὶ θαλάττῃ καὶ φυτοῖς καὶ ζώοις, διαλεγόμενα²⁶⁹ καὶ φθειρόμενα καὶ θαπτόμενα, καὶ πολλάκις αὖθις ἐκλάμπει καὶ ἀναφαίνεται ταῖς γενέσεσι. διὸ τὸν Τυφῶνα τῇ Νέφθυϊ συνοικεῖν φησὶν ὁ μῦθος, τὸν δὲ Ὅσιριν κρύφα συγγενέσθαι. τὰ γὰρ ἔσχατα μέρη τῆς ὕλης, ἃ νέφθυς καὶ τελευτὴν καλοῦσιν, ἡ φθαρτικὴ μάλιστα κατέχει δύναμις. ἡ δὲ γόνιμος καὶ σωτήριος ἀσθενὲς σπέρμα καὶ ἀμαυρὸν εἰς ταῦτα διαδίδωσιν, ἀπολλυμένη, ὑπὸ τοῦ Τυφῶνος, πλὴν ὅσον ἡ Ἥσις ὑπολαμβάνουσα, σώζει καὶ τρέφει καὶ συνίστησι.

60. καθόλου δ' ἀμείνων οὗτός ἐστιν,²⁷⁰ ὥσπερ καὶ Πλάτων ὑπονοεῖ καὶ Ἀριστοτέλης. κινεῖται δὲ τῆς φύσεως τὸ μὲν γόνιμον καὶ σωτήριον ἐπ' αὐτόν, καὶ πρὸς τὸ εἶναι, τὸ δ' ἀναιρετικὸν καὶ φθαρτικόν, ὑπ' αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸ μὴ εἶναι. διὸ τὸ μὲν Ἥσιν καλοῦσι, παρὰ τὸ ἴεσθαι μετ' ἐπιστήμης καὶ φέρεσθαι, κίνησιν οὔσαν ἔμψυχον καὶ φρόνιμον. οὐ γὰρ ἐστὶ τοῦνομα βαρβαρικόν, ἀλλ' ὥσπερ τοῖς θεοῖς πᾶσιν ἀπὸ δυεῖν γραμμάτων²⁷¹ τοῦ θεατοῦ καὶ τοῦ θέοντος ἐστὶν ὄνομα κοινόν, οὕτω τὴν θεὸν ταύτην ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης ἅμα καὶ τῆς κινήσεως, Ἥσιν μὲν ἡμεῖς, Ἥσιν²⁷² δ' Αἰγύπτιοι καλοῦσιν. οὕτω δὲ καὶ Πλάτων²⁷³ φησὶ

²⁶⁶f. ὑπεναντιοῦσαν. *Reiske*.

²⁶⁷Locus hic est sanus, nihil assutum et aliunde invectum. Viri est ἐρᾶν uxorem; uxoris ποθεῖν maritum. *Reiske*.

²⁶⁸Λιπαροῦσαν ipse quoque, antequam Squirium consuluissem, conieceram, motus loco nostri, qui p. 474. 5. exstat. *Reiske*.

²⁶⁹Si mutanda esset vulgata, probarem Baxteri διαλυόμενα. sed διαλεγόμενα potest non solum defendi, sed etiam pro elegantia haberi. quae decerpuntur, deleguntur, seorsim quaeque diversis in locis deponuntur. Posset quoque de διαφερόμενα cogitari. καὶ ante πολλάκις deleri oportere videram ipse quoque, ut et ἀπολλύμενον p. 477. 2. *Reiske*.

²⁷⁰Conieceram aliquando ἀμείνων οὗτός ἐστιν, scil. διανοεῖσθαι. nunc tamen magis placet καθόλου δ' ὁ γεννῶν οὗτός ἐστι. scil. Osiris. *Reiske*.

²⁷¹γραμματῶν rectum est. nam e vocabulis θεατῆς et θεῶν duae tantum primae literae servantur ad vocab. θεός formandum. *Reiske*.

²⁷²In vocab. Ἥσις exarando aliam Graecos, aliam Aegyptios, rationem fuisse secutos, hoc e loco colligitur. non tamen patet, quae illa fuerit diversitas. *Reiske*.

²⁷³Platonica haec vitiosa sunt. nam ἴσιν καλοῦντας non cohaeret. ut cohaereat, δηλοῦν lege pro δηλοῦντος. Certe in Cratyllo οὐσία dicitur olim ἐσία et ὥσία dicta, et ἴσις esse κίνησις, ac

τὴν ὁσίαν δηλοῦν τοὺς παλαιούς, Ἰσίαν καλοῦντας · οὕτω καὶ τὴν νόησιν καὶ τὴν φρόνησιν, ὥς νοῦ φορὰν καὶ κίνησιν οὔσαν, ἱεμένου καὶ φερομένου, καὶ τοῦ συνιέναι καὶ τάγαθὸν ὅλως, καὶ ἀρετὴν ἐπὶ τοῖς εὐροῦσι²⁷⁴ καὶ θεοῦσι θέσθαι. καθάπερ αὖ πάλιν τοῖς ἀντιφωνοῦσιν ὀνόμασι λοιδορεῖσθαι τῶν κατὰ²⁷⁵ τὸ τὴν φύσιν ἐμποδίζον καὶ συνδέον καὶ ἴσχον καὶ κωλύον ἴεσθαι καὶ ἰέναι κακίαν, ἀπορίαν, δειλίαν, ἀνίαν προσαγορευόντων.²⁷⁶

61. ὁ Ὅσιρις ἐκ τοῦ ὁσίου καὶ ἱεροῦ τοῦνομα μεμιγμένον ἔσχηκε · κοινὸς γάρ ἐστι τῶν ἐν οὐρανῷ καὶ τῶν ἐν ἥδου λόγους · ὥς τὰ μὲν ἱερὰ, τὰ δὲ ὅσια τοῖς παλαιοῖς²⁷⁷ ἦν προσαγορεύειν. ὁ δ' ἀναφαίνων τὰ οὐράνια καὶ τῶν ἄνω φερομένων Ἄνουβις λόγος,²⁷⁸ ἔστι δὲ, ὅτε καὶ Ἑρμάνουβις ὀνομάζεται, τὸ μὲν, ὥς τοῖς ἄνω, τὸ δὲ, ὥς τοῖς κάτω προσῆκον. διὸ καὶ θύουσιν αὐτῷ τὸν μὲν λευκὸν ἀλεκτρυόνα, τὸν δὲ²⁷⁹ κροκίαν, τὰ μὲν εἰλικρινῇ καὶ φανὰ, τὰ δὲ μικτὰ καὶ ποικίλα νομίζοντες.²⁸⁰ οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν τῶν ὀνομάτων τὴν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἀνάπλασιν. καὶ γὰρ ἄλλα μυρία τοῖς μεθισταμένοις ἐκ τῆς Ἑλλάδος συνεκπεσόντα, μέχρι νῦν παραμένει καὶ ξενιτεύει παρ' ἑτέροις, ὧν ἕνια τὴν ποιητικὴν ἀνακαλουμένην διαβάλλουσιν ὥς βαρβαρίζουσιν οἱ γλώττας τὰς τοιαύτας²⁸¹ προσαγορεύοντες. ἐν δὲ ταῖς Ἑρμοῦ λεγομέναις βίβλοις ἱστοροῦσι γεγράφθαι περὶ τῶν ἱερῶν ὀνομάτων, ὅτι τὴν μὲν ἐπὶ τῆς τοῦ ἡλίου περιφορᾶς τεταγμένην δύναμιν, Ὡρον, Ἕλληνες δ' Ἀπόλλωνα καλοῦσι · τὴν δ' ἐπὶ τοῦ πνεύματος, οἱ μὲν Ὅσιριν, οἱ δὲ Σάραπιν, οἱ δὲ, Σωθὶ Αἰγυπτιστί. σημαίνει δὲ κύησιν, ἣ τὸ κύειν. διὸ καὶ παρατροπῆς γενομένης τοῦ ὀνόματος, Ἑλληνιστὶ κύων κέκληται τὸ ἄστρον, ὅπερ ἴδιον τῆς Ἰσιδος νομίζουσιν. ἥκιστα μὲν οὖν²⁸² δεῖ φιλοτιμεῖσθαι περὶ τῶν ὀνομάτων, οὐ μὴν ἀλλὰ μᾶλλον ὑφιεμένην τοῦ Σαράπιδος Αἰγυπτίοις, ἣ τοῦ Ὀσίριδος. ἐκεῖνο μὲν οὖν ξενικόν, τοῦτο δὲ Ἑλληνικόν, ἅμφω δὲ ἐνὸς θεοῦ καὶ μιᾶς δυνάμεως ἡγούμενος.

62. ἔοικε δὲ τούτοις καὶ τὰ Αἰγύπτια. τὴν μὲν γὰρ Ἰσιν πολλάκις τῷ τῆς Ἀθηνᾶς ὀνόματι καλοῦσι, φράζοντι τοιοῦτον λόγον, ἦλθον ἀπ' ἑμαυτῆς · ὅπερ

κακία τὸ κακῶς ἰόν. Vide ibi. *Xylander*.

²⁷⁴Conieceram olim εὐροῦσι. concedam tamen haud invitus Squirii, Bentleii, et, quod praecipuum, Platonis auctoritati. *Reiske*.

²⁷⁵Aut delend. τῶν κατὰ, aut cum τοὺς πάλαι, vel τοὺς παλαιούς permutandum, aut cum venoμικέναι, *statuisse*. *Reiske*.

²⁷⁶προσαγορεύοντας. pendet enim a superiori φησὶ δηλοῦ τοὺς παλαιούς. *Reiske*.

²⁷⁷Post τοῖς παλαιοῖς excidit aut ἐν ἔθει, aut νόμιμον. *Reiske*.

²⁷⁸λόγος Ἄνουβις vocabulis transpositis. *Reiske*.

²⁷⁹Aut τὸ μὲν et τὸ δὲ, *modo album, modo croceum gallum*, aut νῦν μὲν et νῦν δὲ, eodem sensu. *Reiske*.

²⁸⁰f. τῷ μὲν τὰ εἰλικρινῇ καὶ φανὰ, τῷ δὲ τὰ μικτὰ καὶ ποικίλα δηλοῦσθαι νομίζοντες. *Reiske*.

²⁸¹γλώττας τὰς τοιαύτας.] Lego γλώττας τὰ τοιαῦτα. *Xylander*. Salmasius τὰ τοιαῦτα scribit. *Reiske*.

²⁸²In hoc paragrapho nulla cohaesio est verborum. quid si legas pro ὑφιεμένην, ὑφιέμην, ut sit optatius ab ὑφιέμαι. mihi sane videtur sic locus fore integer. Sed quae de Minerva sequuntur, restituere nequeo. *Xylander*.

ἐστὶν αὐτοκινήτου φορᾶς δηλωτικόν · ὁ δὲ Τυφὼν (ὥσπερ εἴρηται) Σήθ, καὶ Βέβων, καὶ Σμύ ὀνομάζεται, βίαιόν τινα καὶ κωλυτικὴν ἐπίσχεσιν, ὑπεναντίωσιν, ἢ ἀναστροφὴν, ἐμφαίνειν βουλομένων τῶν ὀνομάτων. ἔτι τὴν σιδηρεῖτιν λίθον, ὁστέον Ὡρου, Τυφῶνος δὲ τὸν σίδηρον, ὡς ἱστορεῖ Μάνεθος, καλοῦσιν. ὥσπερ γὰρ ὁ σίδηρος πολλάκις μὲν ἐλκομένῳ καὶ ἐπομένῳ πρὸς τὸν λίθον ὁμοιὸς ἐστὶ, πολλάκις δ' ἀποστρέφεται καὶ ἀποκρούεται πρὸς τοῦναντίον, οὕτως ἡ σωτήριος καὶ ἀγαθὴ καὶ λόγον ἔχουσα τοῦ κόσμου κίνησις ἐπιστρέφεται τε καὶ προσάγεται καὶ μαλακώτερον²⁸³ ποιεῖ, πείθουσα τὴν σκληρίαν ἐκείνην καὶ τυφώνιον.²⁸⁴ εἴτ' αὖθις ἀναχεθεῖσα²⁸⁵ εἰς ἑαυτὸν ἀνέστρεψε καὶ κατέδυσεν εἰς τὴν ἀπορίαν.²⁸⁶ ἔτι φησὶ περὶ τοῦ Διὸς ὁ Εὐδοξος μυθολογεῖν Αἰγυπτίους, ὡς τῶν σκελῶν συμπεφυκότων αὐτῷ μὴ δυνάμενος βαδίζειν, ὑπ' αἰσχύνης ἐρημῖα διέτριβεν · ἢ δ' Ἰσις διατεμοῦσα καὶ διαστήσασα τὰ μέρη ταῦτα τοῦ σώματος, ἀρτίποδα τὴν πορείαν παρέσχεν · αἰνίττεται δὲ καὶ διὰ τούτων ὁ μῦθος, ὅτι καθ' ἑαυτὸν ὁ τοῦ θεοῦ νοῦς καὶ λόγος, ἐν τῷ ἀοράτῳ καὶ ἀφανεῖ βεβηκώς, εἰς γένεσιν ὑπὸ κινήσεως προῆλθεν.

63. ἐμφαίνει καὶ τὸ²⁸⁷ σειστρον, ὅτι σειεσθαι δεῖ τὰ ὄντα καὶ μηδέποτε παύεσθαι φορᾶς, ἀλλὰ οἷον ἐξεγείρεσθαι καὶ κλονεῖσθαι καταδαρθάνοντα καὶ μαραινόμενα. τὸν γὰρ Τυφῶνα φασι τοῖς σειστροῖς ἀποτρέπειν καὶ ἀποκρούεσθαι, δηλοῦντες, ὅτι τῆς φθορᾶς συνδεοῦσης καὶ ἰστάσης, αὖθις ἀναλύει τὴν φύσιν καὶ ἀνίστησι διὰ τῆς κινήσεως ἢ γένεσις. τοῦ δὲ σειστρου περιφεροῦς ἄνωθεν ὄντος, ἡ ὄψις περιέχει τὰ σειόμενα τέτταρα. καὶ γὰρ ἡ γενομένη καὶ φθειρομένη μοῖρα τοῦ κόσμου περιέχεται μὲν ὑπὸ τῆς σεληνιακῆς σφαίρας, κινεῖται δ' ἐν αὐτῇ πάντα καὶ μεταβάλλεται διὰ τῶν τεττάρων στοιχείων, πυρὸς, καὶ γῆς, καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος. τῇ δ' ἀψίδι τοῦ σειστρου κατὰ κορυφὴν ἐντορεῦουσιν αἴλουρον ἀνθρώπου πρόσωπον ἔχοντα · κάτω δὲ ὑπὸ τὰ σειόμενα, πῇ μὲν Ἰσιδος, πῇ δὲ Νέφθυος πρόσωπον, αἰνιττόμενοι τοῖς μὲν προσώποις γένεσιν καὶ τελευτήν, (αὗται γὰρ εἰσι τῶν στοιχείων μεταβολαὶ καὶ κινήσεις) τῷ δ' αἰλούρῳ τὴν σελήνην, διὰ τὸ ποικίλον καὶ νυκτουργὸν καὶ γόνιμον τοῦ θηρίου. λέγεται γὰρ ἐν τίκτειν, εἴτα δύο καὶ τρία καὶ τέσσαρα καὶ πέντε · καὶ καθ' ἐν οὕτως ἄχρι τῶν ἐπτά προστίθησιν, ὥστ' ὀκτὼ καὶ εἴκοσι τὰ πάντα τίκτειν, ὅσα καὶ τῆς σελήνης φῶτά ἐστιν. τοῦτο μὲν οὖν ἴσως μυθωδέστερον · αἱ δ' ἐν τοῖς ὅμμασιν αὐτοῦ κόραι πληροῦσθαι μὲν καὶ πλατύνεσθαι δοκοῦσιν ἐν πανσελήνῳ, λεπτύνεσθαι δὲ καὶ μαραυγεῖν ἐν ταῖς μειώσεσι τοῦ ἄστρου. τῷ δ' ἀνθρωπομόρφῳ τοῦ αἰλούρου τὸ νοερὸν καὶ λογικὸν ἐμφαίνεται τῶν περὶ τὴν σελήνην μεταβολῶν.

64. συνελόντι δ' εἰπεῖν, οὔτε ὕδωρ, οὔτε ἥλιον, οὔτε γῆν, οὔτε οὐρανόν, Ὅσιριν, ἢ Ἰσιν, ὀρθῶς ἔχει νομίζειν, οὔτε πῦρ Τυφῶνα πάλιν, οὔτ' αὐχμόν, οὐδὲ

²⁸³μαλακώτεραν. *Reiske*.

²⁸⁴f. τὴν σκληρίαν ἐκείνην καὶ τυφώνιον ἀπήνειαν, nisi malis τυφώνιαν legere, idque τρόπον τυφώνιον interpretari. *Reiske*.

²⁸⁵Αὐτ' ἀνασχεθεῖσα, αὐτ' ἀναχυθεῖσα, αὐτ' ἀνεθεῖσα, αὐτ' ἀναχεθεῖσα. *Reiske*.

²⁸⁶ἀπορίαν] f. ἀκοσμίαν, αὐτ' ἀπειθίαν, αὐτ' ἀκολασίαν, αὐτ' ἀκρασίαν. *Reiske*.

²⁸⁷ἐμφαίνει δὲ καὶ τὸ σ. *Reiske*.

θάλατταν, ἀλλ' ἀπλῶς ὅσον ἐστὶν ἐν τούτοις ἄμετρον καὶ ἄτακτον ὑπερβολαῖς, ἢ ἐνδείαις, Τυφῶνι προσενέμοντες. τὸ δὲ κεκοσμημένον καὶ ἀγαθὸν καὶ ὠφέλιμον, ὥς Ἰσιδος μὲν ἔργον, εἰκόνα δὲ καὶ μίμημα καὶ λόγον Ὀσίριδος, σεβόμενοι καὶ τιμῶντες, οὐκ ἂν ἀμαρτάνοιμεν. ἀλλὰ καὶ τὸν Εὐδοξον ἀπιστοῦντα παύσομεν, καὶ διαποροῦντα, πῶς οὔτε Δήμητρι τῆς τῶν ἐρωτικῶν ἐπιμελείας μέτεστιν, ἀλλὰ Ἰσιδι · τὸν τε Διόνυσον οὐ τὸν Νεῖλον αὔξειν, οὔτε τῶν τεθνηκότων ἄρχειν δυνάμενον.²⁸⁸ ἐνὶ γὰρ λόγῳ κοινῷ τοὺς θεοὺς τούτους περὶ πᾶσαν ἀγαθοῦ μοῖραν ἡγούμεθα²⁸⁹ τετάχθαι. καὶ πᾶν, ὅσον ἔνεστι τῇ φύσει, καλὸν καὶ ἀγαθόν, διὰ τούτους ὑπάρχειν, τὸν μὲν, διδόντα τὰς ἀρχάς, τὴν δὲ, ὑποδεχομένην καὶ διαμένουσαν.²⁹⁰

65. οὕτω δὲ καὶ τοῖς πολλοῖς καὶ φορτικοῖς ἐπιχειρήσομεν, εἴτε ταῖς καθ' ὥραν μεταβολαῖς τοῦ περιέχοντος, εἴτε ταῖς καρπῶν γενέσεσι καὶ σποραῖς καὶ ἀρότροις χαίρουσι, τὰ περὶ τοὺς θεοὺς τούτους συνοικειοῦντες, καὶ λέγοντες, θάπτεσθαι μὲν τὸν Ὀσίριν, ὅτε κρύπτεται τῆς γῆς σπειρόμενος ὁ καρπὸς, αὐτῷ δ' ἀναβιοῦσθαι καὶ ἀναφαίνεσθαι, ὅτε βλαστήσεως ἀρχή.²⁹¹ διὸ καὶ λέγεσθαι, τὴν Ἰσιν αἰσθομένην, ὅτι κύει, περιάψασθαι φυλακτήριον, ἕκτη μηνὸς ἱσταμένου Φαωφί. τίκεσθαι δὲ τὸν Ἀρποκράτην περὶ τροπὰς χειμερινάς, ἀτελῇ καὶ νεαρὸν ἐν τοῖς προανθοῦσι καὶ προβλαστάνουσι. διὸ καὶ φακῶν αὐτῷ φυομένων ἀπαρχὰς ἐπιφέρουσι,²⁹² τὰς δὲ λοχείους ἡμέρας ἐορτάζειν μετὰ τὴν ἑαρινὴν ἰσημερίαν. ταῦτα γὰρ ἀκούοντες ἀγαπῶσι, καὶ πιστεύουσιν, αὐτόθεν ἐκ τῶν προχείρων καὶ συνήθων τὸ πιθανὸν ἔλκοντες.

66. καὶ δεινὸν οὐδὲν, ἂν πρῶτον μὲν ἡμῖν τοὺς θεοὺς φυλάττωσι κοινούς, καὶ μὴ ποιῶσιν Αἰγυπτίων ιδίους, μηδὲ Νεῖλον, ἣν τε Νεῖλος ἄρδει μόνην χώραν τοῖς ὀνόμασι τούτοις καταλαμβάνοντες, μηδὲ ἔλη, μηδὲ λωτοὺς, μὴ θεοποιῶν²⁹³ λέγοντες, ἀποστερῶσι μεγάλων θεῶν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, οἳ Νεῖλος μὲν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Βοῦτος, οὐδὲ Μέμφις · Ἰσιν δὲ καὶ τοὺς περὶ αὐτὴν θεοὺς ἔχουσι καὶ γινώσκουσιν ἅπαντες, ἐνίοις μὲν οὐ πάλαι τοῖς παρ' Αἰγυπτίων ὀνόμασι καλεῖν μεμαθηκότες, ἐκάστου δὲ τὴν δύναμιν ἐξαρχῆς ἐπιστάμενοι καὶ τιμῶντες. δεύτερον, ὃ μείζον ἐστίν, ὅπως σφόδρα προσέξουσιν καὶ φοβήσονται, μὴ λάθωσιν εἰς πνεύματα, καὶ ῥεύματα, καὶ σπόρους, καὶ ἀρότους, καὶ πάθη γῆς καὶ μεταβολὰς ὥρων διαγνάφοντες τὰ θεῖα καὶ διαλύοντες. ὥσπερ οἱ Διόνυσον τὸν οἶνον, Ἥφαιστον δὲ τὴν φλόγα. Φερσεφόνην δὲ φησί που Κλεάνθης τὸ διὰ τῶν καρπῶν φερόμενον καὶ φονευόμενον πνεῦμα. ποιητὴς δὲ τις ἐπὶ τῶν θεριζόντων · Τῆμος ὅτ' αἰζηοὶ Δημήτερα κωλοτομεῦσιν²⁹⁴ · οὐδὲν γὰρ

²⁸⁸δυνάμενον] f. οἰόμενον. *Reiske*.

²⁸⁹Αὐτ' ἐπὶ πάσῃ ἀγαθοῦ μοῖρα ἡγούμεθα τετάχθαι, αὐτ' περὶ πᾶσαν ἀγαθοῦ μοῖραν ποιεῖν [vel στρέφειν] ἡγούμεθα τετάχθαι, aut minimo motu pro περὶ leg. ἐπὶ, ut p. 486. 9. *Reiske*.

²⁹⁰διανέμουσαν ipse quoque conieci. *Reiske*.

²⁹¹ἄρχει. *incipit. Reiske*.

²⁹²Αὐτ' προσφέρουσι, αὐτ' ἀποφέρουσι. v. p. 485. ult. et 488. 2. *Reiske*.

²⁹³ἔλη, ἢ λωτοὺς, μηδὲ Αἰθιοπίαν λέγοντες. *Reiske*.

²⁹⁴κωλοτομεῦσι.] In libello de Homero citatur ex ipso, et ibi est βωλοτομεῦσι. et pro ὅτ' legitur ἄρ'. et profecto nimis affectatum est κωλοτομεῖν. quanquam ad institutum quadret

τούτου διαφέρουσι τῶν ἰστίᾳ καὶ κάλους καὶ ἄγκυραν ἡγουμένων κυβερνήτην, καὶ νήματα καὶ κρόκας, ὑφάντην, καὶ σπονδεῖον,²⁹⁵ ἢ μελίκρατον, ἢ πιισάνην, ἱατρὸν · ἀλλὰ δεινὰς²⁹⁶ καὶ ἀθέους ἐμποιοῦσι δόξας, ἀναισθήτοις καὶ ἀψύχοις καὶ φθειρομέναις ἀναγκαίως ὑπ' ἀνθρώπων δεομένων καὶ χρωμένων φύσει καὶ πράγμασιν ὀνόματα θεῶν ἐπιφέροντες. ταῦτα μὲν γὰρ αὐτὰ νοῆσαι θεοὺς οὐκ ἔστιν.

67. οὐ γὰρ οὖν²⁹⁷ οὐδ' ἄψυχον ἀνθρώποις ὁ θεὸς ὑποχείριον, ἀπὸ τούτων δὲ τοὺς χρωμένους αὐτοῖς²⁹⁸ καὶ δωρουμένους ἡμῖν, καὶ παρέχοντας ἀένναα καὶ διαρκῆ, θεοὺς ἐνομίσαμεν, οὐχ ἑτέρους παρ' ἑτέροις, οὐδὲ βαρβάρους καὶ Ἑλληνας, οὐδὲ νοτίους καὶ βορείους · ἀλλ' ὥσπερ ἥλιος καὶ σελήνη καὶ οὐρανὸς καὶ γῆ καὶ θάλασσα κοινὰ πᾶσιν, ὀνομάζεται δ' ἄλλως ὑπ' ἄλλων, οὕτως ἐνὸς λόγου τοῦ ταῦτα κοσμοῦντος καὶ μιᾶς προνοίας ἐπιτροπευούσης, καὶ δυνάμεων ὑπουργῶν ἐπὶ πάντας τεταγμένων, ἕτεροι παρ' ἑτέροις κατὰ νόμους γεγόνاسι τιμαὶ καὶ προσηγορίαι καὶ συμβόλοις χρῶνται, καθιερώμενοι μὲν, ἀμυδροῖς,²⁹⁹ οἱ δὲ τρανωτέροις, ἐπὶ τὰ θεῖα τὴν νόησιν ὁδηγοῦντες οὐκ ἀκινδύνως. ἔνιοι γὰρ ἀποσφαλέντες παντάπασιν εἰς δεισιδαιμονίαν ὥλισθον · οἱ δὲ φεύγοντες ὥσπερ ἔλος³⁰⁰ τὴν δεισιδαιμονίαν, ἔλαθον αὐθις ὥσπερ εἰς κρημνὸν ἐμπεσόντες τὴν ἀθεότητα.

68. διὸ δεῖ μάλιστα πρὸς ταῦτα λόγον ἐκ φιλοσοφίας μυσταγωγὸν ἀναλαβόντας, ὁσίως διανοεῖσθαι τῶν³⁰¹ λεγομένων καὶ δρωμένων ἕκαστον · ἵνα μή, καθάπερ Θεόδωρος εἶπε, τοὺς λόγους αὐτοῦ τῇ δεξιᾷ προτείνοντος, ἐνίους τῇ ἀριστερᾷ δέχεσθαι τῶν ἀκροωμένων, οὕτως ἡμεῖς, ἃ καλῶς οἱ νόμοι περὶ τὰς θυσίας καὶ τὰς ἐορτὰς ἔταξαν, ἑτέρους ὑπολαμβάνοντες, ἐξαμάρτωμεν. ὅτι γὰρ περὶ³⁰² τὸν λόγον ἀνυστέον ἅπαντα, καὶ παρ' αὐτῶν ἐκείνων ἐστὶ λαβεῖν. τῇ μὲν γὰρ ἐνάτῃ ἐπὶ δέκα τοῦ πρώτου μηνὸς ἐορτάζοντες τῷ Ἑρμῇ, μέλι καὶ σῦκον ἐσθίουσιν, ἐπιλέγοντες, γλυκὺ ἢ ἀλήθεια. τὸ δὲ τῆς Ἰσιδος φυλακτήριον, ὃ περιάπτεσθαι μυθολογοῦσιν αὐτὴν, ἐξηρμηνεύεται φωνῇ ἀληθῆς. τὸν δὲ Ἄρποκράτην οὔτε θεῶν ἀτελῆ καὶ νήπιον, οὔτε χεδροπῶν τινα νομιστέον, ἀλλὰ τοῦ

optime. Pro διαγνάφοντες scribe διαγράφοντες, pro ἀρότρους, ἀρότους, et κάλως pro κάλους, et φθειρομένοις, pro αἰς. *Xylander.*

²⁹⁵σπογγίον. *Spongia de medicorum, h. e. chirurgorum, est supellectile. Reiske.*

²⁹⁶ἅμα δὲ δεινὰς. *Reiske.*

²⁹⁷οὐ γὰρ ἄνουν, οὐδὲ ἄψυχον. *Reiske.*

²⁹⁸τοὺς χρωμένους αὐτοῖς probum existimo, et accipio pro illis, *quibus cum eiusmodi rebus quaecunque consortium est.* χρῆται οἶνω Bacchus, qui vinum invenit et hominibus largitur. *Ceres frugibus, et sic porro. Reiske.*

²⁹⁹f. καθ. ἐρωμένοις, οἱ μὲν ἀμυδροῖς, et sic quoque Salmasius correxerat. *Reiske.*

³⁰⁰φεύγοντες ὥσπερ ἔδος] Fortassis ἔθος: ut sit: ὥσπερ ἔθος, *sicuti fieri solet.* nisi quod loci ἀντίθετον videri potest aliud requirere. forte ἔδει legendum, *ut par erat.* Quid si legas ἔλος, ut superstitio paludi, impietas et deorum inficiatio praecipitio conferatur? Sed durius est hoc, et sine libro affirmare aliquid, temeritatis magnae. *Xylander.*

³⁰¹f. διανοεῖσθαι πρὸς τῶν — *Reiske.*

³⁰²περὶ] f. κατὰ, ut Marklandus, aut πρὸς leg. *Reiske.*

περί θεῶν ἐν ἀνθρώποις λόγου νεαροῦ καὶ ἀτελοῦς καὶ ἀδιαρθρώτου προστάτην καὶ σωφρονιστήν. διὸ τῷ στόματι τὸν δάκτυλον ἔχει προσκείμενον ἔχεμυθίας καὶ σιωπῆς σύμβολον. ἐν δὲ τῷ Μεσορῇ μηνὶ τῶν χεδροπῶν ἐπιφέροντες³⁰³ λέγουσιν, γλῶσσα τύχη, γλῶσσα δαίμων. τῶν δ' ἐν Αἰγύπτῳ φυτῶν μάλιστα τῇ θεῷ καθιερωσθαι λέγουσι τὴν περσέαν, ὅτι καρδίᾳ μὲν ὁ καρπὸς αὐτῆς, γλώττῃ δὲ τὸ φύλλον ἔοικεν. οὐδὲν γάρ, ὢν ἄνθρωπος ἔχειν πέφυκε, θειότερον λόγου καὶ μάλιστα τοῦ περὶ θεῶν, οὐδὲ μείζονα ῥοπήν ἔχει πρὸς εὐδαιμονίαν. διὸ τῷ μὲν εἰς τὸ χρηστήριον ἐνταῦθα κατιόντι παρεγγυῶμαι,³⁰⁴ ὅσα φρονεῖν, εὖσχημα λέγειν.

69. οἱ δὲ πολλοὶ γελοῖα δρῶσιν ἐν ταῖς πομπαῖς καὶ ταῖς ἐορταῖς, εὐφημίαν προκηρύττοντες, εἴτα περὶ τῶν θεῶν αὐτῶν τὰ δυσφημώτατα καὶ λέγοντες καὶ διανοοῦμενοι. πῶς οὖν χρηστὸν ἐστὶ ταῖς σκυθρωπαῖς καὶ ἀγελάστοις, καὶ πενθίμοις θυσίαις, εἰ μήτε παραλιπεῖν τὰ νενομισμένα καλῶς ἔχει, μήτε φύρειν τὰς περὶ θεῶν δόξας, καὶ συνταράττειν ὑποψίαις ἀτόποις; καὶ παρ' Ἑλλήσιν ὅμοια πολλὰ γίνεται περὶ τὸν αὐτὸν ὁμοῦ τι χρόνον, οἷς Αἰγύπτιοι δρῶσιν ἐν τοῖς ὁσίοις.³⁰⁵ καὶ γὰρ Ἀθηναῖοι νηστεύουσιν αἱ γυναῖκες ἐν θεομοφορίοις χαμαὶ κατήμεναι. καὶ Βοιωτοὶ τὰ τῆς Ἀχαιᾶς μέγαρα κινουῖσιν, ἐπαχθῇ τὴν ἐορτὴν ἐκείνην ὀνομάζοντες, ὥς διὰ τὴν τῆς κόρης κάθοδον³⁰⁶ ἐν ἄχει τῆς Δήμητρος οὔσης. ἔστι δὲ ὁ μὴν οὗτος περὶ πλειάδα σπόριμος, ὃν Ἀθῦρ Αἰγύπτιοι, Πυανεσιῶνα δ' Ἀθηναῖοι, Βοιωτοὶ δὲ Δαρμάτριον καλοῦσι. τοὺς δὲ πρὸς ἐσπέραν οἰκοῦντας ἰστορεῖ Θεόπομπος ἡγεῖσθαι καὶ καλεῖν, τὸν μὲν χειμῶνα Κρόνον, τὸ δὲ θέρος, Ἀφροδίτην, τὸ δ' ἔαρ, Περσεφόνην · ἐκ δὲ Κρόνου καὶ Ἀφροδίτης γεννᾶσθαι πάντα. Φρύγες δὲ τὸν θεὸν οἰόμενοι χειμῶνος καθεύδειν, θέρους δ' ἐγρηγορέναι, τοτὲ μὲν κατευνασμούς, τοτὲ δ' ἀνεγέρσεις βακχεύοντες αὐτῷ τελοῦσι. Παφλαγόνες δὲ καταδεῖσθαι καὶ καθεῖργνυσθαι χειμῶνος, ἦρος δὲ κινεῖσθαι καὶ ἀναλύεσθαι φάσκουσι ·

70. καὶ δίδωσιν ὁ καιρὸς ὑπόνοιαν ἐπὶ τῶν καρπῶν τῇ ἀποκρύψει γεννᾶσθαι τὸν σκυθρωπασμόν, οὗς οἱ παλαιοὶ θεοὺς μὲν οὐκ ἐνόμιζον, ἀλλὰ δῶρα θεῶν ἀναγκαῖα καὶ μεγάλα³⁰⁷ πρὸς τὸ μὴ ζῆν ἀγρίως καὶ θηριωδῶς. καθ' ἣν δὲ ὥραν τοὺς μὲν ἀπὸ δένδρων³⁰⁸ ἑώρων ἀφανιζομένους παντάπασιν καὶ ἀπολείποντας, οὗς δὲ καὶ αὐτοὶ κατασπεύραντες ἔτι γλίσχρως καὶ ἀπόρως, διαμώμενοι ταῖς χερσὶ τὴν γῆν καὶ περιστέλλοντες αὖθις ἐπ' ἀδήλῳ τῷ πάλιν ἐκτελεῖσθαι καὶ συντέλειαν ἔξιν ἀποθέμενοι, πολλὰ θάπτουσιν ὅμοια καὶ πενθοῦσιν ἔπραττον. εἴτα ὥσπερ ἡμεῖς τὸν ὠνούμενον βιβλία Πλάτωνος, ὠνεῖσθαι φαμέν Πλάτωνα, καὶ Μένανδρον τὸν ὑποκρίνεσθαι τὰ Μενάνδρου³⁰⁹ ποιήματα ὑποτιθέμενον,

³⁰³ ἀποφέροντες. v. p. 484. 5. *Reiske*.

³⁰⁴ παρεγγυῶμαι.] *Lego παρεγγυῶν. Xylander. Ego in παρεγγυῶνται incidi. Reiske.*

³⁰⁵ f. ἐν τοῖς Ὀσιρείοις. *Reiske*.

³⁰⁶ κάθοδον, *reditum*, non placet. *sententia flagitat ἀρπαγὴν. Reiske.*

³⁰⁷ f. δῶρα θεῶν μεγάλα καὶ ἀναγκαῖα πρὸς — *Reiske*.

³⁰⁸ ἀπὸ τῶν δένδρων. *Reiske*.

³⁰⁹ Μένανδρον ὑποκρίνεσθαι τὸν τὰ Μενάνδρου — *ut recte Basileensis edit. Reiske.*

οὕτως ἐκεῖνοι τοῖς τῶν θεῶν ὀνόμασι τὰ τῶν θεῶν δῶρα καὶ ποιήματα καλεῖν οὐκ ἐφείδοντο, τιμῶντες ὑπὸ χρείας καὶ σεμνύνοντες. οἱ δὲ ὕστερον, ἀπαιδεύτως δεχόμενοι καὶ ἀμαθῶς ἀναστρέφοντες ἐπὶ τοὺς θεοὺς τὰ πάθη τῶν καρπῶν καὶ τὰς παρουσίας τῶν ἀναγκαίων καὶ ἀποκρύψεις, θεῶν γενέσεις καὶ φθορὰς οὐ προσαγορεύοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ νομίζοντες, ἀτόπων καὶ παρανόμων καὶ τεταραγμένων δοξῶν αὐτοὺς ἐνέπλησαν, καίτοι τοῦ παραλόγου τὴν ἀτοπίαν ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχοντες, οὐ μόνον Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος, ἢ ἐξῆς οἱ τοὺς Αἰγυπτίους, εἰ θεοὺς νομίζουσι, μὴ θρηνεῖν,³¹⁰ εἰ δὲ θρηνοῦσι, θεοὺς μὴ νομίζειν, ἀλλ' ὅτι γελοῖον ἅμα θρηνοῦντα εὐχεσθαι, τοὺς καρποὺς πάλιν ἀναφαίνειν καὶ τελειοῦν ἑαυτοῖς, ὅπως πάλιν ἀναλίσκονται καὶ θρηνῶνται. τὸ δ' οὐκ ἔστι τοιοῦτον, ἀλλὰ θρηνοῦσι μὲν τοὺς καρποὺς, εὐχονται δὲ τοῖς αἰτίοις καὶ δοτῆρσι θεοῖς, ἐτέρους πάλιν νέους ποιεῖν καὶ ἀναφύειν ἀντὶ τῶν ἀπολλυμένων.

71. ὁθεν ἄριστα λέγεται παρὰ τοῖς φιλοσόφοις, τὸ τοὺς μὴ μανθάνοντας ὀρθῶς ἀκούειν ὀνομάτων, κακῶς χρῆσθαι καὶ τοῖς πράγμασιν, ὥσπερ Ἑλλήνων, οἱ τὰ χαλκᾶ καὶ τὰ γραπτὰ καὶ λίθινα μὴ μαθόντες, μηδ' ἐθισθέντες ἀγάλματα καὶ τιμᾶς θεῶν, ἀλλὰ θεοὺς καλεῖν, εἴτα τολμῶντες λέγειν, ὅτι τὴν Ἀθηνᾶν Λαχάρης³¹¹ ἐξέδυσσε, τὸν δ' Ἀπόλλωνα χρυσοῦς βοστρύχους ἔχοντα Διονύσιος ἀπέκειρεν, ὁ δὲ Ζεὺς ὁ Καπετώλιος περὶ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἐνεπρήσθη καὶ διεφθάρη. μανθάνουσιν οὖν³¹² ἐφελκόμενοι καὶ παραδεχόμενοι δόξας πονηρὰς ἐπομένας τοῖς ὀνόμασιν. τοῦτο δ' οὐχ ἥκιστα πεπόνθασιν Αἰγύπτιοι περὶ τὰ τιμώμενα τῶν ζώων. Ἕλληνες μὲν γὰρ ἐν γε τούτοις λέγουσιν ὀρθῶς καὶ νομίζουσιν, ἱερὸν Ἀφροδίτης ζῶον εἶναι τὴν περιστερὰν, καὶ τὸν δράκοντα τῆς Ἀθηνᾶς · καὶ τὸν κόρακα τοῦ Ἀπόλλωνος · καὶ τὸν κύνα τῆς Ἀρτέμιδος · (ὡς Εὐριπίδης · Ἐκάτης ἄγαλμα φωσφόρου κύων ἔσθῃ³¹³) Αἰγυπτίων δὲ οἱ πολλοὶ θεραπεύοντες αὐτὰ τὰ ζῶα, καὶ περιέποντες ὡς θεοὺς, οὐ γέλωτος μόνον, οὐδὲ χλευασμοῦ, καταπεπλήκασιν τὰς ἱερουργίας · ἀλλὰ τοῦτο³¹⁴ τῆς ἀβελτηρίας

³¹⁰Post θρηνεῖν videtur ἐκέλευον deesse. pro ἢ ἐξῆς correxit Salmasius ὅς ἀξιοί. *Reiske*.

³¹¹De Lachare tyranno Athenarum vid. Simson ad A. M. 3709. et quae ad libell. de tarda numinis ira p. 558, 24. [edit. Francf.] dixi. De Dionysii sacrilegiis v. Interpp. Aeliani 1, 20. 29. Conflagravit quidem Capitolium A. C. 70. per turbas Vitellianarum et Vespasianarum partium, de quibus Tacit. Hist. 3, 71. existimo tamen illud incendium potius hic significari, quod A. V. C. 671. Capitolium igni iniectione absumsit, auctore facinoris dubio, suspitione nunc in Carbonem, nunc in Coss. vertente, nunc in aliquem a Sulla immissum. v. Simson ad A. M. 3922. forsitan igitur hic loci desideratur numerus belli civilis, et scribendum est περὶ τὸν πρῶτον ἐμφύλιον πόλεμον. Tria enim praecipua fuere civilia bella: Marii et Sullae; tum Pompeii et Caesaris; denique Augusti et Antonii, caeterorumque aequalium. *Reiske*.

³¹²Deleto οὖν, et puncto cum commate permutato, leg. διεφθάρη, λανθάνουσιν ἑαυτοὺς ἐφελκόμενοι. *Reiske*.

³¹³κύων ἔσθῃ] Legebatur contra metri legem, ἐσσίην. Ego autem sic emendavi. etiam hoc motus, quod Hecubae aliquem ita vaticinari putem. nam et apud Euripidem Hecuba, et apud Lycophronem eadem aliis erbis denunciationis huius μεταμορφώσεως exstat. Caeterum ἄγαλμα non est proprie simulacrum sed quod habetur in deliciis, iocale barbaris, quo quis se oblectat. itaque pro *simulacrum* reponere *delicium*. Sic Homerus quoque ἄγαλμα posuit Iliad. δ. 144. et alibi, itemque alii. *Xylander*. Ut Squirius edidit ἔσθῃ, ita quoque Salmasius correxerat. *Reiske*.

³¹⁴τοῦτο μὲν τῆς — *Reiske*.

ἐλάχιστόν ἐστι κακόν · δόξα δ' ἐμφύεται δεινῇ, τοὺς μὲν ἀσθενεῖς καὶ ἀκάκους εἰς ἄκρατον ὑπερείδουσα³¹⁵ τὴν δεισιδαιμονίαν, τοῖς δὲ δριμυτέροις καὶ θραυστέροις εἰς ἀθέους ἐμπίπτουσα³¹⁶ καὶ θηριώδεις λογισμούς. ἥ καὶ περὶ τούτων³¹⁷ τὰ εἰκότα διελθεῖν οὐκ ἀνάρμοστόν ἐστι.

72. τὸ μὲν γὰρ εἰς ταῦτα τὰ ζῶα τοὺς θεοὺς τὸν Τυφῶνα δείσαντας μεταβαλεῖν, οἷον ἀποκρύπτοντας ἑαυτοὺς σώμασιν ἴβων καὶ κυνῶν καὶ ἱεράκων, πᾶσαν ὑπερπέπαικε τερατείαν καὶ μυθολογίαν · καὶ τὸ ταῖς ψυχαῖς τῶν θανόντων ὅσαι διαμένουσιν, εἰς ταῦτα μόνα γίνεσθαι τὴν παλιγγενεσίαν, ὁμοίως ἅπiston. τῶν δὲ βουλομένων πολιτικὴν τινα λέγειν αἰτίαν, οἱ μὲν Ὅσιριν ἐν τῇ μεγάλῃ στρατιᾷ φασὶν εἰς μέρη πολλὰ διανείμαντα τὴν δύναμιν, λόχους³¹⁸ καὶ τάξεις Ἑλληνικὰς καλοῦσιν ἐπίσημα δοῦναι καὶ³¹⁹ ζωόμορφα πᾶσιν, ὧν ἐκάστῳ γένει τῶν συννεμηθέντων,³²⁰ ἱερὸν γενέσθαι καὶ τίμιον. οἱ δὲ τοὺς ὕστερον βασιλεῖς, ἐκπλήξεως ἕνεκα τῶν πολεμίων, ἐν ταῖς μάχαις ἐπιφαίνεσθαι θηρίων χρυσᾶς προτομάς καὶ ἀργυρᾶς περιτιθεμένους. ἄλλοι δὲ τῶνδε³²¹ τῶν δεινῶν τινα καὶ πανούργων βασιλέων ἱστοροῦσι, τοὺς Αἰγυπτίους καταμαθόντα τῇ μὲν φύσει κούφους καὶ πρὸς μεταβολὴν καὶ νεωτερισμὸν ὀξύρρόπους ὄντας, ἅμαχον δὲ καὶ δυσκάθεκτον ὑπὸ πλήθους δύναμιν ἐν τῷ σωφρονεῖν καὶ κοινοπραγεῖν ἔχοντας, αἰῶδιον αὐτοῖς ἐν κατασπορᾷ δεῖξαντα δεισιδαιμονίαν διαφορᾶς³²² ἀπαύστου πρόφασιν. τῶν γὰρ θηρίων ἃ προσέταξεν ἄλλοις ἄλλα τιμᾶν καὶ σέβεσθαι δυσμενῶς καὶ πολεμικῶς ἀλλήλοις προσφερομένων, καὶ τροφὴν ἑτέραν ἑτέρους προσίεσθαι πεφυκότας,³²³ ἀμύνοντας ἀεὶ τοῖς οἰκείοις ἑκαστοὶ καὶ χαλεπῶς ἀδικούμενοι φέροντες, ἐλάνθανον ταῖς τῶν θηρίων ἔχθραις συνελκόμενοι καὶ συνεκπολεμούμενοι πρὸς ἀλλήλους. μόνοι γὰρ ἔτι νῦν Αἰγυπτίων Λυκοπολῖται πρόβατον ἐσθίουσιν, ἐπεὶ καὶ λύκος, ὃν θεὸν νομίζουσιν · οἱ δὲ Ὀξυρυγχῖται καθ' ἡμᾶς τῶν Κυνοπολιτῶν τὸν ὀξύρυγχον ἰχθὺν ἐσθιόντων, κύνας³²⁴ συλλαβόντες καὶ θύσαντες, ὥς ἱερεῖον κατέφαγον. ἐκ δὲ τούτου καταστάντες εἰς πόλεμον, ἀλλήλους τε διέθηκαν κακῶς, καὶ ὕστερον ὑπὸ Ῥωμαίων κολαζόμενοι διετέθησαν.³²⁵

³¹⁵ ὑπερείπουσα, *deiciens, subruens*. Reiske.

³¹⁶ ἐκτίπτουσα. Salmasius correxerat τοὺς δὲ δριμυτέρους καὶ θραυστέρους εἰς ἀθέους ἐρέπτουσα. Reiske.

³¹⁷ ἥ καὶ περὶ τούτων] Interrogative haec legenda, aut potius ἥ legendum particula, ut vocant, illativa. neque multo post Ἑλληνικῶς pro κᾶς, et συννεμηθέντων. Xylander.

³¹⁸ f. ἃ λόχους. Salmasius Ἑλληνικῶς, aut Ἑλληνες, coniecerat. Reiske.

³¹⁹ καὶ delend. Reiske.

³²⁰ γένει τὸ συννεμηθέν. Salmasius ὧν ἕκαστον τῷ γένει τῶν συννεμηθέντων. Reiske.

³²¹ τῶνδε delend. ut e sequentibus iteratum. Reiske.

³²² Distinguo et lego: ἐγκατασπεῖραι, δεῖξαντα δεισιδαιμονίαν, διαφορᾶς. *sparsisse inter ipsos aeternae discordiae argumentum docenda superstitione*. Reiske.

³²³ ἑτέρου προσίεσθαι πεφυκότος. Salmasius: ἑτέρων προσίεσθαι πεφυκότων. Reiske.

³²⁴ κύνα. Reiske.

³²⁵ διελύθησαν, hoc est συνηλλάγησαν, *reconciliati fuerunt*. Reiske.

73. πολλῶν δὲ λεγόντων εἰς ταῦτα τὰ ζῶα τοῦ Τυφῶνος αὐτοῦ διάρασθαι ψυχὴν, αἰνίττεσθαι δόξειεν ἂν ὁ μῦθος, ὅτι πᾶσα φύσις ἄλογος καὶ θηριώδης τῆς τοῦ κακοῦ δαίμονος γέγονε μοίρας. κάκεῖνον ἐκμειλισσόμενοι καὶ παρηγοροῦντες περιέπουσι ταῦτα καὶ θεραπεύουσιν. ἂν δὲ πολὺς ἐμπίπτῃ καὶ χαλεπὸς αὐχμὸς, ἐπάγων ὑπερβαλλόντως ἢ νόσους ὀλεθρίους, ἢ συμφορὰς ἄλλας παραλόγους καὶ ἀλλοκότους, ἐνία τῶν τιμωμένων οἱ ἱερεῖς ἐπάγοντες ὑπὸ σκότους μετὰ σιωπῆς καὶ ἡσυχίας, ἀπειλοῦσι καὶ δεδίπτονται τοπρῶτον, ἂν δ' ἐπιμείνῃ, καθιεροῦσι³²⁶ καὶ σφάπτουσιν, ὥς δὴ τινα κολασμὸν ὄντα τοῦ δαίμονος τοῦτον, ἢ καθαρμὸν ἄλλως μέγαν ἐπὶ μεγίστοις · καὶ γὰρ ἐν Ἰδιθύας³²⁷ πόλει ζῶντας ἀνθρώπους κατεπίμψαν, ὥς Μανέθων ἱστορεῖ, Τυφωνίους καλοῦντες, καὶ τὴν τέφραν αὐτῶν λικμῶντες ἠφάνιζον καὶ διέσπειρον. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐδρᾶτο φανερώς καὶ καθ' ἓνα καιρὸν ἐν ταῖς κυνάσιν ἡμέραις · αἱ δὲ τῶν τιμωμένων ζώων καθιερεύσεις ἀπόρρητοι καὶ χρόνοις ἀτάκτοις πρὸς τὰ συμπίπτοντα γινόμεναι, τοὺς πολλοὺς λανθάνουσι, πλὴν ὅταν ταφὰς ἔχωσι, καὶ τῶν ἄλλων ἀναδεικνύντες ἕνια πάντων παρόντων συνεμβάλωσιν, οἴομενοι τοῦ Τυφῶνος ἀντιλυπεῖν καὶ κολοῦειν τὸ ἡδόμενον. ὁ γὰρ Ἄπις δοκεῖ μετ' ὀλίγων ἄλλων ἱερὸς εἶναι τοῦ Ὀσίριδος · ἐκεῖν δὲ τὰ πλεῖστα προσσέμουσι. κἄν ἀληθὴς ὁ λόγος οὗτος, σημαίνειν ἡγοῦμαι τὸ ζητούμενον ἐπὶ τῶν ὁμολογουμένων καὶ κοινὰς ἔχόντων τὰς τιμὰς. οἷόν ἐστιν ἴβις καὶ ἰέραξ καὶ κυνοκέφαλος, αὐτὸς ὁ Ἄπις. οὕτω δὲ γὰρ τὸν ἐν Μένδητι τράγον καλοῦσι.

74. λείπεται δὲ δὴ τὸ χρεῖδες καὶ τὸ συμβολικόν, ὧν ἕνια θατέρου, πολλὰ δ' ἀμφοῖν μετέσχηκε. βοῦν μὲν οὖν καὶ πρόβατον καὶ ἰχνεύμονα δηλὸν ὅτι χρεῖας ἕνεκα καὶ ὠφελείας ἐτίμησαν · ὥς Λήμνιοι κορύδους, τὰ τῶν ἀπτελᾶδων εὐρίσκοντας³²⁸ ὡὰ καὶ κόπτοντας · Θεσσαλοὶ δὲ πελαργούς, ὅτι πολλοὺς ὄφεις τῆς γῆς ἀναδιδούσης ἐπιφανέντες ἐξώλεσαν ἅπαντας · διὸ καὶ νόμον ἔθεντο φεύγειν, ὅστις ἂν ἀποκτείνῃ πελαργόν. ἀσπίδα δὲ καὶ γαλῆν καὶ κἀνθαρον,³²⁹ εἰκόνας τινὰς ἑαυτοῖς ἀμαυρὰς ὥσπερ ἐν σταγόσιν ἡλίου τῆς τῶν θεῶν δυνάμεως κατιδόντες · τὴν μὲν γὰρ γαλῆν ἔτι πολλοὶ νομίζουσι καὶ λέγουσι κατὰ τὸ οὗς ὀχευομένην, τῷ δὲ στόματι τίκτουσαν, εἴκασμα τῆς τοῦ λόγου γενέσεως εἶναι · τὸ δὲ κανθάρων γένος οὐκ ἔχειν θήλειαν, ἄρρενας δὲ πάντας ἀφιέναι τὸν γόνον εἰς τὴν σφαιροποιουμένην ὕλην, ἣν κυλινδοῦσιν ἀντιβάδην ὠθοῦντες, ὥσπερ δοκεῖ τὸν οὐρανὸν ὁ ἥλιος ἐς τοῦναντίον περιστρέφειν, αὐτὸς ἀπὸ δυσμῶν ἐπὶ τὰς ἀνατολὰς φερόμενος. ἀσπίδα δὲ, ὥς ἀγήρω καὶ χρωμένην κινήσειν ἀνοργάνοις μετ' εὐπετείας καὶ ὑγρότητος ἄστρῳ,³³⁰ ἢ προσεῖκασαν.

³²⁶ καθιερεύουσι. v. p. 496. 7. *Reiske*.

³²⁷ ἐν Εἰληθυίας πόλει emendavit Wesseling ad Diod. Sic. T. 1. pag. 99, 86. vidit quoque Semlerus ad h. l. *Reiske*.

³²⁸ ἀνευρίσκοντας. *Reiske*.

³²⁹ κἀνθαρον] subaudi ἐτίμησαν, quod tacite a communi repeti debet. *Reiske*.

³³⁰ ἄστρῳ] soli puta. Solem astrum appellat uterque sermo per excellentiam. *Reiske*.

75. οὐ μὴν οὐδὲ ὁ κροκόδειλος αἰτίας πιθανῆς ἀμοιροῦσαν ἔσχηκε τιμὴν, ἀλλὰ οὐ³³¹ μίμημα θεοῦ λέγεται γεγονέναι · μόνος μὲν ἄγλωσσος ὢν. φωνῆς γὰρ ὁ θεῖος λόγος ἀπροσδεῆς ἐστὶ, καὶ δι' ἀψόφου βαίνων κελεύθου κατὰ δίκης³³² τὰ θνητὰ ἄγει κατὰ δίκην.³³³ μόνου δὲ φασιν ἐν ὑγρῷ διαιτουμένου τὰς ὄψεις ὑμένα λεῖον καὶ διαφανῇ παρακαλύπτειν³³⁴ ἐκ τοῦ μετώπου κατερχόμενον, ὥστε βλέπειν μὴ βλεπόμενον, ὃ³³⁵ τῷ πρώτῳ θεῷ συμβέβηκεν. ὅπου δ' ἂν ἡ θήλεια τῆς χώρας ἀποτέκη, τοῦτο Νείλου πέρας ἐπίσταται³³⁶ τῆς αὐξησεως γενόμενον. ἐν ὑγρῷ γὰρ οὐ δυνάμενοι, πόρρῳ δὲ φοβούμενοι τίκτειν, οὕτως ἀκριβῶς προαισθάνονται τὸ μέλλον, ὥστε τῷ ποταμῷ προσελθόντι χρῆσθαι λοχευόμεναι, καὶ θάλπουσαι³³⁷ · τὰ δ' ὡς ξηρὰ καὶ ἄβρεκτα φυλάσσειν. ἐξήκοντα δὲ τίκτουσιν. καὶ τοσαύταις ἡμέραις ἐκλείπουσι,³³⁸ καὶ τοσοῦτους ζῶσιν ἐνιαυτοὺς οἱ μακρότατον ζῶντες, ὃ τῶν μέτρων πρῶτόν ἐστι τοῖς περὶ τὰ οὐράνια πραγματευομένοις. ἀλλὰ μὴν τῶν δι' ἀμφοτέρα τιμωμένων, περὶ μὲν τοῦ κυνὸς εἴρηται πρόσθεν · ἡ δ' ἴβις ἀποκτείνουσα μὲν τὰ θανατηφόρα τῶν ἐρπετῶν, ἐδίδαξε πρώτη κενώματος ἱατρικοῦ χρεῖαν κατιδόντας, οὕτω κλυζομένην³³⁹ καὶ καθαιρομένην ὑφ' ἑαυτῆς, οἱ δὲ νομιμώτατοι τῶν ἱερέων καθάρσιον ὕδωρ ἀγνιζόμενοι λαμβάνουσιν, ὅθεν ἴβις πέπωκεν. οὐ πίνει γὰρ ἡ³⁴⁰ νοσῶδες, ἡ πεφαρμαγμένη, οὐδὲ πρόσσεισι, τῇ δὲ τῶν ποδῶν διαβάσει πρὸς ἀλλήλους καὶ τὸ ῥύγχος³⁴¹ ἰσόπλευρον ποιεῖ τρίγωνον. ἔτι δὲ ἡ τῶν μελάνων πτερῶν περὶ³⁴² τὰ λευκὰ ποικιλία καὶ μίξις ἐμφαίνει σελήνην ἀμφίκυρτον. οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν, εἰ γλίσχρας ὁμοιότητος οὕτως ἠγάπησαν Αἰγύπτιοι, καὶ Ἕλληνες³⁴³ ἔν τε γραπτοῖς ἔν τε πλαστοῖς, εἰκάσμασι θεῶν ἐχρήσαντο πολλοῖς τοιοῦτοις. οἷον ἐν Κρήτῃ Διὸς ἦν ἀγαλμα μὴ ἔχον ὧτα · τῷ γὰρ ἄρχοντι

³³¹Salmasius quoque negantem particulam deleverat. *Reiske.*

³³²καὶ δίκης bene habet. subaudi δι' ἀψόφου δίκης a communi. *Deus per semitam tacitam tacitumque ius procedens agit coram se res humanas.* Salmasius pro καὶ δίκης emendabat κατὰ δίκην, et rursus κατὰ δίκην, quod statim post sequitur, debebat. *Reiske.*

³³³κατ' Εὐριπίδην. *Reiske.*

³³⁴f. περικαλύπτειν. *Reiske.*

³³⁵ὃ restituit Salmasius. *Reiske.*

³³⁶ἐπίστανται. scil. Aegyptii. *Reiske.*

³³⁷θάλπουσαι] subaudi ἑαυτάς. *Reiske.*

³³⁸ἐκλείπουσι scribendum, non ἐκλείπουσι. Vocabulum significat excludere de ovo pullum. exstat versus Musaei in Mario Plutarchi de aquila:

Ὅς δὴ μὲν τίκτει, δὴ δ'

ἐκλείπει, ἐν δ' ἀλιβάζει.

Notum est, quid sit λεπὶς, λεπῆς. Sed haec vox cum alibi, tum etiam apud Aristotelem usurpatur. *Xylander.*

³³⁹οὕτω κλυζομένην] f. ὑποκλυζομένην uno verbo. *sibi partes infimas eluentem.* *Reiske.*

³⁴⁰ἡ videri potest e sequente N iteratum, aut cum τι mutandum. *Reiske.*

³⁴¹τὸ ῥύγχος bene habet. nam πρὸς a communi hic quoque repetitur. alias sanum esse nequiret διαβάσει τῶν ποδῶν πρὸς ἀλλήλους, nisi adderetur καὶ [πρὸς] τὸ ῥύγχος, sed deberet ἀπ' ἀλλήλων esse. *Reiske.*

³⁴²περὶ] l. πρὸς. *Reiske.*

³⁴³Αἰγύπτιοι καὶ Ἕλληνες] Sententia indicat legendum Αἰγύπτιοι, ὅπου καὶ Ἕλληνες, καὶ γὰρ καὶ Ἕλλ. aut tale aliquid. *Xylander.* Αἰγύπτιοι, εἰ καὶ Ἕλληνες. facile potuit ei ob praecedens iota excidisse. *Reiske.*

καὶ κυρίῳ πάντων, οὐδενὸς ἀκούειν προσήκει. τῷ δὲ τῆς Ἀθηνᾶς, τὸν δράκοντα Φειδίας παρέθηκε · τῷ δὲ τῆς Ἀφροδίτης ἐν Ἥλιδι, τὴν χελώνην, ὡς τὰς μὲν παρθένους φυλακῆς δεομένας, ταῖς δὲ γαμεταῖς οἰκουρίαν καὶ σιωπὴν πρέπουσαν. ἡ δὲ τοῦ Ποσειδῶνος τρίαίνα σύμβολόν ἐστι τῆς τρίτης χώρας, ἣν θάλαττα κατέχει μετὰ τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἀέρα τεταγμένην. διὸ καὶ τὴν ἀμφιτρίτην καὶ τοὺς τρίωνας οὕτως ὠνόμασαν. οἱ δὲ Πυθαγόρειοι καὶ ἀριθμοὺς καὶ σχήματα θεῶν ἐκόσμησαν προσηγορίαις. τὸ μὲν γὰρ ἰσόπλευρον τρίγωνον, ἐκάλουν Ἀθηνᾶν κορυφαγενῇ καὶ τριτογένειαν, ὅτι τρισὶ καθετοῖς ἀπὸ τῶν τριῶν γωνιῶν ἀγομέναις διαιρεῖται · τὸ δὲ ἐν, Ἀπόλλωνα, πείθουσα προφάσει³⁴⁴ καὶ διπλοτάτοις μονάδος³⁴⁵ · ἔριν δὲ, τὴν δυάδα καὶ τόλμαν³⁴⁶ · δίκην δὲ, τὴν τριάδα. τοῦ γὰρ ἀδικεῖν καὶ ἀδικεῖσθαι κατ' ἔλλειψιν καὶ ὑπερβολὴν ὄντος, ἰσοότητι δίκαιον³⁴⁷ ἐν μέσῳ γέγονεν · ἡ δὲ καλουμένη τετρακτὺς τὰ ἕξ καὶ τριάκοντα, μέγιστος ἦν ὄρκος, ὡς τεθρύλληται · καὶ κόσμος ὠνόμασται, τεσσάρων μὲν ἀρτίων τῶν πρώτων, τεσσάρων δὲ τῶν περισσῶν εἰς τὸ αὐτὸ συντιθεμένων, ἀποτελούμενος.

76. εἵπερ οὖν οἱ δοκιμώτατοι τῶν φιλοσόφων, οὐδ' ἐν ἀψύχοις καὶ ἀσωμάτοις πράγμασιν αἰνίγμα τοῦ θεοῦ κατιδόντες ἤξιον ἀμελεῖν οὐδὲν, οὐδ' ἀτιμάζειν, ἔτι μᾶλλον οἶμαι τὰς ἐν αἰσθανομέναις καὶ ψυχὴν ἐχούσαις καὶ πάθος καὶ ἦθος φύσεσιν ιδιότητος κατὰ τὸ ἦθος. ἀγαπητέον οὖν οὐ ταῦτα³⁴⁸ τιμῶντας, ἀλλὰ διὰ τούτων τὸ θεῖον, ὡς ἐναργεστέρων³⁴⁹ ἐσόπτρων καὶ φύσει γεγονότων, ὡς ὄργανον ἢ τέχνην ἀεὶ τοῦ πάντα κοσμοῦντος θεοῦ νομίζειν καλῶς.³⁵⁰ ἄξιόν τε³⁵¹ μὴδὲν ἔμψυχον ἀψύχου, μὴδ' ἀναισθητὸν αἰσθανομένου κρεῖττον εἶναι · μὴδ' ἂν τὸν σύμπαντά τις χρυσὸν ὁμοῦ καὶ σμάραγδον εἰς ταυτὸ συμφορήσῃ. οὐκ ἐν χροιαῖς γὰρ, οὐδ' ἐν σχήμασιν, οὐδ' ἐν λειότησιν ἐγγίνεται τὸ θεῖον, ἀλλ' ἀτιμωτέραν ἔχει νεκρῶν μοῖραν, ὅσα μὴ μετέσχε, μὴδὲ μετέχειν τοῦ ζῆν πέφυκεν. ἡ δὲ ζῶσα καὶ βλέπουσα καὶ κινήσεως ἀρχὴν ἐξ αὐτῆς ἔχουσα, καὶ γνῶσιν οἰκείων καὶ ἄλλοτρίων φύσις, ἄλλως τε ἔσπακεν ἀπορρόην καὶ μοῖραν ἐκ τοῦ φρονοῦντος, ὅπως κυβερνᾶται τὸ τε σύμπαν καθ' Ἡράκλειτον, ὅθεν οὐ χεῖρον ἐν τούτοις εἰκάζεται τὸ θεῖον, ἢ χαλκείοις³⁵² καὶ λιθίνους δημιουργήμασιν, ἃ φθοράς μὲν ὁμοίως δέχεται καὶ ἐπιχρώσεις, αἰσθήσεως δὲ πάσης φύσει

³⁴⁴ πείθουσα προφάσει] Locus hic videtur a librario Arithmetices imperito corruptus. supra res est relata. Τετράκτυος mentio est in carmine Pythagorae, quod usurpatur aureum. et unitas inter numeros locum habet in ea constituenda. 2. 4. 6. 8. 1. 3. 5. 7. Conficitur etiam ex hac progressionem. 3. 7. 11. 15. Sed haec alio pertinent. *Xylander.*

³⁴⁵ f. πειθοῦς γὰρ φασὶ καὶ ἀπλότητος σημεῖον εἶναι τὴν μονάδα. *Reiske.*

³⁴⁶ τόλμαν] num πόλεμον. *Reiske.*

³⁴⁷ f. τὸ ἰσοότητι δίκαιον. *Reiske.*

³⁴⁸ Constituo et continuo locum sic: ιδιότητος ἀγαπητέον, οὐ ταῦτα τιμῶντας. caeteris omissis. Consentit etiam quodammodo Salmasius ita locum constituens: ἐχούσαις κατὰ τάθος καὶ ἦθος φύσεσιν ιδιότητος, ἀγαπητέον, οὐ ταῦτα τιμῶντας. *Reiske.*

³⁴⁹ ἐναργεστάτων. *Reiske.*

³⁵⁰ καὶ ὡς ὄργανον ἢ τέχνην δεῖ τοῦ πάντα καλῶς κοσμοῦντος θεοῦ νομίζειν. in his verbis vocab. τέχνη significat *opus arte perfectum.* *Reiske.*

³⁵¹ τε] l. γε. *Reiske.*

³⁵² Aut χαλκείους ποῦτις, aut χαλκοῖς. Salmasius εἰκάζεσθαι et χαλκοῖς restituebat. *Reiske.*

καὶ συνέσεως ἐστέρηται. περὶ μὲν οὖν τῶν τιμωμένων ζώων ταῦτα δοκιμάζω μάλιστα τῶν λεγομένων.

77. στολαὶ δὲ αἱ μὲν Ἰσίδος, ποικίλαι ταῖς βαφαῖς · (περὶ γὰρ ὕλην ἢ δύναμιν αὐτῆς, πάντα γινομένην καὶ δεχομένην, φῶς, σκότος · ἡμέραν, νύκτα · πῦρ, ὕδωρ · ζῶην, θάνατον · ἀρχὴν, τελευτήν) ἢ δ' Ὀσίριδος οὐκ ἔχει σκιάν, οὐδὲ ποικιλμὸν, ἀλλὰ ἐν ἀπλοῦν τὸ φωτοειδές · ἄκρατον γὰρ ἡ ἀρχὴ καὶ ἀμιγῆς τὸ πρῶτον καὶ νοητὸν, ὅθεν ἀπαξ ταῦτα³⁵³ ἀναλαβόντες, ἀποτίθενται καὶ φυλάττουσιν. τὸ γὰρ νοητὸν ἀόρατον καὶ ἄψαυστον · ταῖς δ' Ἰσιακοῖς χρώνεται πολλάκις. ἐν χρήσει γὰρ τὰ αἰσθητὰ καὶ πρόχειρα ὄντα πολλὰς ἀναπτύξεις καὶ θεὰς αὐτῶν ἄλλοι' ἄλλως ἀμειβομένων δίδωσιν. ἢ δὲ τοῦ νοητοῦ καὶ εἰλικρινοῦς καὶ ἀγίου νόησις, ὥσπερ ἀστραπὴ διαλάμπασα τῆς ψυχῆς ἀπαξ ποτὲ θιγεῖν καὶ προσιδεῖν προσέσχε. διὸ καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης ἐποπτικὸν τοῦτο τὸ μέρος τῆς φιλοσοφίας καλοῦσιν, ὥς οἱ³⁵⁴ τὰ δοξαστὰ καὶ μικτὰ καὶ παντοδαπὰ ταῦτα παραμειψάμενοι τῷ λόγῳ, πρὸς τὸ πρῶτον ἐκείνο καὶ ἀπλοῦν καὶ ἄϋλον ἐξάλλονται, καὶ θίγοντες ἄλλως³⁵⁵ τῆς περὶ αὐτὸ καθαρᾶς ἀληθείας, οἷον ἐντελῆ, τέλος ἔχειν φιλοσοφίαν³⁵⁶ νομίζουσι.

78. καὶ τοῦτο ὅπερ οἱ νῦν ἱερεῖς ἀφοσιούμενοι καὶ παρακαλυπτόμενοι³⁵⁷ μετ' εὐλαβείας ὑποδηλοῦσιν, ὥς ὁ θεὸς οὗτος ἄρχει καὶ βασιλεύει τῶν τεθνηκότων, οὐχ ἕτερος ὢν τοῦ καλουμένου παρ' Ἑλλήσιν ἄδου καὶ Πλούτωνος, ἀγνοούμενον, ὅπως ἀληθές ἐστι, διαταράττειν³⁵⁸ τοὺς πολλοὺς ὑπονοοῦντας ἐν γῇ καὶ ὑπὸ γῆν τὸν ἱερὸν καὶ ὅσιον ὡς ἀληθῶς Ὀσίριν οἰκεῖν, ὅπου τὰ σώματα κρύπτεται τῶν τέλος ἔχειν δοκούντων. ὁ δ' ἔστι μὲν αὐτὸς ἀπωτάτω τῆς γῆς ἄχραντος καὶ ἀμίαντος καὶ καθαρὸς, οὐσίας ἀπάσης φθορὰν δεχομένης καὶ θάνατον. ἀνθρώπων δὲ ψυχαῖς ἐνταυθοῖ μὲν ὑπὸ σωμάτων καὶ παθῶν περιεχομέναις οὐκ ἔστι μετουσία τοῦ θεοῦ, πλήν ὅσον ὀνείρατος ἀμαυροῦ θιγεῖν νοήσει διὰ φιλοσοφίας. ὅταν δ' ἀπολυθεῖσαι μεταστῶσιν εἰς τὸ αἰεδές καὶ ἀόρατον καὶ ἀπαθές καὶ ἀγνόν, οὗτος αὐταῖς ἡγεμὼν ἐστι καὶ βασιλεὺς ὁ θεός, ἐξηρημέναις ὡς ἂν ἀπ' αὐτοῦ καὶ θεωμέναις ἀπλήστως καὶ ποθούσαις τὸ μὴ φατὸν, μηδὲ ῥητὸν ἀνθρώποις κάλλος · οὗ τὴν Ἰσιν ὁ παλαιὸς ἀποφαίνει λόγος ἐρῶσαν ἀεὶ καὶ διώκουσαν καὶ συνοῦσαν, ἀναπιμπλάναι τὰ ἐνταῦθα πάντων καλῶν καὶ ἀγαθῶν, ὅσα γενέσεως μετέσχηκε. ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἔχει τὸν μάλιστα θεοῖς πρέποντα λόγον.

79. εἰ δὲ δεῖ καὶ περὶ τῶν θυμιωμένων ἡμέρας ἐκάστης εἰπεῖν, ὥσπερ ὑπεσχόμεν, ἐκεῖνο διανοηθεῖν τις πρότερον, ὥς ἀεὶ μὲν οἱ ἄνδρες ἐν σπουδῇ μεγίστῃ

³⁵³ ταῦτα] l. τοῦτο. *Reiske*.

³⁵⁴ ὡς οἱ] l. ὅσοι. *Reiske*.

³⁵⁵ ἄλλως] f. ἀδόλως, aut ὅλως, aut ἀπλῶς. *Reiske*.

³⁵⁶ f. οἷον ἐν τελετῇ τέλος ἔχειν φιλοσοφίας. *Salmasius* τέλος ἔχειν *delebat*. *Reiske*.

³⁵⁷ περικαλυπτ. *Reiske*.

³⁵⁸ διαταράττει *Salmasius* *restituit*. *Reiske*.

τίθενται τὰ πρὸς ὑγείαν ἐπιτηδεύματα, μάλιστα δὲ ταῖς ἱεουργίαις καὶ ταῖς ἀγνείαις καὶ διαίταις οὐχ ἥττον ἐστὶ τοῦτο τοῦ ὁσίου τὸ ὑγιεινόν. οὐ γὰρ ὥντο καλῶς ἔχειν οὔτε σώμασιν, οὔτε ψυχαῖς ὑπούλοις καὶ νοσώδεσι θεραπεύειν τὸ καθαρὸν καὶ ἀβλαβὲς πάντη καὶ ἀμίαντον. ἐπεὶ τοίνυν ὁ ἀήρ, ᾧ πλεῖστα χρώμεθα καὶ σύνεσμεν, οὐκ ἀεὶ τὴν αὐτὴν ἔχει διάθεσιν καὶ κρᾶσιν, ἀλλὰ νύκτωρ πυκνοῦται καὶ πιέζει τὸ σῶμα καὶ συνάγει τὴν ψυχὴν εἰς τὸ δύσθυμον καὶ πεφροντικός, οἷον ἀχλυώδη γινομένην καὶ βαρεῖαν, ἀναστάντες εὐθύς ἐπιθυμιῶσι ῥητίνην, θεραπεύοντες καὶ καθαίροντες τὸν ἀέρα τῇ διακρίσει, καὶ τὸ σύμφυτον τῷ σώματι πνεῦμα μεμαρασμένον ἀναρρίπτουντες, ἐχούσης τι τῆς ὁσμῆς σφοδρὸν καὶ καταπληκτικόν. αὖθις δὲ μεσημβρίας αἰσθανόμενοι σφόδρα πολλὴν καὶ βαρεῖαν ἀναθυμίασιν ἀπὸ γῆς ἔλκοντα βίβω τὸν ἥλιον, καὶ καταμιγνύοντες³⁵⁹ τῷ ἀέρι τὴν σμύρναν ἐπιθυμιῶσι. διαλύει γὰρ ἡ θερμότης καὶ σκίδνησι τὸ συνιστάμενον ἐν τῷ περιέχοντι θολερὸν καὶ ἰλυῶδες. καὶ γὰρ οἱ ἱατροὶ πρὸς τὰ λοιμικὰ πάθη βοηθεῖν δοκοῦσι φλόγα πολλὴν ποιοῦντες ὥς λεπτύνουσιν τὸν ἀέρα. λεπτύνει δὲ βέλτιον, ἐὰν εὐδὴ ξύλα καίωσιν, οἷα κυπαρίττου καὶ ἀρκευθου καὶ πεύκης. Ἀκρῶνα³⁶⁰ γοῦν τὸν ἱατρὸν ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τὸν μέγαν λοιμὸν εὐδοκιμῆσαι λέγουσι, πῦρ κελεύοντα παρακαίειν τοῖς νοσοῦσιν· ὥνησε γὰρ οὐκ ὀλίγους. Ἀριστοτέλης δὲ φησι καὶ μύρων ἀνθέων καὶ λειμώνων εὐώδεις ἀποπνοίας οὐκ ἔλαττον ἔχειν τοῦ πρὸς ἡδονὴν τὸ πρὸς ὑγείαν, ψυχρὸν ὄντα φύσει καὶ παγετώδη τὸν ἐγκέφαλον ἡρέμα τῇ θερμότητι³⁶¹ καὶ λειότητι διαχεούσας. εἰ δὲ καὶ τὴν σμύρναν παρ' Αἰγυπτίοις βάλ καλοῦσιν, ἐξηρμηνευθὲν δὲ τοῦτο μάλιστα φράζει τῆς ληρήσεως ἐκσκορπισμόν, ἔστιν ἦν καὶ τοῦτο μαρτυρίαν τῷ λόγῳ τῆς αἰτίας δίδωσιν.

80. τὸ δὲ κῦφι, μίγμα μὲν ἐκκαίδεκα μνῶν συντιθεμένων³⁶² ἐστὶ, μέλιτος καὶ οἴνου καὶ σταφίδος καὶ κυπέρου, ῥητίνης τε καὶ σμύρνης καὶ ἀσπαλάθου καὶ σεσέλεως, ἔτι δὲ σχοίνου³⁶³ τε καὶ ἀσφάλτου καὶ θρύου καὶ λαπάθου, πρὸς δὲ τούτοις, ἀρκευθίδων ἀμφοῖν (ὧν τὴν μὲν, μεῖζονα, τὴν δὲ, ἐλάττονα καλοῦσι) καὶ καρδαμώμου καὶ καλάμου. συντίθενται δ' οὐχ ὅπως ἔτυχεν, ἀλλὰ γραμμάτων ἱερῶν τοῖς μυρεψοῖς, ὅταν ταῦτα μιγνύωσιν, ἀναγινωσκομένων. τὸν δ' ἀριθμὸν, εἰ καὶ πάνυ δοκεῖ τετράγωνος ἀπὸ τετραγώνου, καὶ μόνος ἔχων τὸν ἴσον ἰσάκις ἀριθμὸν τῷ χωρίῳ τὴν περίμετρον ἴσην ἀγαγέσθαι προσηκόντως,³⁶⁴ ἐλάχιστα ῥητέον εἰς γε τοῦτο συνεργεῖν ἄλλα πλεῖστα³⁶⁵ τῶν συλλαμβανομένων, ἀρωματικὰς ἔχοντα δυνάμεις, γλυκὺ πνεῦμα καὶ χρηστὴν μεθίησιν ἀναθυμίασιν, ὑφ' ἧς ὅτε ἀήρ τρεπόμενος καὶ τὸ σῶμα διὰ τῆς πνοῆς κινούμενον ὥς δεῖ,³⁶⁶ καὶ

³⁵⁹ ἐγκαταμιγνύοντα. *Reiske*.

³⁶⁰ De Acrone Agrigentino v. Fabric. B. Gr. T. 13. p. 32. *Reiske*.

³⁶¹ θερμότητι] Atqui frigidae sunt exhalationes florum. sed in illis caussarum enarrationibus frigida et frivola multa vetusti sibi indulserunt. *Reiske*.

³⁶² Salmasius emendat μίγμα μὲν ἐξ ἐκκ. μ. συντιθέμενον. *Reiske*.

³⁶³ σχίνου. *iunci odorati, vel lentisci. Reiske*.

³⁶⁴ Comma ante προσηκόντως retrahendum. *Reiske*.

³⁶⁵ ἀλλὰ τὰ πλεῖστα. *Reiske*.

³⁶⁶ Pro ὥς δεῖ dat Basil. δεῖ ὥς, unde effici debuerat κινούμενον λείως καὶ προσηνῶ ὑπνοῦται. postrema Squirius quoque emendavit. *Reiske*.

πρὸς ἡμᾶς ὑπνοῦται³⁶⁷ καὶ κρᾶσιν ἐπαγωγὸν ἴσχει, καὶ τὰ λυπηρὰ καὶ σύντονα τῶν μεθημερινῶν φροντίδων ἄνευ μέθης, οἷον ἄμματα χαλᾷ καὶ διαλύει · καὶ τὸ φανταστικὸν καὶ δεκτικὸν ὀνείρων, ὥσπερ κάτοπτρον ἀπολεαίνει, καὶ ποιεῖ καθαρώτερον, οὐδὲν ἦπτον, ἢ τὰ κρούματα τῆς λύρας, οἷς ἐχρῶντο πρὸ τῶν ὕπνων οἱ Πυθαγόρειοι, τὸ ἐμπαθὲς καὶ ἄλογον τῆς ψυχῆς ἐξεπάρχοντες οὕτω καὶ θεραπεύοντες. τὰ γὰρ ὁσφραντὰ πολλάκις μὲν τὴν αἴσθησιν ἀπολείπουσαν ἀνακαλεῖται, πολλάκις δὲ πάλιν ἀμβλύνει καὶ κατηρεμίζει διαχεομένων ἐν τῷ σώματι τῶν ἀναλωμάτων³⁶⁸ ὑπὸ λειότητος · ὥσπερ ἔνιοι τῶν ἱατρῶν τὸν ὕπνον ἐγγίνεσθαι λέγουσιν, ὅταν ἡ τῆς τροφῆς ἀναθυμιάσις οἷον ἔρπουσα λείως περὶ τὰ σπλάγχνα, καὶ ψηλαφῶσα ποιεῖ τινα γαργαλισμόν. τῷ δὲ κῦφι χρῶνται καὶ πόματι καὶ κράματι³⁶⁹ · πινόμενον γὰρ δοκεῖ τὰ ἐντὸς καθαίρειν, κοιλίας μαλακτικόν.³⁷⁰ ἄνευ δὲ τούτων ῥητίνη μὲν ἐστὶν ἔργον ἡλίου καὶ σμύρναν πρὸς τὴν σελήνην³⁷¹ τῶν φυτῶν ἐκδακρυόντων, τῶν δὲ τὸ κῦφι συντιθέντων ἔστιν ἄνυκτι χαίρει μάλλον, ὥσπερ ὅσα πνεύμασι ψυχροῖς καὶ σκιαῖς καὶ δρόσοις καὶ ὑγρότησι τρέφεσθαι πέφυκεν. ἐπεὶ τὸ τῆς ἡμέρας φῶς ἐν μὲν ἐστὶ καὶ ἀπλοῦν (καὶ τὸν ἥλιον ὁ Πίνδαρος ὀρᾶσθαι φησὶν ἐρήμης δι' αἰθέρος) ὁ καὶ νυκτερινὸς ἀπὸ κρᾶμα σύμμιγμα πολλῶν γέγονε φώτων καὶ δυνάμεων, οἷον σπερμάτων εἰς ἐν ἀπὸ παντὸς ἄστρου καταρρέοντων. εἰκότως οὖν ἐκεῖνα μὲν, ὡς ἀπλᾶ καὶ ἀφ' ἡλίου τὴν γένεσιν ἔχοντα, δι' ἡμέρας, ταῦτα δὲ ὡς μικτὰ καὶ παντοδαπὰ ταῖς ποιότησιν, ἀρχομένης νυκτὸς ἐπιθυμιῶσιν.

³⁶⁷ δεῖ ὡς καὶ πρὸς ἡμᾶς ὑπνοῦται] mendosa sunt haec, ut et prope finem χρῆ μαλακτικόν. Caeterum nescio, an fine careat suo hic liber. Paulo ante in enumeratione eorum, ex quibus Kyphi conficitur, θρύον memoratur. forte θρίον, cum iunci ante sit facta mentio. et pro μνῶν legi debere puto γενῶν. Species enim (ut appellatur) sunt 16. pondere inaequali mixtae. *Xylander.*

³⁶⁸ f. ἀναθυμιαμάτων. *Reiske.*

³⁶⁹ κράματι videtur idem hic loci, atque φαρμάκῳ, vel κυκεῶνι, significare. *Reiske.*

³⁷⁰ κοιλίας μαλακτικόν] ita Stephanus edidit. in Basil. est χρῆ μαλακτικόν, unde efficiebam χρῆμα μαλακτικόν ὄν. *Reiske.*

³⁷¹ ἡλίου καὶ σμύρμα, πρὸς τὴν εἴλην τῶν φυτῶν, *resina et myrrha est opus solis, germinibus ad solis teporem lacrymantibus*, seu succum suum oleosum exsudentibus. *Reiske.*